

OBSERVATORUL SOCIAL-ECONOMIC L'OBSERVATEUR SOCIAL-ECONOMIQUE

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ DE STUDII ȘI ANCHETE SOCIAL-ECONOMICE
REVUE TRIMESTRIELLE D'ÉTUDES ÉT ENQUÊTES SOCIAL-ÉCONOMIQUES
AVEC DES RÉSUMÉS DES ARTICLES EN FRANÇAIS

CUPRINSUL — SOMMAIRE :

- Arbacea :** Perspectivele monedei românești 115
(Les perspectives de la monnaie roumaine).
- Augustin Tătaru :** Cooperația și alte curente social-economice 123
(La coopération et autres courants sociaux-économiques).
- V. Tarția :** Intreprinderea industrială și ordinea social-economică 142
(L'Entreprise industrielle et l'ordre social-économique).
- Al. Bărbat :** Contribuție la problema organizării noastre economice 153
(Contribution au problème de notre organisation économique).
- Maria Mateescu :** Rostul sătencii în economia națională 160
- CRONICA** 174
- Importanța economică a Brăilei din cele mai vechi timpuri până azi (Lucian Cioranu). O aniversare ardeleană (Al. Bărbat). O profesiune nouă (Dr P. Drăgănescu Brateș). Monografia economică a satului Palasul Mare, jud. Constanța (Florea Dtru). Monografia comunei Fodora, jud. Cluj (Suluțiu Mircea). Monografia comunei Tepeș-Vodă, jud. Constanța (Cojocaru Anton).
- RECENZII** 197
- G. G. Longinescu: Știință și credința (Petre Sergescu). Octavian Prie: Agricultura țărănească în Ardeal (Augustin Tătaru). G. Popa Lisseanu: Date privitoare la maghiarizarea Românilor (Dr Al. Bărbat). Ioan N. Tuțuianu; Mijloacele folosite de Ungaria pentru desnaționalizarea Româ-

(continuare în pagina 2-a)

nilor (Al. B.). Pierre Lucius: Le declin du capitalisme (E. R.). Dr N. G. V. Gologan: 1936 Economic (Dr Al. Bărbat). Lipták László: Magya agrárpolitika az új idők tükrében (E. I.). Fritz Echterhoff: Wirtschaftliche Selbstversorgung (B. E.) Fritz Nomenbruch: Die dynamische Wirtschaft (I. M.).

Director-Editor: Prof. G. MOROIANU

Comitetul de redacție:

Prof. SABIN CIORANU, Prof. asist. GH. DRAGOȘ, Prof. ION EVIANU, Prof. IOSIF GĂRBACEA, Prof. AUREL GOCIMAN-OTTUZ, Prof. VICTOR JINGA, Prof. G. MOROIANU, Prof. SABIN OPREANU, Prof. PAVEL ROȘCA
toți dela Academia de înalte studii comerciale și industriale „Regele Carol II“, Cluj.

Redacția și Administrația (Rédaction et Administration):
Prof. G. MOROIANU, Str. Mărzescu 18, Cluj (Roumanie).

Colaboratorii revistei noastre:

I. Adămoiu
Ion Ardeleanu
Victor Badiu
Dr. Caius Bardoși
Alex. Bărbat
Hilda Beșa
Eugen Beșa
George Blondel, Paris
Ing. Gh. Brânduș
Sabin Cioranu
Ionel Comșa
Marin Dimitrescu
Alex. Doboși
Gh. Dragoș
Ion N. Evian

Iosif Gărbacea
Aurel Gociman-Oituz
G. N. Gologan, Londra
+ Gerard Harry, Bruxelles
Dr. Walter Hoffman
Victor Jinga
Mihail Manoilescu
Ing. Mănăstireanu
Dr. Virgil Monti, Milano
George Moroianu
Dr. Traian Nichieciu
Ion Mircea Nonu
Sabin Opreanu

Ing. P. N. Panaitescu
Ing. Vasile Pană
V. Șt. Piticescu
Dr. Ion Popa
Ion Răducanu
A. Rășinaru
Dr. C. Rommel, Berna
Pavel Roșca
George Sofronie
Al. Stroe Militaru
Aug. Tătaru
Vasile N. Tăutu
Ion V. Târția
Dumitru Voina
Yasuharu Aoky.

Perspectivile monedei românești

Faptul că în urma recentei ajustări monetare, contra tuturor așteptărilor, prețurile interne nu au fost deloc influențate, deși se luaseră așa zisele măsuri preventive, prețuri maximale, menite tocmai să provoace alarma, și totuși liniștea cea mai desăvârșită domnește pe piața economică, a fost o surprindere generală.

Pentru prima dată puterea de cumpărare a banului în interior în lupta cu aprecierea lui în exterior câștigă o superioritate netă în împrejurări în cari șansele erau aproape toate de partea aprecierii externe.

Urmăresc cu atenție și interes de un lung șir de ani fluctuațiile monetare atât interne, cât și din principalele piețe monetare externe cu care avem legături de afaceri și mă voi strădui să arăt în cele ce urmează explicația acestui nou și curios fapt.

E necesar mai întâi să aruncăm o privire succintă asupra evoluției banului nostru dela război și până azi.

Pentru documentare am ales un articol de consum general, care prin compoziția prețului de cost al lui, reprezintă mai bine media activității noastre economice, anume ghetele.

Aici avem materia primă internă și în agricultură, fără să fie supusă ca la cereale conjuncturii mondiale și deci prețului mondial, pieile brute ne putând fi ușor standardizate, nu sunt decât cu greu exportate.

Manopera de prelucrare este în absolută majoritate internă cu o disparență proporție de muncă specializată importată, exact proporția între munca internă și externă, cu o oarecare proporție de materii importate, în deosebi produse chimice, colorante etc. Este ușor de păstrat, deci nu cade sub presiunea prețurilor sezoniere, nu e posibilă nici carelarea, din cauza concurenței meseriașilor în această branșă, deși nici prețul de cartel rigid și monopolizant nu i-se poate aplica. Este în fine un articol de consum general în toate straturile și atât la țară, cât și la oraș.

Evoluția prețului mijlociu al acestui articol dela război și până azi ar fi în mijlociu cam următoarea:

			<i>Diferența:</i>		
1917 Ian. 1.		Lei 20.—	100 %	aur	—
1918	4×20	„ 80.—	25 %	„	+ Lei 60.—
1919	8×20	„ 160.—	12 ⁵ %	„	+ „ 80.—

							<i>Diferența:</i>
1920	”	12×20	”	240.—	8 ^o %	”	+ ” 80.—
1921	”	16×20	”	320.—	6 ^o %	”	+ ” 80.—
1922	”	20×20	”	400.—	5 %	”	+ ” 80.—
1923	”	24×20	”	480.—	4 ^o %	”	+ ” 80.—
1924	”	28×20	”	560.—	3 ^o %	”	+ ” 80.—
1925	”	32×20	”	640.—	3 ^o %	”	+ ” 80.—
1926	”	36×20	”	720.—	2 ^o %	”	+ ” 80.—
1927	”	40×20	”	800.—	2 ^o %	”	+ ” 80.—
1928	”	44×20	”	880.—	2 ^o %	”	+ ” 80.—
1929	”	48×20	”	960.—	2 ^o %	”	+ ” 80.—
1930	”	52×20	”	1040.—	1 ^o %	”	+ ” 80.—
1931	”	46×20	”	920.—	2 ^o %	”	- ” 120.—
1932	”	40×20	”	800.—	2 ^o %	”	- ” 120.—
1933	”	34×20	”	680.—	2 ^o %	”	- ” 120.—
1934	”	28×20	”	560.—	3 ^o %	”	- ” 120.—
1935	”	25×20	”	500.—	4 %	”	- ” 60.—
1936	”	25×20	”	500.—	4 %	”	(Pirma export —
1937	”	25×20	”	500.—	4 %	”	(Ajustare mo- netară 38%) —

Pe baza acestui articol mijlociu am avea următoarea situație a deprecierei și aprecierii banului dela 1917--1937:

BCU Cluj / Central University Library Cluj			
1917	2	1928	44
1918	4	1929	48
1919	8	1930	52
1920	12	1931	48
1921	16	1932	40
1922	20	1933	32
1923	24	1934	28
1924	28	1935	24
1925	32	1936	24
1926	36	1937	24
1927	40		

Camera de Comerț și Industrie Brașov (56.234 locuitori) a calculat oficial indicele de scumpete și a găsit oca. 25. Acest oraș însă contează mai sus de media crașelor în scumpete, fiind un centru de turism, atât iarna cât și vara. Din cele 71 orașe ale României, Brașovul ocupă locul 14. Primul e Capitala cu 631.288, ultimul Miercurea Ciuc 5014 locuitori.

Pentru o comparație a acestor valori, cari reprezintă prețurile în interior, dau cota oficială la Bursa-Zürich, care a format până la recenta ajustare a francului elvețian punctul de reper valutar cel mai uzitat la noi:

Bursa oficială Zürich
1917 = 100.

1919	Lei 100 = fr. elv.	19.83
1920	„ 100 = „	10.86
1921	„ 100 = „	7.45
1922	„ 100 = „	3.52
1923	„ 100 = „	2.68
1924	„ 100 = „	2.74
1925	„ 100 = „	2.49
1926	„ 100 = „	2.38
1927	„ 100 = „	3.13
1928	„ 100 = „	3.17
1929	„ 100 = „	3.10
1930	„ 100 = „	3.10
1937	„ 100 = „	3.25.

E necesar să amintesc pentru a înțelege lupta între cele două aprecieri internă și externă a banului de eforturile mari și tot atât de mari sacrificii bănești făcute până la stabilizarea legală și chiar după ea pentru o cotare cât mai superioară a banului în exterior. Trebuie remarcat că aceste eforturi foarte costisitoare nu-au dat nici un rezultat durabil, cel mult o iluzie de moment. Faptul că prețurile în interior au continuat a se urca și după stabilizarea legală își găsește explicația în inflația de credit și în apropierea aproape la absurd a monedei scripturale. În anul 1930 aveam peste o mie bănci comerciale în afară de băncile populare și cooperativele de credit.

Criza bancară tăind dintr-o dată acest aflux de mijloace de circulație, a schimbat radical curentul, și e lucru demn de notat, că prăbușirea prețurilor agricole începuse cu câțiva ani mai de vreme, fără a putea influența prea mult prețurile, în interior.

Dela această dată, anul 1930, asistăm la o întărire a puterii de cumpărare în interior, atragând după ea și cotarea banului în exterior, cu o margine destul de mare, dar totuși în mod constant.

Este de notat, că în această perioadă, efortul cercurilor conducătoare se muta pe cealaltă parte și anume să frâneze revalorizarea prea rapidă a banului, care lovea cu insovrabilitatea întreaga lume debitoare, massă enormă și nenormală produsă de epoca anterioară anului 1930, când cea mai bună afacere era a fi debitor.

Conversiunea datoriiilor urbane și murale a rezolvat și această problemă cu sacrificii grele pentru Stat, e drept, dar a dat pieții pe o lungă durată, elasticitatea necesară revalorizării banului.

Economiști și financiari de seamă neagă chiar ajustării noastre monetare recente o utilitate generală.

„Enumerând întregul complex de cauze, cari au dus la

deprecierea monedei naționale, oratorul arată, că nu există nici un fel de cauză să justifice și să sprijine acest proces. Numai o politică economică și financiară orientată de alte interese decât cele ale economiei naționale a provocat deprecierea monedei naționale“¹⁾).

Să încerc a explica acest curios, dar îmbucurător fenomen local și general.

„Or, l'histoire enseigne que ni la faiblesse de l'encaisse métallique, ni la persistance du déficit budgétaire ni le mouvement des prix n'entraînent nécessairement la dévaluation des monnaies. Si le sorties d'or, le déficit budgétaire, les fortes variations de prix sont comparés à des maladies, on constate que certains organismes les supportent, tandis que d'autres en meurent“²⁾).

Desigur, sunt multiple cauzele de studiat și cari își au fiecare influența proprie; ne vom limita la cele mai principale.

1. Anul agricol expirat a început printr'o iarnă extrem de dulce și favorabilă, căneia i-au urmat o vară care a dat o recoltă excepțional de bogată. Iarna actuală a fost cel puțin așa de bună ca cea trecută și cu drept se speră o recoltă la fel de bogată.

Acest an bun s'a tradus în bugetul rural printr'o reducere a regiei agricole până la jumătate, economie la nutrețul viteilor, lemnelor, hranei, etc. și printr'un spor de încassări aproape la dublu, putând a lucra productiv și iarna, pe lângă plusul de recoltă avut în vara trecută și prețurile agricole la export urcate aproape la dublu față de trecut.

Toate acestea au făcut posibil un beșug de alimente și deci o eftinătate prea puțin stingherită de exportul destul de intens, e drept și ei împiedecat de sumedenia de măsuri excepționale, ca contingentare, legea devizelor, prime valutare, etc.

Pentru a ilustra și mai bine situația prețurilor interne a principalelor alimente, cari comandă piața muncii și deci salariile industriale și urbane, dau prețurile mijlociij extrem de reduse la cele mai importante articole alimentare de consum general:

1. Ceapă	1 kg.	Lei 1.—
2. Cartof	1 „	„ 2.—
3. Mălai	1 „	„ 3.—
4. Lapte	1 „	„ 4.—
5. Vin	1 „	„ 5.—
6. Pâine grâu	1 „	„ 6.—

Aceste prețuri influențează deci prețul de cost industrial, prin modicitatea prețului de cost a mâinii de lucru, în funcție de cifrele de mai sus.

1) V. Madgearu, ziarul „Argus“, din 31 Ianuarie 1937.

2) Florian Delhorbe: L'alignement monétaire ou les sens d'une faillite internationale. Rev. Ec. Int. Nov. 1936, pag. 220.

2. Stabilitatea politică avută în ultimii patru ani cu acelaș partid de guvernământ și perspectiva de a avea un nou guvern tot pe o perioadă de patru ani, mai ales după dese schimbări și oscilațiuni în toate domeniile în anii anteriori.

3. Absența oricărei urme de șomaj manual, șomajul intelectual fiind o urmare a defectuoasei orientări profesionale și nici de cum a unei insuficiențe a pieței muncii. În această privință suntem aproape unice excepție la greutățile financiare și sociale cu care toate statele se luptă de ani de zile. Dacă statisticele noastre oficiale notează totuși câteva mii de așa-zisi șomeuri, sunt sau neocupați sezonieri, sau exces de zel din partea organelor statistice.

4. Dispariția sau cel puțin atenuarea în mare măsură a pericolului comunist, ce-l reprezintă puterea de presiune a statului vecin la răsărit. Statele occidentale abia acum își pot da seama de starea psihologică și de presiune sub care am trăit noi dela război și până azi. Aceasta explică și slabul progres realizat, precum și eforturile de rezistență în adevăr eroice, ce am fost în stare a face contra contagiunii directe.

5. Oprirea exodului de capital mobilier făcut de frica celor de mai sus, exod, care acum se găsește întors. Capitalurile naționale nu găsesc o mai mare siguranță în afară, ajustarea monetară în țările blocului aur, precum și dificultățile sociale ale unora dintre ele sunt cauza principală. Începem în, acelaș timp în măsuri modeste e drept, să fim noi o țară de refugiu; accentuând prin tendințe de autarhie și stabilirea filialelor marilor industrii furnizătoare, un aflux de capitaluri streine.

* *

Ajustarea noastră monetară, căreia, cum am văzut, i se contesta utilitatea de interes general, a rămas fără nici o influență asupra prețurilor interne cu toate măsurile de protecție inflaționiste, cari în alte ocaziuni ar fi provocat-o sigur.

Iată confirmat adevărul că „Ce qui détermine les prix, n'est la psychologie individuelle, autonome, autocratique et homogène“³⁾.

Trebue totuși amintit, că atunci când pentru motive de stimularea exportului s'a introdus prima valutară de 44% redusă mai apoi sub presiunea opiniei publice la 38% toate întreprinderile industriale și viața comercială s'au grăbit a majora prețurile, nu chiar la nivel, dar în tot cazul senzibil. Ur-marea însă a fost o scădere bruscă a deverului. La închiderea bilanțului, cu condeiul în mână au făcut desagreabila constatare, că dacă prețurile ar fi rămas nemajorate, și deverul și el cel vechiu, ar fi avut o mai bună rentabilitate decât prin majorare. Regia deci a înghițit diferența și deverul scăzut a făcut ca majorarea să se soldeze cu deficit.

Astăzi când ajustarea e legal înfăptuită, nu mai au curajul să repete experiența, lecția a fost prea concludentă.

³⁾ Dr. Eldor Faehlmann, Rev. Ec. Int. Dec. 1936, pag. 680.

În altă parte negustori mai avizați au prevăzut eșecul și l'au evitat cu anticipație.

Iată ce spune raportul Consiliului lui „Les Grands Magasins A. L'innovation“ Belgia.

BEURRE le kilog		HUILE le litre		CAFÉ le kilog	
	fr.		fr.		fr.
Août 1936	16.15	Août 1936	6.70	Août 1936	18.60
Janvier 1937	21.75	Janvier 1937	7.15	Janvier 1937	19.60
Février 1937	22.80	Février 1937	7.25	Février 1937	19.60
Mars 1937	25.70	Mars 1937	7.40	Mars 1937	20.00
Avril 1937	26.55	Avril 1937	7.45	Avril 1937	20.05
SUCRE le kilog		PAIN le kilog		LAIT le litre	
	fr.		fr.		fr.
Août 1936	3.50	Août 1936	1.80	Août 1936	1.20
Janvier 1937	3.95	Janvier 1937	2.20	Janvier 1937	1.50
Février 1937	4.00	Février 1937	2.40	Février 1937	1.60
Mars 1937	4.00	Mars 1937	2.40	Mars 1937	1.60
Avril 1937	4.05	Avril 1937	2.40	Avril 1937	1.60
Fromage de Gruyère le kilog		VIN (rouge ord-re) le litre		PORC (Echine) le kilog	
	fr.		fr.		fr.
Août 1936	16.95	Août 1936	2.05	Août 1936	15.20
Janvier 1937	18.10	Janvier 1937	2.40	Janvier 1937	13.20
Février 1937	18.25	Février 1937	2.45	Février 1937	14.70
Mars 1937	18.35	Mars 1937	2.60	Mars 1937	13.50
Avril 1937	18.35	Avril 1937	2.70	Avril 1937	14.40
BOEUF (Beefsteak) le kilog		PÂTES le kilog		Mouton (Gigot entier) le kilog	
	fr.		fr.		fr.
Août 1936	23.75	Août 1936	5.65	Août 1936	21.90
Janvier 1937	24.30	Janvier 1937	6.50	Janvier 1937	23.35
Février 1937	26.35	Février 1937	6.65	Février 1937	24.30
Mars 1937	26.85	Mars 1937	6.75	Mars 1937	24.00
Avril 1937	27.30	Avril 1937	6.75	Avril 1937	24.55

Compagnie Internationale des Wagons Lits et des Grand Express Européens

WAGON-RESTAURANT

DE BELFORT A BALE

DEJEUNER, OU DINER 22 FR\$

„C'est que nous avons poursuivi fidèlement la politique de résistance à la hausse, convaincus qu'actuellement encore tout autant qu'au lendemain de la dévaluation nous servions ainsi aux mieux l'intérêt général qui est le guide le plus sûr de l'intérêt d'une maison comme la notre“⁴⁾.

Există deci o disproporție între aprecierea banului nostru în interior și în exterior, lupta merge între ambele valori până acum cu toate șansele pentru prima apreciere.

⁴⁾ Rev. Ec. Int. Dec. 1936, pag. 646.

Gădesc util însă a face o comparație între valoarea oficială de schimb și paritatea cu bunuri de primă necesitate între piața noastră și cea franceză, ca aceea în care avem cele mai strânse legături financiare. (A se vedea tablourile din pag. 120.)

La bursa oficială București la 1 Febr. 1937 cotează 1 fr. fr. = Lei 6.56. Dintr'o publicație economică în ziarul Figaro, însă am văzut că prețurile franceze față de cele românești nu prezintă aceeași diferență:

Paritatea oficială	Lei 6.56=1 fr. fr.
„ carne Villette Boeuf ⁵⁾ , cca 9 fr. 1kg.	
la noi cca 18 lei	Lei 2.—=1 fr. fr.
„ ouă 1000 buc. (800 fr.) la noi 1 buc. 1.60	Lei 2.—=1 fr. fr.
„ pâine (la noi 6 lei, acolo 2 fr. . . .)	Lei 2.—=1 fr. fr.

Până acum dela 1930, prețurile interne au fost mai tari, cu toată ajustarea monetară, care numai a temperat revalorizarea. Care va fi viitorul acestei lupte cu precizie, nu se poate spune. Este însă vrednic de notat, că tocmai în anul din urmă, în care s'a produs ajustarea, opinia publică, în loc să se alarmeze, alarmă care se traduce prin ridicarea banilor depuși, asaltul valorilor zise de refugiu și în special imobile urbane, continuă chiar cu o oarecare intensitate curentul contrar.

Din Bilanțul recent publicat al „Băncii Românești“, una din principalele noastre bănci, depunerile spre fructificare s'au ridicat la suma de Lei 2.608,9 milioane, cu un spor pe anul trecut de aproape o jumătate miliard.

Pentru economia generală și pentru finanțele publice în tot cazul un fenomen cum nu se poate mai îmbucurător. Legea conversiunii datoriilor amortizează lovitură ce o ar primi debitorii interni, în schimb ușurează automat datoria externă, aceasta promovată și de perspectivele spre devaluare a statelor creditoare nouă, cu excepție a câtorva monede, și în special lira sterlină, care are și ea tendințe precise spre reevaluare. Aceleași cauze, aceleași efecte. Stabilitate, liniște, încredere sunt singurele medicamente la toate greutățile prezente, trecute sau viitoare.

I. GĂRBACEA.

Les perspectives de la monnaie roumaine

Les récents alignements monétaires n'ont pas du tout influencé les prix intérieurs. Pour la première fois la puissance d'achat de la monnaie à l'intérieur en lutte avec son appréciation à l'extérieur, gagne une supériorité nette dans de cir-

⁵⁾ H. de Passillé. Figaro, Janvier 1937: Paris Villette engros; Boeuf cca. 9 fr. kg.; 1000 oeufs fr. 805. — Compania de Wagons-Lits, Elvetia un dejun = 22 fr. elvețieni; România 120 lei, paritate oficială Lei 31.72 = 1 fr. elv.

constances où les chances étaient toutes du côté de l'appréciation extérieure.

Dans la période d'après guerre les prix se sont élevés. Cette chose a eu lieu aussi après la stabilisation de la monnaie, à la suite de l'inflation du crédit.

Si nous analysons le problème agricole, nous observons ce qui suit: l'année agricole expirée a commencé par un hiver extrêmement doux et favorable, suivi d'un été qui a donné une récolte exceptionnellement riche. Cela a eu comme suite une exportation très intense et une diminution des prix.

Les prix moyens réduits ont été:

Oignon	1 kgr.	Lei 1
Pommes de terre	1 " "	2
Mais	1 " "	3
Lait	1 " "	4
Vin	1 " "	5
Pain de blé	1 " "	6

D'autres aspects de l'économie roumaine consistaient dans la stabilisation survenue ces derniers temps dans la vie politique, l'arrêt de l'exode du capital, etc.

Comparativement avec ces aspects favorables de notre monnaie, les marchés étrangers présentent des aspects plus défavorables. Ainsi les prix des articles de première nécessité se présentent comme suit en France et chez nous:

La viande, par Kilo, chez nous 18 lei en France 9 francs ou en lei à raison de 6,56 le franc — 59,04 lei.

Les œufs pour 1000 pièces 800 frs. en France, chez nous 1690 les 1000 pièces ou en francs français 257.

Le pain coûte en Roumanie 6 lei le Kilo, en France 13 lei.

Jusqu'à présent, à partir de 1930, les prix intérieurs ont été plus forts malgré l'ajustement monétaire. Il est difficile de préciser dès maintenant quelle direction va prendre la lutte entre les prix intérieurs et extérieurs. Une chose est certaine cependant, la monnaie roumaine est plus forte que le franc français.

À la suite du bilan récent publié par la *Banca Românească*, l'une des nos premières banques, ses dépôts à intérêts pour fructification se sont montés en 1936 à 2.609 million de lei, avec un plus sur l'année précédente d'un demi milliard.

Pour l'économie générale et pour les finances publiques, c'en est un phénomène encourageant. La loi de la conversion des dettes agricoles adoucit le coup que recevraient les débiteurs internes, et allège en échange d'une façon automate la dette extérieure, celle-ci promovée aussi par les perspectives de la marche vers la dévaluation des Etats qui sont nos créditeurs, à l'exception de quelques monnaies et particulièrement de la Livre Sterling, que elle aussi a des tendances précises vers la réévaluation. Les mêmes causes, les mêmes effets. Stabilité, tranquillité, confiance sont les mêmes médicaments aux difficultés présentes, passées et futures.

I. GARBACEA.

Cooperația și alte curente social-economice

Sistemul capitalist are la baza doctrinei sale marile legi, considerate naturale sau providențiale, legi care nu numai că pot fi, dar chiar sunt amurale. Aceste legi, omul trebuie să și-le apropie, să le stăpânească și prin concursul lor să și poată satisface — condus de principiul economic — necesitățile de ordin material. Universalitatea și permanența acestor legi a fost recunoscută de economiștii școlii liberale. Condiționată existența economică a omului de acest „cerc vicios“, din care nu poate eși, el trebuie — individual și prin concursul acestora — să și clădească structura economică, iar suma acestor structuri economice individuale vor da structura economică a societății. Structura economică a societății trebuie să scoată în evidență individualitățile economice, să creeze mediul necesar pentru a se realiza acel „Homo economicus“, care va fi oglinda eforturilor economice ale societății. Individul creează societatea și prin societate individul se realizează pe sine. Principiul individualist, necesar și permanent în sistemul capitalist, s'a realizat în doctrina economică mai târziu decât în practica economică.

Marile legi economice sunt o consecință a acestui principiu individualist. Aceste legi sunt pilonii de bază ai dezvoltării economice a capitalismului, iar individualismul este punctul de plecare și de sosire în sistemul capitalist.

Legea interesului personal nu numai că o consecință a principiului hedonistic — minimum de efortare cu maximum de rezultat, — dar și ca bază organic împletită cu structura economică a societății, este necesară în viața economică pentru propășirea și consolidarea ei.

În sistemul capitalist interesul personal nu se poate realiza decât prin „legea liberei concurențe“. Dezvoltarea ulterioară a capitalismului și proporțiile pe care le-au luat înțelegerile economice atât ale producătorilor cât și ale consumatorilor, făcute în scopul de a anihila efectele liberei concurențe, ne arată că sistemul capitalist nu este condiționat în existența sa de această lege.

S'ar părea că legea cererii și a ofertei este condiționată de existența liberei concurențe, totuși s'a observat că efectele

legii cererii și ofertei sunt diminuate în cadrul unei piețe economice, unde nu domină libera concurență, dar nu sunt excluse cu totul.

Mai amintim în treacăt câteva principii generale, care — după școala liberală — se integrează între marile legi. Astfel: legea populației (Malthus), legea salariului (salariul curent și salariul natural), legea rentei (Ricardo pentru agricultură și J. St. Mill pentru manufactură), legea schimbului internațional.

Vieța economică a societății este suma aritmetică a individualităților economice, fără ca societatea să aibă nici un caracter propriu. S'ar părea, că liberalismul revoluției franceze dela 1789, cu ale sale principii de viață: egalitate, fraternitate și libertate, asigură un punct comun de plecare, diferențiindu-se numai punctele de sosire, după capacitatea și știința fiecăruia. Realitatea economică a sistemului capitalist a anulat premiza de mai sus, menținând — în aparență — numai posibilitățile de ajungere. În viața economică a capitalismului drumul este acelaș, deschis pentru toți, înșelător ca o „fata morgana“, dar posibilitățile sunt așa de diferite încât realizarea integrală este aproape imposibilă pentru grupul social, și ades ușurată pentru unii prin „renta socială“¹⁾ pe care o au față de restul grupului. De aici decurge o consecință logică; stimularea vieții economice la punctul de plecare, și distrugerea ultimului sentiment de dreptate socială — mai târziu — prin exploatarea ce se naște în societate.

Individualismul menținându-se pe linia „marilor legi“, va căuta prin toate mijloacele să-și realizeze principiile. În primul rând va căuta să lupte pentru o libertate deplină, menținând prerogativele statului la cele de „paznic de noapte“.

Capitalismul — în timpul din urmă — a luat o dezvoltare neobișnuită. Deși condițiile s'au schimbat, parte din legile de mai sus au fost neglijate, sau efectul lor în parte anulat, totuși, capitalismul se pare că rezistă. Aceasta ne arată, că sistemul capitalist suferă transformări.

Economistul german Werner Sombart s'a ocupat mai mult de dezvoltarea și evoluția sistemului capitalist. S'a spus, că Marx a scris „capitalul“, iar Sombart a scris „istoria capitalismului“²⁾.

Atât într-o comunicare făcută la congresul anual al societății „Verein für Sozialpolitik“, ținut la Zürich, în 1928³⁾, cât mai ales la sfârșitului volumului doi din cartea „L'apogée du capitalisme“⁴⁾ și în broșura „Die Zukunft des Kapitalis-

¹⁾ Înțelegem prin renta socială, condițiile mai favorabile pe care le au anumiți indivizi, din toate punctele de vedere și care dacă le-ar avea alții, ar da aceleași rezultate sau mai bune.

²⁾ *Barbu Solacolu*: Werner Sombart. *Analele econ. și stat.* No. 3—4, 1930.

mus))³⁾, Werner Sombart a analizat transformările ce le suferă capitalismul în ultimul timp.

Ideea principală a observațiilor lui Sombart este că sistemul capitalist suferă transformări în următoarele direcții: 1. Transformări teritoriale; 2. Transformări de structură și 3. Transformări de proporții.

Primele transformări sunt de ordin teritorial. Popoarele de pe glob adoptă capitalismul și prin această opera de distrugere a capitalismului se întinde pe întreg globul pământesc. Spre deosebire de capitalismul internațional și uniform de până acum, se naște capitalismul colorat, care se formează ca o reacțiune contra capitalismului european.

A doua serie de transformări sunt de ordin structural. Acestea sunt cele mai importante, pentru că prin schimbări în structură, capitalismul suferă o înfrângere, pe care unii o numesc maleabilitate sau putere de rezistență a sistemului capitalist. Sombart distinge în această privință: a) transformarea formei exterioare și b) transformarea interioară, adică a structurii.

Transformarea formei exterioare se face prin concentrarea capitalului, idee pe care o găsim la Marx, formând pârghia evoluției în toate domeniile economice. Această concentrare se face mai ales în domeniul industrial prin cartele și trusturi „concerne”. De aici derivă o altă consecință, pe care o amintește Sombart, aceea a subordonării tuturor celorlalți factori capitalului: dependența lucrătorilor, a angajaților, a consumatorilor etc. Această plutocrație l-a determinat pe Sombart să exclame că: „Economia, adică capitalul sau marele capital, sau în fine capitalul financiar, domină lumea și face pe oamenii noștri de Stat să danseze pe sârmă, ca niște mario-netă”. Aceste fenomene se întâmplă în perioada „Hochkapitalismus“-ului.

Transformările de structură sunt analizate în funcție de cele trei elemente: sentimentul economic (Wirtschaftsgesinnung), ordinea și procesul tehnic, care — după Sombart — sunt coloana vertebrală a sistemului economic capitalist.

Sentimentul economic a suferit schimbări importante. „Spiritul capitalist se caracterizează printr-o puternică încordare între iraționalism și raționalism, între speculațiune și calculațiune, între spiritul de întreprinzător și spiritul de simplu cetățean. Inșă această încordare cedează și să producă o raționalizare completă a spiritului capitalist. *Un spirit însă cu*

³⁾ Nic. Leon: Problema declinului capitalismului. Analele ec. și stat. No. 1—2. 1929.

⁴⁾ W. Sombart: L'apogée du capitalisme. Trad. de G. Jankelvitsch. Payot, Paris, 1932.

⁵⁾ W. Sombart: Die Zukunft des Kapitalismus.

*totul raționalizat, nu este un spirit capitalist în adevăratul său sens. (subl. ns.)*⁶⁾.

Ordinea, care-i corespunde capitalismului, este cea liberă, individualistă. „Această ordine juridică liberă, este acum pe punctul de a trece la o ordine juridică *constrânsă*, în care avem de a face în parte cu „constrângeri de natură publică“ de Stat, iar în parte cu „Autoconstrângeri“ (Selbstbindungen)⁷⁾. Să nu ne gândim aici decât la nouile raporturi de muncă prin contracte colective (carta del lavoro), nouile reglementări ale cartelurilor, etc.

Transformările de proporții ne vor arăta drumul logic spre orientarea subiectului nostru. Sombart combate teoria concentrațiunii a lui Marx, prin faptul că ea reprezintă un monism social, opunându-i o noțiune proprie, aceea de *pluralism*, adică evoluția nu se produce în sensul ca un sistem economic să fie înlocuit cu altul, ci paralel sau alături de un sistem economic pășește un alt sistem. Astfel putem aminti sistemele economice coexistente cu capitalismul: precapitaliste și post-capitaliste.

Capitalismul a impus însă tuturor sistemelor „*raționalismul economic*“, care — după Sombart — s'a născut deodată cu capitalismul.

După ce am văzut transformările ce le suferă sistemul capitalist, este necesar a observa nașterea nouilor sisteme economice, ce își au antene de existență rudimentară chiar înaintea sistemului capitalist, dar, care datorită nouilor forme de organizare economică sunt considerate post-capitaliste. Așa este cooperarea.

Capitalismul a creat în cadrul de viață economică proprie, două clase sociale bine distincte: clasa capitalistă și proletariatul. Aceasta mai ales în domeniul industrial. În domeniul agrar, — datorită reformelor agrare și tendinței de pulverizare a proprietății — a creat o clasă țărănească, sărăcită și exploatată în compartimentul desfacerii.

Contra acestei situațiuni era fatal să se nască o reacțiune, pornită — mai ales — din mijlocul clasei sărace. În această premiză de ordin economic cu aspect social își găsesc rațiunea de a fi, toate sistemele economice noi pe care le denumim „*sisteme de economie organizată*“, sau economie de grup.

Prin aceste economii de grup trebuie să înțelegem, că în viața economică primatul îl are grupul social, fie el de breaslă (corporatismul), fie el consumator sau producător (cooperarea), fie el proletar (socialismul).

Individului îi rămân prerogativele aportului la munca și la progresul grupului social, dar îi sunt excluse posibilitățile de a ajunge să exploateze. Primatul intereselor generale și

⁶⁾ Dr. N. Leon: Op. cit.

⁷⁾ Idem.

mai ales concepția generală despre societate și menirea ei în cadrul statelor naționale, face ca aceste economii de grup să fie la ordinea zilei. Unele derivând din sistemul capitalist atenuându-i efectele egoiste și individualiste, altele căutând să distrugă sistemul capitalist pentru o întronă o ordine economică nouă, ordinea de grup, pentru grup și prin grup.

* *

Intr'o seară tristă și umedă de Noemvrie, în anul 1843, câțiva bieți țesători de flanelă, săraci și muncii de chinurile grijilor materiale, s'au adunat la sfat, căutând orice mijloace economice, posibile și imposibile, pentru a scăpa de mizerie. În orașelul Rochdale (Anglia), acești bieți muncitori exploatați de capitalismul, ce era în desvoltare, n'au găsit ceva mai potrivit pentru a scăpa de mizerie, decât să formeze un magazin cooperativ. Cinstiții pionieri dela Rochdale aveau înaintea lor unele experiențe fără rezultat în acest domeniu. A fost epoca precursorilor. P. C. Plockboy și John Bellers au încercat să facă „fericiți pe cei săraci ai națiunii“, Owens cu a sa bursă de muncă, sau organizare, în care „concurența trebuie înlocuită prin cooperatie“, Dr. King cu organizarea muncii în interesul celor cari prestează munca, Fourier cu falansterul, Louis Blanc cu atelierul social, toți au pus câte o cărămidă la edificiul doctrinei ajutorului celor săraci, prin organizarea lor și prin excluderea exploatării omului prin om.

Contribuția acestor premergători este mare. Doctrina și fapta cooperatistă a apărut mai clară și mai consolidată. Ideile de bază, ce au răsărit din aportul răslețit a premergătorilor, se pot rezuma în: ideia organizării intereselor muncii, aceasta să se facă prin propria inițiativă, în locul luptei pentru viață, să fie „înțelegere pentru viață“, interesul public și general prin organizarea unei economii colective⁹⁾.

Cu toate aceste încercări, pionierii dela Rochdale și-au dat seama că nu sistemul cooperatist este defectuos, ci felul cum acesta a fost pus în practică.

După un an de zile au adunat 28 de lire și au deschis magazinul cooperativ, având la bază următoarele principii:

a) Capitalul social format din cote vărsate săptămânal.
b) Fond de rezervă constituit dintr'o taxă la intrarea și la ieșirea din societate.

c) Maximum de capital limitat la 100.

d) Marfă de bună calitate și cu măsură dreaptă.

e) Cumpărare cu bani gata și preț fix.

f) Prețurile de vânzare erau prețurile curente.

g) Risturna. Adecă primă de consumațiune. Lui Howarth, care a propus risturna, i-s'a dat numele de Archimede al Cooperatiei.

⁹⁾ Gr. Mladenatz: Istoria gândirii cooperative, pag. 52, 53, 54.

Aceste puncte principale au rămas până azi la baza cooperației. Charles Gide spunea: „Dacă ne gândim că statutele societății lor (a pionerilor din Rochdale), au fost dela început așa de definitiv stabilite de către acești câțiva țesători de flanelă, încât experiența de mai bine de o jumătate de veac n'a găsit nimic de adăogat și că miile de societăți create în urma ei s'au mărginit să le copieze aproape textual, nu vom ezita de a vedea aci fenomenul cel mai de seamă poate în istoria economică. *Sistemul economic n'a eșit din creerul vreunui savant sau reformator, ci din chiar măruntaele poporului*“ (subl. ns.)⁹⁾.

În anul 1930, Centrala din Rochdale avea 25.000 membri și peste 500.000.000 lei circulație anuală.

Cu timpul, dezvoltându-se cooperația, s'au creat și alte sisteme cooperatiste: Schultze (individualist), Reiffeisen (mai socialist), Haas (un compromis între cele două), etc.

Din aceste spicuri, făcute din doctrina și fapta cooperatistă, putem să spunem, că sistemul cooperatist are la bază un principiu solidarist, toți pentru unul și unul pentru toți. În cadrul doctrinei economice, cooperația reprezintă o economie colectivă — care, deși are la bază proprietatea individuală, — tinde la realizarea proprietății societare.

În sistemul capitalist — ca emanația cea mai perfectă a principiilor școlii liberale, — cooperația își găsește un teren de dezvoltare maximă cu posibilități economice minime. Coexistența acestor două sisteme economice, cu planuri de activitate și finalități deosebite, ne arată că sistemul cooperatist s'a născut ca o reacțiune a principiilor sistemului capitalist. Totuși, cooperația se poate dezvolta în cadrul sistemului capitalist, dar nu dă rezultatele necesare din cauză că spiritul capitalist domină multe întreprinderi cooperatiste. Cooperația, pentruca să reușească cere și o sumă de precepte, cari evadează de pe planul economic și a căror totalitate formează *spiritul cooperatist*, necesar și indispensabil în reușirea unei acțiuni cooperatiste. Capitalismul în dezvoltarea lui a consacrat anumite principii, lipsite de orice element moral, care pătrund și în alte sisteme economice coexistente sistemului capitalist. Nu este mai puțin adevărat că acest fenomen s'a întâmplă și invers, ca sistemul capitalist să fie invadat de anumite idei, ce sunt contrare principiilor clasice ale capitalismului. Transformarea aceasta de interpenetrare, molipsește viața economică, încât în aspectul ei orizontal, greu s'ar putea face unele divizări.

În cadrul sistemului economic individualist, cooperația îndeplinește — după Sombart — după roluri:

a) Servește ca instrument pentru menținerea formelor economice pre-ori necapitaliste (meseriași, țărani, etc.);

⁹⁾ Gr. Mladenatz, op. cit., pag. 62.

b) Tinde la creiarea unei economii noi, care depășește economia capitalistă actuală (cooperarea de consum integrală).

Deci, vedem cum cooperarea completează regimul capitalist, organizând viața economică — mai ales pentru a rezista contra exploatării capitaliste — acolo unde nu este organizată. Organizarea în cadrul capitalismului se îndreaptă contra lui, căutând să-l înlocuiască și mai ales să-i atenueze efectele.

Aruncând o privire asupra hărții geografice a dezvoltării capitaliste, vedem că în țările cele mai avansate din punct de vedere capitalist, cooperarea și-a găsit un teren favorabil de dezvoltare. Particularitățile fiecărei țări în privința dezvoltării cooperării sunt o consecință a domeniului în care s'a dezvoltat mai mult capitalismul; cooperativele de consum din Anglia, pentru clasele muncitoare. Tot așa în Germania, cooperativele de muncă din Italia, și cooperativele de credit din țările răsăritene europene, confirmă cele spuse mai sus.

COOPERAREA ȘI COMUNISMUL

Sunt cunoscute principiile economice ce stau la baza acestor două doctrine. Nu voi intra în analiza lor, ci voi crea pe cele mai importante ale comunismului, cele ale cooperării fiind analizate la începutul acestui studiu.

Se știe că deosebirea între comuniști și social-democrați este numai de ordin politic, constând în metoda ce trebuie aplicată pentru a întrona principiile socialismului. Amândouă, au la bază socialismul științific a cărui biblie este Capitalul lui Marx. Principiile de bază sunt: legea concentrării și ca o consecință a acesteia pauperizarea progresivă, aceasta la rândul ei fiind o consecință a plus-valutei, teoria proprietății colective, etc.

Comunismul fiind aplicația practică a socialismului științific, vom încerca să vedem care este corelația de principii între cooperare și comunism?

a) Ambele au plecat dela un punct comun: creiarea unei situațiuni mai bune — din punct de vedere economic — pentru clasele sărace. Deci, o reacțiune contra sistemului capitalist.

b) Ambele tind spre o economie organizată.

1. Cooperarea prin organizarea, consumatorilor, a micilor producători, introducând spiritul de asociere și solidaritate; creiază mici lumi deosebite, în cadrul economiei capitaliste. Dovadă realizările cooperatiste din toată lumea. Cooperarea nu tinde — deocamdată — la o organizare integrală și etatistă a vieții economice.

2. Comunismul tinde la o organizare integrală și etatistă a vieții economice, subordonând principiului de înțelegere pentru viață, principiul impus de stat pentru organizarea vieții economice.

c) Atât cooperația, cât și comunismul, prin doctrinele ce le au la bază, pot fi numite școli economice.

d) Ambele tind la eliminarea profitului individual. Comunismul spune că profitul revine exclusiv muncii. Această concepție este o consecință a teoriei valorii lui Marx. Cooperația nu neagă importanța complexului de factori, cari participă la crearea beneficiului, dar acordă o deosebită importanță consumatorului prin acordarea rîsturnei.

e) Ambele cer pentru reușita lor pe plan economic, anumite condiții spirituale specifice. Cooperația cere creierea acelui spirit cooperatist necesar în realizarea și reușita unei întreprinderi cooperatiste. Comunismul cere creierea unui spirit de clasă specific, colectiv, fără să fie îmbibat cu resturi de spirit burghez, eliminând ultimele epave din instinctul de proprietate sau din instinctul național.

Aceste doctrine economice se deosebesc în următoarele puncte: !

a) *Referitor la proprietate:* Comunismul vrea realizarea proprietății colective¹⁰). Această proprietate este a comunității, fără nici o deosebire. (Mai ales mijloacele de producție). Statul garantează existența indivizilor prin procesul de repartiție a bunurilor economice. Această repartiție — la rîndul ei este etatistă. — Cooperația se bazează pe proprietatea individuală în sistemul capitalist, societară în sistemul cooperatist și după cum vom vedea, colectivă în sistemul comunist.

b) *Referitor la Stat:* În sistemul economic comunist, statul e totul, în sistemul economic cooperatist, — dacă s'ar realiza integral într'un stat, — acest stat va fi oglinda sistemului economic cooperatist. În orice caz într'un sistem economic cooperatist statul e mai mult decât „paznic de noapte“.

c) *Referitor la grupul ce trebuie organizat:* Comunismul vrea organizarea grupurilor sociale fără deosebiri etnice. Organizarea se face mai ales pentru muncitor, avînd deviza: „Totul pentru muncitor“. Principiul social de bază este cosmopolitismul.

Cooperația organizează grupuri respective, luînd formele etnice pe care le are grupul. Nu desminte principiul național, întărindu-l prin organizarea — în cadrul unui Stat — a claselor naționale sărace.

d) *Referitor la misiunea acestor doctrine:* Comunismul vrea să evite formarea plus valutei în domeniul economic, iar în domeniul politic vrea realizarea internaționalismului cosmopolit. Cooperația vrea armonizarea factorilor economici, armonizînd interesele muncii și ale capitalului, și acordînd

¹⁰) Ceea ce admite comunismul, ca proprietate privată, sunt micile economii private, fondate pe economia individuală și excluzînd exploatarea muncii altuia. (Art. 9 din Constituția U. R. S. S. din 5. XII. 1936). Această proprietate, precum și moștenirea ei, este ocrotită de lege (Art. 10).

adevărul perpetuu al liberei concurențe, rezidă forța sistemului economic liberal și întârzie instaurarea unui alt sistem economic, chiar sprijinit pe unele din principiile bune ale sale, dar pătruns de un mai accentuat spirit de dreptate socială. Tocmai prin binefacerile liberei concurențe argumentează adeptii liberalismului economic, vigoarea acestei ordine economice.

Producția pentru piață în general și libera concurență în special a avut efecte dintre cele mai binefăcătoare pentru societate, fiindcă altfel nu s'ar fi putut realiza acea bună stare materială și acel standard ridicat de traiu, aproape generalizat în lumea noastră civilizată. Fără stimulentele pe care-l oferă individului perspectiva succesului, datorită calităților sale personale și fără libertatea concurenței, n'am fi înregistrat acel noian de invențiuni în domeniul tehnic al producției și n'am avea astăzi acea civilizație care a săpat prăpastie între continente, cu avantaj notoriu în favorul celor civilizate. Fără libertate economică și dreptul de proprietate n'am fi înregistrat aceia tendință de raționalizare la maximum a producției și desfacerii. Fără perspectiva rentei, rezultat al unei bune organizări a procesului de producție, n'am fi cunoscut prețurile de fabrică adaptate capacității mai reduse de achiziție a claselor sărace și cari toate s'au transformat în bunuri sociale inevaluabile.

Defectuositatea sistemului economic liberal capitalist apare numai atunci când libertatea economică prin lipsa oricărui control se traduce în fapt prin libertatea celui mai tare de a subjuga pe cel mai slab. Antiteza liberalismului rezidă în lipsa armoniei naturale scontate, în lipsa identității de interese dintre indivizi și mai ales în desconsiderarea mulțimii ca factor economic de prim rang.

Doctrina liberală prezintă o notă bine definită de optimism, bazată pe presupusa armonie socială, armonie socială care n'a existat și nu va exista niciodată în formă perfectă. Realitatea socială indiscutabilă este astăzi „lupta de echilibru” dintre diferitele categorii sociale și scopul primordial al statului între astfel de împrejurări este acel al armonizării intereselor dintre beligeranți. Greșala cea mare a doctrinarilor economiei liberale este că n'au stăruit cu suficientă intensitate asupra venitului consumatorilor ca factor primar, pentru un preț care să acopere cel puțin costurile proprii ale producătorilor. Ei au plecat dela premiza că fiecare individ ar dispune de un capital cu care s'ar prezenta apoi pe piața mărfurilor, cheltuindu-l cât mai avantajos. Se credea că fiecare consumator dispune de un „fond de consum”. Pentru ei nu existau decât categorii sociale dispunând de capital. S'a uitat complet de acea categorie de consumatori pentru cari cumpărarea era imposibilă din lipsa mijloacelor de cumpărare și

a căror participare activă pe piața schimburilor era imperios cerută de progresul tehnicei producției.

Doctrina liberală inspirată din realitatea atelierului ca formă de exploatare pentru producție a fost un adevăr unanim acceptat la începuturile sale, când nu exista grija debușului. S'a întâmplat însă, că libertatea economică a fost edictată aproape în toate țările deodată și atunci de unde înainte vreme problema debușului aproape că nu intra în preocupările producătorului, — cumpărătorii fiind suficienți — s'a întâmplat fenomenul supraproducției, ca o consecință a întrebuițării mașinilor — născute concomitent cu liberalismul economic — în procesul producției și cari au înzecit capacitatea de producție a exploataților. Producătorul continua ca și înainte să prducă cât mai mult, mai ales că se ivise și perspectiva piețelor externe ca o urmare a abolirii granițelor vamale de către aproape toate țările. El nu mai putea să se orienteze asupra cererii, fiindcă piața devenise prea vastă și atunci supraproducția apare ca ceva fatal și endemic sistemului liberal de producție. Dela acest punct când apare pentru prima dată supraproducția, începe sistemul economic liberal să-și arate toate defectuositățile. Concurența se întefeste și ia caracter de luptă de exterminare. Se ivește concurența neloyală prin mărfuri de proastă calitate, contrafaceri și alte apucături de acest fel, cari constituiau un adevărat atentat la viața consumatorului.

Producția nu scade, ci din contră, se urcă. Capitalul devine „fond de rezistență“, fiindcă prețurile nu acoperiau decât parțial costurile proprii. Crahul se întinde și-i sleiește de puteri și pe acei producători, cari au reușit să supraviețuiască crizei.

Cu această fază intrăm într'o nouă etapă a liberalismului economic. Efectele neprezăzute ale individualismului, cât privește piața, trebuiau atenuate și atunci apar înțelegerile de tot felul, dintre producători, — cartelurile, trusturile, syndicatele etc. pentru desfacere și cari în scurtă vreme se transformă în adevărate monopoluri particulare, cari au exploatat apoi într'un mod neomenos pe consumatori, până în zilele noastre, când reacțiunea contra lor se tot accentuează și noui orândueli sociale apar pe orizont.

K. Mellerowicz susține că capitalismul liberal ar fi putut să se mențină numai prin realizarea premizelor dela cari a plecat: 1. mica exploatare de atelier și 2. formarea liberă a prețurilor.

Atelierul este însă astăzi aproape dispărut în vastul câmp al producției. Întreprinderea colos caracterizează epoca noastră. Utilajul lor nu se mai rezumă deci azi numai la acele câteva scule de valoare neînsemnată, ci ele dispun de instalațiuni, cari încorporează în ele valori de sute de milioane. Și dacă patronul dela începutul epocii capitaliste, putea să-și

adapteze exploatarea sa necesităților pieții, nu tot astfel stă cazul cu marea exploatare de azi fiindcă ea este instalată de obicei pentru un produs, de care trebuie să se țină, chiar lucrând cu pierdere)

Dacă nu se mai poate vorbi deci astăzi de mica exploatare ca formă de producție modernă, tot așa nu se poate vorbi nici de un preț liber, fiindcă chiar întreprinderile industriale liberal-capitaliste, au fost acele cari au încălcat principiile liberale prin înființarea a tot felul de organisme economice cari aveau scopul bine definit ca să atenueze riscurile provenite din libera formare a prețurilor.

Iată cum motivează K. Mellerowicz tot la aceiași pagină, scadența sistemului de producție liberal-capitalist:

„Marea exploatare este improprie economiei libere pentru că:

1. avantajii sale rezidau tocmai în producția în massă și în extinderea capacității de producție, fapt care a dus la supraproducție, la crize economice și la șomaj;

2. din cauza structurii fixe a capitalului și costurilor sale, nu poate să-și restrângă producția fără pierderi;

3. pentru prevenirea măcinării capitalului său, este constrânsă la cartele și la tot felul de formațiuni de monopol și de control a pieții, înăbușind prin aceasta singură piața liberă;

4. pentru că marea exploatare a ajuns la o așa de mare dezvoltare încât statul nu mai poate să-i refuze concursul“.

* * *

În cele de sus am văzut cari sunt caracterele de seamă ale sistemului economic liberal capitalist. Am mai văzut că premisele dela cari au plecat doctrinarii liberalismului, — ordinea naturală divină și armoniile sociale — nu s'au realizat, individul devenind tot mai obstructiv și uzurpator semenilor săi. Am scos în evidență importanța factorului „trebuință“ ca motiv permanent pentru producțiune. Apoi am accentuat asupra formei de producție liberal-capitaliste, care se exteriorizează prin acele exploatări gigantice, ale căror trăsături comune sunt costurile fixe — armonizări, dobânzi, salarii, chirii etc. — exagerat de mari și neproporționale cu cantitatea produsă, cari nu mai pot face întreprinderea industrială independentă de puterea de cumpărare a consumatorilor.

Să căutăm acum să ne ocupăm și de un alt aspect al problemei și să ne oprim puțin asupra nexului organic al producțiunii cu societatea.

A produce nu este totul. Trebuie să avem și consumatori și în special consumatori cât mai mulți. Technica producțiunii a putut să se perfecționeze numai în urma trebuințelor cres-

1) Op. citat, pag. 3-a, vol. II.

cânde, ca o consecință a creșterii populației și majorării capacității de absorbție a masselor. Consumatorul apare deci tot așa de principal ca și producătorul în procesul economic al schimbului pe piață și dovada acestor afirmații sunt crizele economice, consecințe ale slăbirii puterii de achiziție a cumpărătorilor.

Apare deci prin aceasta și importanța factorului social în procesul economic. Credința că individul poate să se izoleze în carapacea intereselor sale egoiste, se perimează din zi în zi tot mai mult. Interdependența dintre producător și consumator devine tot mai evidentă. Producția este socială și se manifestă ca atare. Principiul câștigului nu mai poate să fie suveran în câmpul producției, fiindcă câștigul indivizilor coincide de multe ori u pierderea pentru colectivitate, pentru națiune. Și în plus, constituția — legea fundamentală — a statelor acordă drepturi egale pentru toți indivizii și aceste drepturi trebuie să fie apărate cu sfințenie de nesățul unora cari tind să exploateze totul în favorul lor personal.

Motivul de bază al producției am spus că a fost și trebuie să rămână „trebuința” și orice încălcare a acestui adevăr trebuie sancționată. Trebuința este reprezentată de mulțime deci și statul trebuie să fie cu mulțimea, să se miște pe linia de interese a colectivității. Și caracteristica spiritualității secolului nostru pare să fie câștigată de acest adevăr permanent. Pentru că cine se mișcă pe linia de interese a celor mulți, face opere sociale trainice. Această mutațiune în gândirea secolului nostru a fost generată de conștiința cetățenească în creștere la colectivitate, la mulțime, spre deosebire de sistemul social capitalist în care conștiința, dar nu una socială, ci una a propriilor interese, o aveau doar capitaliștii. Așa se explică și revirimentul de idei la factorii conducători ai popoarelor, cari extind din zi în zi, tot mai mult atribuțiunile statului în folosul colectiv, moderând instinctele uzurpatoare ale indivizilor.

Dar mai poate să fie argumentat și altfel caracterul social al producției și intervenția statului în economia particulară.

Ceeace numim noi industrie națională, s'a dezvoltat aproape la toate popoarele prin sacrificiile imense ale consumatorilor, cari au consimțit să plătească produsele industriei proprii cu prețuri uneori exorbitante față de cele ale producătorilor externi. Și industria națională a uzat de multe ori de aceste prețuri și peste epoca de emancipare a ei. Așadar, colectivitatea a sacrificat foarte mult pentru industrie, lăsându-se spoliată. Iar statul deasemenea face jertfe imense pentru industrie atât în calitatea sa de consumator, cât și în cea de îndreptățit la impozite și taxe. Pentru ce n'ar consimți deci și întreprinderilor industriale ca să-și reducă câștigul la limite mai juste? De ce nu s'ar lăsa pătrunse și ele de mai

multă conștiință socială și spirit de moralitate? Pentru că dacă acesta este adevărul, trebuie să-l recunoaștem cu toții.

Dar mai este și altceva. Industria, date fiind costurile fixe și tendința lor de creștere, deci producătorilor înșiși nu le mai place libertatea pieții și ei solicită concursul statului cu fiecare dată când se găsesc la strâmtoare. Și ce este mai mult, ei recurg în astfel de împrejurări la argumente sociale și naționale dintre cele mai convingătoare. Și atunci este locul și timpul să ne punem pe bună dreptate întrebarea, dacă mai poate să se perpetueze situația aceasta în care întreprinzătorul să împartă cu colectivitatea numai pierderea, iar câștigul să fie numai al său?

Soarta producătorului mai este legată de aceea a societății și prin faptul că producția nu poate să prospereze într'un mediu social sărac, cum ar fi cazul la noi, unde țărâni-mea este un așa de slab deșeu pentru industrie, întâiu din cauza standardului său de viață foarte redus și în al doilea rând din cauza decalajului dintre prețurile produselor industriale și agricole. Așa că interesul său, ce e drept mai îndepărtat, ar fi acela ca să promoveze bună starea generală printr'un preț just și adaptat puterii de achiziție a masselor. Numai că producătorul orbit de egoismul și de goana după câștig, nu vrea să țină seamă de toate acestea. Și aci naște apoi datoria statului, ca să pășească energic și cu mult curaj și prin măsuri radicale să apere ambele categorii sociale, pe producători și consumatori și în special pe aceștia din urmă.

Dar întreprinderea mai este legată și altfel de societate. „Exploatarea individuală cu producția sa este așezată într'un sistem complet de relațiuni și orândueli, cari formează pentru ea un „fond social“... pe care ea nu l-a creiat, dar asupra căruia ea poate să dispună și de care de fapt se folosește”¹⁾. Întreprinderea când vine în societate, găsește populația cu necesitățile sale, fără de cari viața sa ar fi imposibilă și progresul său este cu puțință dată fiind mai ales dinamica de creștere a populațiunii ca putere de cumpărare și trebuințe.

Întreprinderea economică își începe existența într'un mediu social în care ea găsește o ordine juridică, care-i garantează ființa, care-i mijlocește contractarea cu terții și-i asigură drepturile de proprietate asupra bunurilor sale; apoi ea găsește căi ferate, instituțiuni profesionale, servicii de informațiuni, etc., toate atât de necesare și cari pot să fie exploatare numai după principii colectiviste.

Producțiunea de azi deci nu mai este o producțiune individuală, ci una socială. Importanța factorilor și influențelor sociale îi impun deci producătorului pe lângă o conștiință individuală și una socială. (Nicklisch.)

ION V. TARTIA.

¹⁾ K. Mellerowicz: Kosten u. Kostenrechnung, vol. I, pag. 5—7.

A. T.

L'Entreprise industrielle et l'ordre social-économique

Avec la fin de la guerre mondiale il paraît que nous sommes entrés dans un nouvel âge économique. Des économistes des plus distingués, comme Werner Sombart, O. Spann, von Gottl-Ottlilienfeld, Amon, Salin, et chez nous Madgearu, Tașcă, Manoilescu, Răducanu, annoncent l'entrée en agonie du régime économique libéral.

Le libéralisme a aujourd'hui deux notes dominantes:

- a) L'individualisme et
- b) La liberté économique.

La caractéristique de l'ordre social individualiste rapportée à l'entreprise, c'est la tendance de l'équilibre dans la vie économique. L'entreprise s'est développée sous l'égide de la concurrence. Elle s'est inspirée de la réalité de l'atelier comme forme d'exploitation pour la production. Au commencement le souci du débouché n'inquiétait personne. Aujourd'hui, ce problème se trouve sur le premier plan, suivi de la question du prix. Mais aujourd'hui on ne peut pas parler de la petite exploitation comme forme de production moderne. La grande exploitation elle aussi est impropre à l'économie libérale, parce que ses avantages consistent justement dans la production en masse ainsi que dans l'extension de la capacité de production, fait qui a conduit à la surproduction, aux crises économiques, au chaumage etc. En deuxième ligne à cause de la structure fixe du capital, on ne peut pas restreindre la production sans pertes. En conséquence cette circonstance tend à la formation des coalitions économiques qui annulent les principes libéraux. La grande exploitation est arrivée à un si grand développement, que l'Etat ne peut pas lui refuser aujourd'hui son concours. Ces caractéristiques mises en évidence par K. Mellerowicz, font que la grande entreprise ne soit pas compatible avec le libéralisme.

Le procès de transformation de la production a conduit à l'importance de jour en jour plus grande du facteur social. La croyance que l'individu ne peut s'isoler dans la carapace de ses intérêts égoïstes, mais que le besoin doit être apprécié en fonction du besoin collectif, social, s'est la devise de notre siècle.

L'entreprise économique commencé son existence dans un milieu social où l'existence lui est garantie au point de vue juridique, tandis que les moyens les plus variés sont à sa disposition: Les chemins de fer, les services d'informations, etc.

La production d'aujourd'hui n'est plus une production individualiste, mais une production sociale. L'importance des facteurs et des influences sociales imposent par conséquence au producteur une conscience individuelle et une sociale (Nikklisch).

Contribuție la problema organizării noastre economice

Problema organizării noastre economice a fost mult discutată în diferite forme și în toate fețele ei. S'a ajuns chiar la anumite concluzii limpezi, care au fost concretizate apoi într'o seamă de legiuiri cu caracter economic sau care își așteaptă, cu multă nădejde în ultimul timp, consacrarea în ordine legislativă și de aplicare practică. Relatările care urmează nu au pretenția decât să contribuie la luminarea și mai puternică a problemelor, ce ni se pun și să se însire în rândul argumentelor care cer soluții practice.

Dăm anume câteva date privitoare la desfacerea produselor noastre țărănești. Aceasta este tocmai una din problemele de bază ale economiei noastre naționale.

Relatările grafice, care urmează și care privesc în special viața economică din valea Someșului, dar care se pot generaliza — prin problemele pe care le desvelesc — aproape asupra întregii țări, sunt întocmite pe baza unor informații comerciale pe care le-am cules săptămână de săptămână pe piața orașului Dej, cu elevii clasei a IV-a a Gimnaziului comercial „Petru Rareș” din acest oraș. Sunt date de care aveam nevoie la conducerea monografiei comerciale pe care am lucrat-o cu acești elevi în orele de birou comercial. Ele au interesat imediat din punct de vedere practic lucrările ce trebuia să le facem într'o întreprindere de cereale pe care ne-am propus s'o realizăm ca monografie comercială și au provocat tot mai mult interes în ordinea problemelor generale, de organizare economică țărănească în special, pe care o degajau ¹⁾.

Cea dintâi observație pe care am desprins-o din informațiile noastre este, că *țărănimea noastră n'are nici o contribuție speculativă la formarea și conducerea prețurilor produselor ei. Ea primește în general prețul care i se dă atunci când vrea să vândă, atunci când trebuie să vândă.* Arareori se întâmplă cazul ca un țăran venit pe piață cu cereale de

¹⁾ Este cazul să mulțumim aici d-lui inspector general Aurel Lapedatu pentru autorizația și îndrumarea ce ne-a dat-o de a consacra săptămânal o oră de birou comercial (în ziua de târg săptămânal) culegerii informațiilor pe piața orașului. Pentru culegerea informațiilor am organizat elevii pe echipe pentru fiecare fel de cereale și semințe și i-am controlat personal în împlinirea misiunii lor.

vânzare să se înapoieze cu ele acasă, din cauza neobținerii prețului prevăzut.

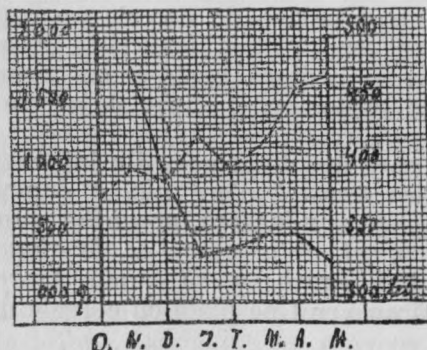
A doua observație importantă, pe care o pun izbitor în evidență graficele care urmează, este, că țărănimea noastră își vinde aproape întreg surplusul de produse în primele luni după recoltă, cam până la finele lui Decembrie. Incepând cu luna Ianuarie, cantitățile de produse vândute de țărănime sunt reduse la foarte puțin.

Se constată, în al treilea rând, că prețurile produselor agricole în general se mențin mici câtă vreme stocurile de produse deținute de țărănime sunt încă mari. Prețurile se urcă tot mai mult, deodată cu coborîrea cantităților rămase de vânzare. Prețurile obișnuite în acest an, după luna Ianuarie, au fost cu 15—20% și uneori chiar cu 50% mai mari față de prețurile din perioada anterioară, la vânzării stocurilor principale.

Dacă și la prețurile urcate uneori cu 50% în Aprilie—Mai, față de Octombrie—Noembrie, comerciantul câștigă, așa cum se presupune logic, atunci câștigurile realizate la prețurile din lunile Octombrie—Noembrie—Decembrie sunt, fără îndoială, greu urcate de fructul speculei interne sau internaționale¹).

O altă constatare ce se poate face din informațiile culese cu privire la comerțul de cereale pe piața orașului Dej, este că pe câtă vreme țărânii vânzători pe această piață sunt exclusiv români, negustorii cumpărători, mici și mari, sunt exclusiv evrei. Nu este nici un acord sufletesc între aceste două categorii de producători. Cazul dela Dej poate fi generalizat, dealtfel, și în această lature, pentru cea mai mare parte din piața internă a țării noastre.

Să facem o analiză a diagramelor, care urmează, în interesul argumentării afirmațiilor subliniate mai sus:

Comerțul cu grâu pe piața orașului Dej în lunile Oct. 1936—Mai 1937

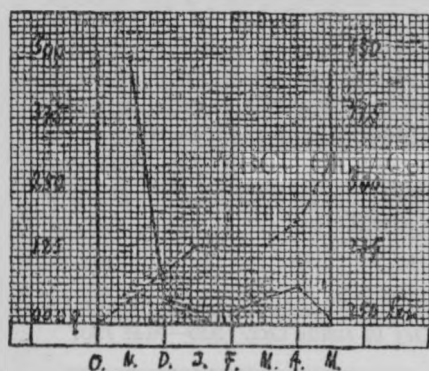
— Variația lunară a cantităților desfăcute de țărănime în zilele de târg săptămânal.

---- Variația lunară a prețului.

¹) Este adevărat că piața internă a cerealelor este urcată în mod obișnuit de cererile pieței internaționale; nu-i mai puțin adevărat însă, că răul rămâne același pentru țărănime, indiferent de unde pornește el. Cel mult se poate spune, că el se întinde pe un plan mai mare decât planul economiei interne.

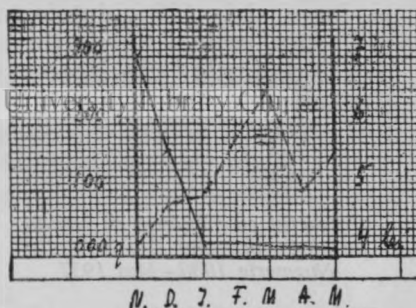
Din diagrama care reprezintă comerțul grâului pe piața orașului Dej în lunile Octomvrie 1936—Mai 1937 se constată, că în zilele de târg săptămânal țărănimea a vândut în lunile Noemvrie și Decemvrie o cantitate aproximativă de 2800 chintale grâu. Grâul s'a vândut în aceste două luni la prețul de 390—400 lei suta de kg. În lunile următoare, Ianuarie—Mai, deci în cinci luni, s'a vândut în total o cantitate aproximativă de 1000 quintale la prețul 420—480 lei quintalul. Dacă am aprecia, prin prisma acestor date, că țărănimea noastră producătoare a pierdut la fiecare chintal de grâu vândut în lunile Noemvrie și Decemvrie câte 80 lei față de prețul pe care l-ar fi putut realiza în Mai, constatăm numai la vânzările din aceste două luni (aproximativ 28 vagoane) o pierdere aproximativă de peste 200.000 lei, ceea ce face mai mult de 7000 lei la un vagon sau 20% pierdere¹⁾.

Comerțul cu ovăz pe piața orașului Dej în lunile Octomvrie 1936—Mai 1937

- Variația lunară a cantităților desfăcute de țărănime în zilele de târg săptămânal.
- Variația lunară a prețurilor.

Comerțul cu fasole albă pe piața orașului Dej în lunile Noemv. 1936—Mai 1937

- Variația lunară a cantităților vândute de țărănime în zile de târg săptămânal.
- Variația lunară a prețului.

Din diagrama, pe care o dăm, pentru vânzarea ovăzului se constată coborîrea vânzărilor la acest produs, într'o singură lună (din Noemvrie în Decemvrie), dela 500 q. la 50 q. Vânzările au rămas apoi minimale în tot timpul care a urmat începând cu luna Decemvrie.

Prețurile la acest produs s'au urcat dela 250 lei suta de kilograme în luna Octomvrie la 310—320 lei în luna Mai, ceea ce reprezintă un plus de 28% în Mai față de prețul din Octomvrie.

¹⁾ Regretăm că informațiile noastre nu ne dau cantitatea aproximativă desfăcută în luna Octomvrie. Pentru această lună putem aprecia o cantitate mult mai mare decât pentru Noemvrie. În schimb, prețurile, așa cum se vede din diagramă, erau cele mai mici.

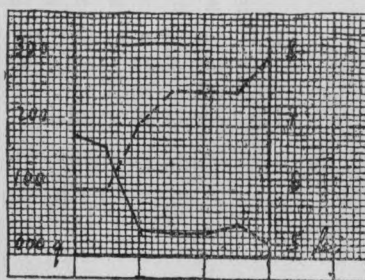
La toate celelalte feluri de cereale avem linii grafice și date asemănătoare.

Tot așa de izbitoare, sau poate mai mult, sunt graficele și datele prezentate de leguminoase și semințe.

Graficul dat pentru comerțul cu fasole albă, de pildă, arată căderea cantității vândute dela 300 q. în luna Noemvrie și 160 q. în luna Decemvrie la 20 q. în luna Ianuarie și mai puțin în lunile următoare. Prețul acestui articol a fost în schimb de 4,20—4,80 lei la kg. în lunile Noemvrie și Decemvrie și s'a urcat la 6,50 în luna Martie, ceea ce înseamnă o urcare de 2 lei la 4,20 lei sau aproape 50% urcare față de prețul obținut de țărâtime la principalele ei rezerve vândute. Pierderea reală suferită de țărâtime la acest articol, numai la vânzările făcute în lunile Noemvrie și Decemvrie, se ridică la 100.000 lei.

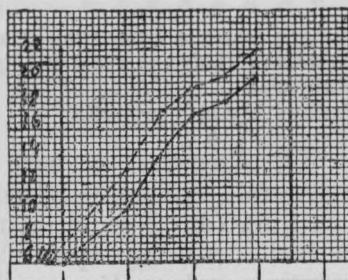
La comerțul cu sămânță de bostan, important și el pe piața orașului Dej, se pronunță deasemenea îndepărtări mari și nesănătoase între cantitățile vândute și între prețuri. Prețul se ridică la acest articol dela 6 lei pentru 1 kg. în Noemvrie și Decemvrie la 8 lei în luna Mai. Cantitățile se coboară aproape brusc dela 180 quintale în Noemvrie la 40 q. în Ianuarie. Și la acest articol pierderile suferite la vânzările făcute în condițiile prețurilor din Noemvrie și Decemvrie față de prețurile din Ianuarie se cifrează la câteva zeci de mii de lei. Procentual, la acest articol diferența în plus la prețurile din primăvară față de cele din toamnă este de 33%.

**Comerțul cu sămânță de bostan
pe piața orașului Dej în lunile
Noemvrie 1936—Mai 1937**

- Variația lunară a cantității vândute de țărâtime în zilele de târg săptămânal.
- - - Variația lunară a prețului.

**Prețul fructelor pe piața orașului
Dej în lunile Oct. 1936—Mai 1937**

- Mere pătule
- - - Mere ionathan

Iată și variația lunară a prețului fructelor în perioada Octombrie 1936—Aprilie 1937 pe piața orașului Dej:

Lunile	Prețul merelor la 1 kg.	
	Jonathan	Pătule
Octombrie	7 lei	6 lei
Noembrie	10 „	8 „
Decembrie	13 „	10 „
Ianuarie	17 „	14 „
Februarie	19 „	17 „
Martie	20 „	18 „
Aprilie	22 „	20 „

Toate aceste creșteri suferite de prețul produselor agricole după ce principalele stocuri au fost desfăcute de țărănime dovedesc, așa cum am observat și mai sus, că prețurile acestor produse în general nu sunt stăpânite și regulate prin nici un mijloc de către țărănime, ci sunt stabilite arbitrar și speculativ de deținătorii comerțului nostru de cereale.

Este remarcabil aici încă odată, că toate diferențele acestea de prețuri păgubite de țărănime se duc în buzunarele negustorilor evrei. Școala lor, biserica lor și cultura lor în general beneficiază de pe urma acestor speculații și îmbogățiri. Toate aceste îmbogățiri sunt în detrimentul bisericii, școlii și culturii noastre românești.

Pentru a exemplifica și această latură a problemei, dăm aici numele tuturor negustorilor, care fac negoț de cereale pe piața orașului Dej: Hirsch, Legman, Gelb Iosif și Martin, Mátyás, Mann, Gelb I, Gelb II, Tischler, Gholz, Singer, Aron, Weiselbaum, Hirsch & Comp. (Reteag), Vizel, Edelheid. Centrala de desfacere a acestora, și creditoarea lor la nevoie, este Molara Dejană, tot evreiască.

* * *

Concluziile care se degajează din datele și observațiile de mai sus sunt următoarele:

1. *Trebuie organizată desfacerea produselor țărănești în așa fel încât țărănimea noastră să nu mai fie avizată la vânzare în orice condiții, ci ea să poată stăpâni și îndruma prețurile produselor ei.*

Pentru aceasta se impun următoarele lucrări:

a) Organizarea unui credit corespunzător.

b) Organizarea unor depozite corespunzătoare, făcând atât operațiunea de depozitare simplă, cât și cea de cumpărare și desfacere în condiții cooperative, cu participare la beneficii.

2. *Trebuie înlocuit întreg corpul negustoresc străin de astăzi.*

Pentru aceasta se impun următoarele:

a) Trebuie organizată în condiții corespunzătoare, în fiecare comună și în fiecare capitală de județ, obligatoriu dacă e nevoie, cooperația de desfacere. Cooperativele acestea să-și centralizeze operațiunile în centrele noastre de bursă și de

export de cereale. (Această organizare implică, așa cum se vede și la numărul 1 din aceste concluzii, și o valorizare deplină a produselor țărănești în favoarea țărănimii).

b) Trebuie încurajate elementele românești, care intră în comerțul de cereale. În vederea acestei încurajări, trebuie să se țină seamă, că în comerțul de cereale sunt necesare în general creditele foarte mari.

Dej, 29 Mai 1937.

AL. BARBAT.

Contribution au problème de notre organisation économique

Les démonstrations graphiques de cet article regardent spécialement la vente des produits paysans de la Vallée de Someșiu en Transylvanie. Les graphiques sont exécutés sur la base de certaines informations commerciales, que j'ai recueillies chaque semaine sur le marché de la ville de Dej, avec les élèves de la 4-ème classe du gymnase commercial „Petru Rareș” de cette ville. Le problème qui se dégage de ces dates et ces graphiques, s'intègre d'une manière caractéristique dans le problème de l'organisation de notre économie Paysanne en général.

La première observation que nous avons saisie de nos informations c'est, que nos paysans n'ont aucune contribution spéculative dans la formation et la direction des prix de leurs produits. Ils acceptent en général les prix qu' on leur offre, au moment où ils veulent vendre, alors quand ils sont forcés de vendre.

La deuxième observation c'est que nos paysans vendent presque tout leur surplus des produits ruraux dans les premiers mois après, la récolte, à peu près jusqu'au mois de Décembre.

On constate ensuite, que les prix des produits agricoles se maintiennent petits aussi longtemps que les stocks des produits détenus par les paysans sont encore assez grands. Les prix haussent ensuite de plus en plus en même temps avec la baisse des quantités restées à vendre.

Les informations complémentaires nous montrent que les paysans qui vendent leurs produits sur le marché de Dej, sont exclusivement des Roumains, tandis que les négociants acheteurs, grands et petits, sont exclusivement des Juifs.

Les pertes souffertes par notre classe paysanne, à la suite du manque d'organisation de la vente de ses produits s'élèvent à des sommes très fortes. Toutes ces sommes entrent dans les poches de commerçants juifs.

Les conclusions qui s'en dégagent sont les suivantes:

1. On doit organiser la vente des produits paysans de telle manière, que notre classe paysanne ne soit plus avisée à la vente dans n'importe quelles conditions, mais qu'elle puisse être maîtresse des prix de ses produits et les diriger.

Pour arriver à ces résultats les choses suivantes s'imposent:

A) L'organisation d'un crédit convenable.

B) L'organisation de quelques dépôts qui puisse faire aussi bien l'opération de dépôt simple, que celle de l'achat et de la vente dans des conditions coopératistes avec participations aux bénéfices.

2. On doit remplacer autant que possible les négociants étrangers d'aujourd'hui. Pour arriver à ceci la chose suivante s'impose:

a) On devrait organiser dans chaque commune et dans chaque capitale de județ (département), si c'est nécessaire, même d'une façon obligatoire, la coopération pour la vente en commun des produits des paysans. Ces sociétés coopératives doivent centraliser leurs opérations dans nos centres où se trouvent des bourses de commerce et où l'on fait exportation de nos céréales. Cette organisation implique également aussi une valorisation complète des produits paysans en faveur de notre population rurale.

b) On doit encourager les éléments roumains qui embrassent le commerce des céréales. En vue de cet encouragement, on tiendra compte, que dans le commerce des céréales des grands crédits — de très grands même — sont absolument nécessaires.

AL. BARBAT.

Rostul sătencii în economia națională

În ora ce astăzi ne stă la dispoziție, vom încerca să urmărim o preocupare eșită cu totul din cadrul mediului nostru urban, schițând în linii generale și largi *deseori* desbătuta chestiune a economiei rurale, chestiune cu care aproape zilnic se preocupă ziarele, destul de des parlamentele, în ultimul timp obiect de variate propuneri în congresele naționale și chiar internaționale. După această încercare, vom infiripa, vom contura și evidenția rostul sătencii în gospodăria familiei sale, a satului, făcând legătură cu economia statului.

Deși s'ar părea curios ca în al XX-lea secol, secolul dinamismului, tehnicii, să ne preocupăm cu chestiunea economiei rurale, implicat cu lucrarea pământului când, cu cine știe câte mii de ani înainte și premergătorii noștri se știau descurca în aceiași îndeletnicire și încă probabil destul de bine. Că agricultura, înțelegând prin aceasta nu numai lucrarea pământului, ci și ocupațiile înrudite cari au ca element de bază pământul este încă problema hotărătoare a soartei zilelor noastre ne-o arată cele $\frac{3}{4}$ din populația de peste 2 miliarde a globului pământesc, din care restul de mai puțin de un sfert de miliard se îndeletnicește cu comerțul, cu industria propriu zisă, cu liberele profesii.

Țări industriale ca Belgia, Germania, Anglia, cari altădată — să zicem până la războiu — erau mari importatoare de produse agricole, neținând seama de ceace ar putea produce pământul lor, astăzi cu programe excepționale, prin metode înaintate se întorc la brazdă, se înfrățesc cu glia, îi cer iertare pentru timpul de scurtă nepăsare —, când numai vutetul uzinei răsuna pe meleagurile lor — și-i dau din belșug munca, priceperea și mai presus dragostea lor, iar produsele agricole ale unora de ex. ale Belgiei au devenit principalele articole de export.

În țara noastră „eminamente agricolă” din moși strămoși, cum suntem obișnuiți să-i spunem, ocupația de căpetenie a fost: cultivarea pământului, creșterea vitelor mari și mici, albinăritul cu îmbelșugate roade de miere și ceară, comerțul cu pește proaspăt și sărat, deci pe scară întinsă pescuitul, — prepararea brânzăturilor, cultivarea viței de vie — n'avem decât să amintim renumitele vinuri moldovenești, apoi războaiele întinse tot anul ce dau țesăturile de in, pe cele trainice de cânepă, stofele de lână, totul înflorit de mâna fină a domnițelor sau de cea bătătorită a sătencelor.

Astăzi, întocmai ca și ieri, intelctnicirea de căpetenie a țării este tot agricultura cu toate ramurile ei. După ultimul buletin demografic pe luna Aprilie 1936, populației rurale îi revine 81,37% din totalul populației sau 15.531.666 — din cele 19.087.770 suflete ale României. Cu acest mediu rural, economia țării independent de voința omului, creiază determinante ce conduc curentele vieții, interesele ei și astfel, am rămas cu aceeași milenară ocupație și ca întindere, nu numai ca manifestare. Ceeace am fi putut adăoga, ar fi fost, s'o adaptăm timpurilor, s'o fasonăm, fără a schimba baza, structura intimă, rațiunea de a exista, a satelor.

Vorbind de agricultura noastră, prin comparație, nu putem trece cu vederea faptului, mai ales toamna când măsurăm rodul muncii de peste an, că suntem întrecuți de mulți producători. La hectar producem puțin. După datele statisticei agricole pe 1935, publicate de Minist. de Agricultură și Domenii, (Statistica agricolă) producem în medie sub 10, quintale la ha. Cercetând producția Italiei de ex. care nu de mult producea mai puțin, decât noi, vom constata, că în 8 ani producția a sporit pe fiecare an, dela 11 quintale, câte erau în 1926, la 15,17 în 1934. La greutatea asemenea grânele sunt ușoare, 800 de kg. ale noastre și 3,000 ale Danemaricii. Dar după toamnă, când albul zăpezii acoperă întinsul câmpiilor și constatările rămân acoperite, iar primăvara acționăm modest, de cele mai multe ori cu vorba, altă dată votul conduce ofensiva agricolă, iar mai târziu trecem asupra cerului capricios întreaga nădejde. În agricultură reușita în cea mai mare parte e condiționată de elementele naturii, dar interesează ce-i drept și felul pământului, și de câte ori ne strică și nepricpearea, rutina? Cei, dela care ar trebui, să vină grăunțele de înțelepciune, socotesc mereu; cauzele cari ne-au îndepărtat dela faima agricolă de până la războiu, când grâul nostru cota aparte pe piețele europene, atât pentru aspectul suriu, bobul ales, cât mai cu seamă pentru calitățile de compoziție chimică. Numărul cauzelor ce astăzi ne-au înlăturat de pe multe piețe, e mare. Decât să le înșirăm, răscolind greșelile trecutului apropiat, ar fi mai cuminte să înfăptuim, să ne întrecem între noi, să contopim mintea ageră cu cea gânditoare, „să actualizăm virtuțile specifice“ (Prof. Petrovici) spre a eși din nespăsare, spre a trezi interesul amorțit al importatorilor. Cu munca constructivă, ce astăzi s'ar începe la sate, tocmai după 10 ani, i-am întrezări urmările după 20, i-am culege roadăle.

Este cultura câmpului folositoare economiei naționale? Nimeni n'ar susține contrariul. Și totuși câte neajunsuri cu această cultură! Statisticile înregistrează slabul randament în agricultură un export anemiât, standardul de viață al ruralilor destul de scăzut.

Un singur fapt rămâne neschimbat. Două entități duc greutatea vieții satului, — săteanul și săteanca — forțele lor unite răscolesc brazda, trupurile lor se încovoae ocrotitor asupra lanurilor și din comunitatea intereselor lor ră sare gospodăria întemeiată în ochii satului, sau cea în ruină ajunsă cuvânt de ocară în gura mamelor. Din imbinarea muncii bărbatului și a femeii se întemeiază încrederea ce le-o acordă satul, din țelul ce-l urmăresc viitorul lor, al familiei lor e asigurat și totuși câtă deosebire între acești doi oameni, între aceste două egale valori.

Deoparte săteanul bărbat, autoritar, rutinar, bărbatul bibliei, căruia mai întâiu femeea, apoi familia, trebuie să-i dea ascultare. Alături, femeea muncitoare sau resemnată totdeauna supusă, păstrătoare a tradiției, rodul viu al casei, asigurând cu numărul sporit al membrilor familiei, propășirea gospodăriei.

Femeea, în dubla sa calitate de mamă și de gospodină are o importanță considerabilă în viața sa proprie, în viața satului. Ca mamă, va imprima tinerelor vârstare încrederea în viitor sau dezământul, ca educatoare va forma generația celor muncitori și cinstiți, sau a veșnicilor pomanagii, ca gospodină va fi stâlpul casei, conducătoarea gospodăriei. Ea e factorul în jurul căruia gravitează mersul întregii activități reduse a gospodăriei ei individuale, dar, din contopirea acestor gospodării iese marele tot, națiunea, statul. Și, să nu se uite că dacă bărbatului îi este dat, să întemeieze familia, femeii îi este dat s'o ducă prin veață, sau s'o desfacă.

Oare, e dotată femea cu atâta forță, poate ea duce atâta muncă, are și înțelegerea cuvenită? Dacă ne aruncăm ochii asupra tristei perioade de ieri a războiului, gândindu-ne că poate și mâine ne va fi dat s'o mai trăim, vedem pretutindeni atât la noi în țară, cât și în toate celelalte țări agricole sau industriale, câmpiile răscolite de mame, soții, surori, cu copiii și bătrânii rămași acasă, mestecându-și lacrimile și sudoarea cu brazda câmpului. Și câte gospodării nu s'au văzut mai întemeiate, avem date precise că din economie săteanca română a plătit datoriile făcute de bărbat, câte agoniseli nu s'au înfăptuit pentru a înălța o căsuță mai primitoare, mai veselă, în locul celei ce de multe ori fusese împrăștiată de ghiulele.

Cu isprăvirea războiului, o viață nouă trebuia să înceapă pretutindeni, căci prea se schimbaseră multe și în firea omului și în mersul vremurilor!

La noi în țară a venit imediat mica proprietate cu lipsa de inventar agricol, împrumuturile oneroase, ca apoi să asistăm la prețurile tot mai scăzute ale produselor agricole, ne mai vorbind de disproporția dintre puterea de cumpărare a muncii din industrie și a celei din agricultură, ca să ajungem curând la desechilibru.

În 1927, delegația conferinței internaționale de la Geneva constatând același prăpastie între agricultura și industria de pretutindeni, atrage atenția statelor asupra necesității ajuto-rării agriculturii, căci se simțea, că suferința popoarelor este de neînălțurat. Rezultatele le știm, le-am trăit, le simțim.

Existența agricolă minată în principala sa ramură de ac-tivitate, tot mai mult începe să se întrevadă, apoi să se reali-zeze adevărata chemare a femeii, care a dat totdeauna agri-culturii prezența sa, fecunditatea sa și inima sa, a lucrat cece bărbatului nu i-a plăcut, sau n'a avut timpul s'o facă, căci în viața agricole datoriile familiare ca și cele profesionale, ca în nici o altă ocupație se completează, se confundă. (La femme de la campagne, Contesa de Kéranflech Kernezne.) Din ar-monizarea intereselor soțului cu ale soției ese soliditatea însăși a gospodăriei. Când lucrarea câmpului e sfârșită și chiar în-tre timp, femea se știe ocupa cu: prepararea derivatelor lapte-lui, bate untul, crește păsări, se ocupă cu grădinăritul, țese, brodează, zugrăvește. Pentru aceste îndeltniciri femeea are însu-șiri speciale, iar reușita lor îi poate asigura o hrană mai bună și mai îmbelșugată pentru familie. Dacă mai cercetăm și balanța economică a statelor, abia atunci ne putem da seama de ce va să zică practicarea rațională a acestor lăaturalnice ocupații ale fe-meii. Înainte de a trece la examinarea acestor îndeltniciri, să vedem care este contribuția sâtenții la noi, în principala ra-mură de activitate, în agricultura propriu zisă, căci socotind aportul femeii numai în această ramură, ne putem da seama de ceea ce ar putea aduce și produce preocupările feminine mai sus amintite.

După cum spuneam, mediului agricol în țară la noi, îi revine procentul de 81,37%. Spre deosebire de întreprinderile industriale, unde munca, fiind organizată, putem ști cu repe-ziciune numărul angajaților bărbați și femei, al orelor de muncă, posibilitatea de realizări, valorificarea. Pentru agricul-tură n'avem nici o statistică, care să ne spună pentru întreaga întindere a țării, câte femei o practică și câți bărbați, deși suntem obișnuiți a vedea în orice locuitor al satelor dela o vârstă destul de fragedă, un agricultor.

Datele ce le avem, se referă la două regiuni, deși nu pro-priu agricole și anume: Munții Apuseni și județul Gorj. Dar tocmai regiuni specifice, păstrătoare de tradiții, promotoare ale ideii de națiune și libertate, de eroism și jertfă. Din lu-crarea completă, dar netipărită încă a dlui ing. agricol Cio-mac, relativ la ocupația locuitorilor din Munții Apuseni, ve-dem că numărul femeilor active dintre 15—55 de ani, e de 68,8%, iar al bărbaților e de 74,8% din totalul locuitorilor, deci contribuție la muncă aproape egală. Din totalul femeilor ce muncesc 31% sau 30,515 se ocupă cu lucrarea pământului, pe când bărbații agricultori ating cifra de 17,470 — sau 16,3%. Pentru județul Gorj, D-na profesoară El. Popescu Voitești, a

avut binăvoința de a-mi pune la dispoziție 97 de chestionare, corespunzătoare numărului aproape total al cominelor din Gorj. Deși întocmite pentru o lucrare ce ar fi privit economia județului în genere, cercetându-le am ajuns la următoarele rezultate. În toate comunele sută la sută femeile se ocupă, cu agricultura. Răspunsuri lapidare precum: femeia muncește vara la câmp; ajută bărbatului; e alături de bărbat la munca câmpului toată vara; în afară de răspunsul din comuna Balăcești, cel mai edificativ și semnificativ „femeia muncește la una cu bărbatul”. În aceeași rubrică se adaugă imediat și alte munci săvârșite de femei. Deci, în două regiuni cu cultură a cerealelor mai mult pentru gospodăria proprie și femeile sunt alături sau întrec în număr pe bărbați; ce trebuie să fie pe șesul dunărean, în Basarabia, câmpia Tisei? Deși la congresul internațional agricol din Budapesta ținut în 1934, din lipsă de date precise delegatele noastre vorbesc de o cifră minimă ca reprezentând activitatea pur agricolă a femeii, mi-aș permite fără teama unei contradicții, generalizând și datele acestor două regiuni, că cel puțin jumătate din numărul semnelor noastre sătence știu, cunosc și se îndeletnicesc cu lucrarea pământului, alături și pe picior de egalitate cu bărbații. Aceasta nu înseamnă că femeia dacă ar rămâne vara acasă, n’ar produce mai mult, având fie numai supravegherea gospodăriei, fie că ar întemeia o nouă ramură de activitate, de ex. creșterea păsărilor, ocupație ce se potrivește minunat femeii și care ar da roade înzecite, dacă-i s’ar da o cât de mică atenție.

Puii mici și pufoși sunt sortiți îngrijirii degetelor gingașe, numai gospodina casei poate risipi belșugul grăunțelor la hrănirea lumii multicolore a păsărilor din bătaură. În 1898 dr. Carol Freytag, prof. la Universitatea din Halle, în importanta sa lucrare pentru noi „Regatul României din punct de vedere agricol” menționează că nu se dă nici o atenție creșterii păsărilor, până astăzi, probabil aceeași observare ar fi actuală — vorbește de venitul frumușel, ce femeile realizează din vânzarea ouălor, despre marea lor consum în alimentația săteanului, apoi și despre vânzarea penelor, pomenind și de penele pentru căciulile dorobanților. După datele statistice ale ministerului de agr. și domenii, astăzi numărul păsărilor ar fi de circa 50 mil., revenind cam 28 păsări la 10 locuitori. În această privință suntem întrecuți de unele state, de ex. în Danemarca la 10 locuitori sunt 61 găini, iar în Olanda și Ungaria 34. Ca articol de export, trimitem anual cam 8 mil. bucăți păsări vii și tăiate. Aici intervine rolul statului, care prin dirijarea economică tot mai accentuată ar trebui să standardizeze rasa, speciile, cât și greutatea, care trebuie să o aibă pentru piețele internaționale, greutatea între 1—1½ kgr. Greutatea aceasta e poate un capriciu al importatorilor, dar fiind vorba de comerț, trebuie să ne adaptăm nu numai nevoilor noastre ci și gusturilor de peste graniță.

În legătură cu creșterea păsărilor, să trecem la producția și comerțul cu ouă. Tot după datele ministerului de agricultură și domenii (1935), se produc anual cam 3 miliarde de ouă, cifră relativă, dar poate cea mai apropiată de adevăr. Cercetând datele comerțului exterior pe ultimii 5 ani, se constată un regres simțitor în export. În 1930, 31 și 1932, se vindeau în străinătate cca. 2000 vagoane ouă spre a se ajunge la 800 astăzi. Cauza? Primul nostru importator era Germania, apoi Anglia. Odată cu introducerea regimului național-socialist în prima țară, s'a împlinit una din dorințele agrarienilor de a se prohibi comerțul cu ouă.

După un an de experiență, lipsa acestui important aliment reduce reglementarea importului aceluiaș articol, dar acum se legitimează ca marfa să fie proaspătă și să îndeplinească condițiuni de greutate între tot cele cerute de piața internațională adică — 55—60 gr. Ori produsele românești sunt mai mici, la noi săteanca, marea crescătoare de păsări, nu cunoaște selecționarea după greutate și nici nu se străduiește să capete astfel de produse. Și în Anglia am pierdut în bună parte piața, căci pe lângă dezideratul greutății, se cere marfă proaspătă. Din cauza greoaiei organizării a comerțului național exterior, ouăle ajung vechi.

Dacă ne gândim că în 1930, al 5-lea articol de export al nostru au fost ouăle, că în acel an am realizat un venit împreună cu cel din taxele vamale respective de 750 milioane lei, ca în 1934 să ajungem sub 200 milioane lei. Ne dăm seama cât am pierdut, adăugând constatarea că n'am făcut nici o efortare pentru îndreptare, atunci pierderea e îndoită, iar dacă relatăm că fosta Belgie industrială exportă în ultimul timp anual ouă în valoare de 1 și jum. miliarde lei, ne putem da seama de bună starea ce-o poate avea săteanca belgiană printr'o rațională creștere a păsărilor și de marea dar neștiută, necunoscuta pierdere ce-o suferă săteanca noastră, datorită lipsei de inițiativă și a încurajării din partea celor răspunzători.

Dacă concentrăm într'un singur capitol exportul păsărilor, ouălor și penelor, vom constata că în 1930 exportul se ridică la 1 miliard, iar astăzi înregistrează abia 500 milioane (după datele Minist. de Ind. și Comerț).

O altă ramură în care femeia poate excela, dând și familiei posibilitatea de-a se hrăni bine în tot cursul anului, este horticultura prin care înțelegem și cultura zarzavaturilor și a florilor.

Ne vom servi de lucrarea dlui Popa Necșa, asupra agriculturii și industriei din țara Moșilor, conexată constatărilor din lucrarea amintită a d-lui Ciomac, vedem că legumele în întregime în această parte a Țării, sunt aduse din alte părți, căci gospodina nu cultivă nici strictul necesar familiei sale, deși cultura acestora ar reuși foarte bine. Cartoful, care dă recolte abundente,

nu prea e folosit în alimentație. Oare nu s'ar împune cursuri pentru cultura zarzavaturilor și pentru gătit? Nu prin cuvinte, sau dări de seamă, vom ajunge la ridicarea standardului de viață. Suntem în ținutul vajnicilor, dar săracilor Moși, singurii din țară, cari din copilărie își scaldă mâinile în aurul munților și apelor lor, aur rămas și azi străin pentru ei.

În județul Gorj situația se schimbă. Din 97 de comune numai în 22 nu se cultivă zarzavaturi, iar 2 comune cultivă și pentru vânzare, în celelalte se seamănă strictul necesar familiei. Din alăturarea situației ambelor regiuni s'ar putea face o generalizare, dacă o confruntăm și cu datele — socotite bune — publicate în Statistica agricolă pe 1935, în care vedem că numai 1,64% din suprafața totală a țării e rezervată plantelor alimentare. Dacă această suprafață o raportăm la cea cultivabilă, atunci am calculat că 3,5% revine horticulturii. Am mai putea aminti și faptul că în fie ce primăvară valul lucrătorilor de zarzavaturi, veniți de peste graniță, dă mult de lucru presei.

Tot la congresul agricol de care am pomenit, din raportul delegației bulgare, desprindem următoarele: „Săteanul n'ar putea trăi, dacă săteanca (bulgăroaica) n'ar contrabalansa prețul scăzut al grâului, cu vânzarea produselor din grădinărit, creșterea păsărilor.“

Un alt exemplu, deși cam depărtat, dar edificator în cece privește răspândirea și foloasele horticulturii, este al statului Arkansas din America de Nord. Delegata la congresul mondial al țăranelor ținut la Londra în 1932, spunea cam următoarele: „Femeile speriate de ravagiile secetei din câțiva ani de-a rândul s'au gândit, să-și salveze gospodăriile și s'au apucat de cultura zarzavaturilor și de pomocultură. Populația a fost salvată, iar astăzi, grație inițiativei femeilor, situația economică e solidă.“

Cultura florilor e o ramură încă nepricepută la noi, deși floarea intră ca element de găteală la haina cea mai modestă a fetelor, floarea îmbogățește cel mai umil bordei, înveselește cele mai pretențioase locuințe. Între datele statistice amintite culturii florilor nu-i este rezervat nici în $\frac{1}{4}$ de ha., dar, între articolele de import figurează rotunde sume pentru garoafe, mimoze, orhidee aduse de departe. Cererea pt. flori a orașelor fiind tot mai mare, numărul florăriilor e în creștere și probabil și rentabilitatea e destul de mare, deoarece n'am auzit de falimentul vreuneia. Deși n'am suportat comparație cu lanurile de labele din Olanda, faptul că mulți s'au pătruns de necesitatea horticulturii e că în școlile de horticultură pt. băieți, ministerul a trebuit să admită și elevelor frecventarea, numărul cererilor fiind mereu sporit.

Ca element decorativ, îmbietor, cultura florilor la țară și la periferia orașelor se împune. Rol principal ar avea asociațiile feminine, cari ar putea institui premii, atât pentru cultura florilor de pe lângă casă sau a culturii lor în ghivece. Ci-

team undeva de acțiunea întreprinsă de asociațiile feminine engleze, grație cărora, prin încurajarea culturii florilor, a fost schimbat aspectul periferiei londoneze. Și igiena ar câștiga cu cultura florilor, căci odată cu îngrijirea ghivecelor s'ar deschide credem și ferestrele mai des.

Ar fi poate interesant de menționat noul mod de participare al femeii germane la producție. Odată cu introducerea regimului actual s'au îngădit multe din drepturile femeii. Probabil că spiritul de colectivitate pt. binele nației, specific germanilor a determinat pe femei să-și dea concursul. Lumei micilor funcționare, a vânzătoarelor de prin magazine, a lucrătoarelor din uzine constituită în majoritate din sătencile venite la oraș, deci plecate dela viața câmpului, li s'a cerut prin lege, să părăsească posturile în favoarea șomeurilor în număr impresionant în 1932.

Guvernelor leziferează favoruri pentru femeile ce de bună voie își părăsesc posturile, dându-le și oarecare ajutoare materiale. Odată întoarse acasă, ca să nu împovăreze familiile, ca să nu stânjenească pe mamele și așa copleșite de griji, deci pentru a se evita și cheltuiala de materiale și timp, se instituiesc cursuri, deci viitoare îndeltniciri, pentru sortarea legumelor și a fructelor, împachetarea acestora, standardizarea ouălor, expedierea lor, creșterea porcilor, horticultura, mulsul vacilor. Concomitent, se reglementează comerțul produselor agricole dela micii producători, deci în majoritate dela femei, cumpărându-li-se prisosul spre a fi alimentate orașele.

Pentru lumea muncitorilor dela orașe, al III-lea Reich a pus la dispoziție parcele pentru cultivarea zarzavaturilor, ca familiile mai lipsite să simtă gustul proaspăt al legumelor.

O altă ocupație cu care și strămoșii melegurilor noastre se îndeletniceau, este albinăritul. În afară de unele județe, în fruntea cărora stă Vasluiul, care exportă miere și ceară, în celelalte albinele sunt adăpostite în scorburi de copaci, în coșnițe, iar pentru a scoate fagurii multe lucrătoare sunt croaște. Mierea deși aliment complet este extrem de puțin întrebuințată în alimentație. În programul școlii de economie casnică, apicultura ar trebui să fie obiect principal ca și fabricarea de stupine din lemn în școlile de meserii, de prin regiunile cu păduri.

O îndeletnicire foarte rentabilă la care și copiii ar da o mână de ajutor, îndeletnicire aproape necunoscută astăzi, fiind doar apanajul câtorva babe — este strângerea de plante medicinale. Din broșura publicată în 1935 de Ministerul de agricultură pentru colectarea plantelor de primăvară, găsim câteva exemplificări sugestive. Pirul, buruiană blestemată în poezia populară, ce crește prin toate semănăturile, ogoarele și înăbușă rodul prin repede dezvoltare, e în schimb foarte folositor în medicină, iar sătenii cari-l stărpesc arzându-l, l-ar putea oferi pentru export. Până acum asemenea în-

cercare nu s'a făcut: Odoleanul, ce crește prin regiunile muntoase, la marginea pădurilor, e foarte căutat atât în comerțul intern cât și în cel de export. Iată încă o ramură de valorificare pentru centrala cooperativelor. Apoi efriga, aciuată prin crăpăturile stâncilor, pe lângă păraie, articol de export, materie primă la fabricarea distolului, pe când mai anii trecuți oile noastre mureau de gălbează. Dar floarea de tei, articol destul de scump prin farmacii, pe când pădurile te cheamă, te ademenesc cu parfumul acestor flori de primăvara.

Creșterea hameiului, important la fabricarea drojdiei de casă, a cărei întrebuințare la prepararea pâinii este de neînlocuit. Pâinea astfel ar fi mai gustoasă, mai hrănitoare, mai igienică, dacă ne gândim numai la boțul de aluat aruncat de colo până colo, până la o nouă plămădeală, deobiceiu făcută odată pe săptămână. Dar consumul pentru fabricarea berii?

Vecina și prietena noastră, Cehoslovacia, își asigură din cultura hameiului un venit anual de 10 miliarde lei, adică tocmai dublul vânzării cerealelor, vitelor și lemnului din țara noastră. Să mai amintim de cele 44 de ha., cultivate la noi cu hamei, pentru întreaga țară?

Relieful deluros și clima potrivită a României, sunt proprii livezilor. Ca producție suntem a 6-a țară din Europa în cece privește suprafața, deși făcând media pe 5 ani, față de 2% din suprafața cultivabilă, cât era în 1930, astăzi e în scădere, media fiind de 1.69%. Suntem obișnuiți, să socotim pomicultura ca indeletnicire mai mult pt. bărbați. Credem că ar fi nemerit s'oi considerăm potrivită activității sau chiar conducerii femeilor. Primăvara și copiii pot culege conștiincios omizile cu mâna lor mică, ochiul lor ager vede bine prin desișul crengilor. Femeilor le e dată culegerea îngrijită a fructelor, sortarea, ambalarea, păstrarea. Dar prepararea conservei? Dacă s'ar cunoaște și s'ar practica fierberea magiunului, a compoturilor, a dulceților, afumarea prunelor sau mai simplu uscarea ori cărui fel de fructe la razele darnice și gratuite ale soarelui în multe gospodării alimentația s'ar îmbunătăți. Din chestionarele pentru jud. Gorj, regiune prin excelență pomicolă am constatat că în toate cele 97 de comune sunt livezi în majoritate de pruni, apoi mai toate celelalte varietăți de pomi roditori, ba chiar și castani. În 18 comune se usucă și se afumă prune, deci numai 18,55% din total, iar magiun și marmeladă nu se prepară decât în 9 comune, dulceață în 2, cu comerțul de fructe se indeletnicesc locuitorii a 19 comune. Țuica în schimb se fierbe în 73 de comune, deci 75% din toată regiunea fabrică țuică, articol ce se consumă sigur, se plătește destul de bine dacă e vorba de câștig, se păstrează ușor și rezistă admirabil. Livezile din Gorj au pomi altoiți puțini, unele soiuri sunt degenerare, pentru toată regiunea e o singură pepinieră. În afară de familiile care au livezile lor proprii, ca ocupație specială, pentru femei menționăm tocmitul cu ziua

pentru scuturatul prunelor. Valea Crișului din regiunea întreagă a Apusenilor e cea mai minunată pentru livezi, clima fiind potrivită coacerii fructelor. În schimb fructele se mănâncă crude (verzi), nicăeri nu există — consultând lucrările ce s'au scris relativ la această regiune — un cazan pentru fierul magiunului, nimeni nu usucă un fruct pentru iarnă. Câteva sistematice și repetate cursuri ar putea da moaștelor cunoștințe folositoare în pomicultură.

Din completa monografie a d-lui Insp. Pacală, publicată în 1915 asupra comunei Rășinari, vestită prin livezi, constatăm pentru acea regiune o exploatare rațională a fructelor ce constituie chiar articole de export, în alimentație e introdus „leovarul“ pregătit de gospodine. În 1915 în com. Rășinari 45 de femei trăiau din comerțul cu fructe. Regiuni similare sunt și astăzi considerând în special comunele din jurul Sibiului.

La noi în țară se produc anual 10 milioane quintale de fructe, dar nu exportăm decât 2.700 de vagoane, restul e pentru consumul intern. Din cauza neadaptării exportatorilor, în primul rând a producătorilor la necesitățile pieșelor străine precum sortarea, numărul bucăților la Kgr., am pierdut multe debușee. Astfel pentru exportul de mere am pierdut piața Germaniei, Polonia pentru prune uscate. Bulgaria acaparează toate piețele posibile pentru struguri, iar Jugoslavia ne face concurență chiar în Cehoslovacia, singurul nostru cumpărător rămas pentru comerțul cu prune uscate și afumate.

Cercetând lista importului, ni se prezintă totuși un articol curios. Suntem tributari străinătății cu 48 mil. anual pt. importul alunelor, iar pt. castane plătim alte 5 mil. Nu s'ar putea să rămâie acești bani în țară, unde pe lângă faptul că s'ar da de lucru atâtor brațe, s'ar planta mai cu folos diferite terenuri. Terminată munca câmpului și-a grădinilor, sosește anotimpul când femeia își vede mai întens de treburile casnice. Suveica aleargă șgotos, spata îi întrerupe ritmul des, la intervale egale. Din răsboaie ies minunate covoare, perini artistice, marame, folositoare pături, pânuri, ștergere, altădată și toată pânza și țesăturile de lână pentru îmbrăcăminte. Câte motive vesele sau sumbre — după cum e regiunea în care se realizează — nu șerpuesc îndoindu-se pe umerii hainelor sau împodobesc bogat pereții! Care călător străin, ce cu sute de ani înainte, trecând prin ținuturile noastre n'a amintit măcar de pitorescul costumului! Putem oare astăzi trece reci pe lângă vre-o horă, cu flăcăi și fete gătiți de sărbătoare!

Cercetătorii satelor sau iubitorii de țară se plâng de înstrăinarea continuă a portului. Inul și cânepa fac loc tortului de bumbac, iar stămburile și în ultimul timp mătasea artificială pun stăpânire tot mai mult as. satelor. Numai comunele, depărtate de orașe n'au fost invadate de acești nedoriți oaspeți. După statisticile ultimilor cinci ani — cu toată buna intenție a legiuitorului de a stăvili importul bumbacului și a face loc

culturilor indigene — întinderea semănată cu in și cânepă a rămas statornică, iar dacă ne raportăm la fiecare în parte, atunci vom vedea că să cultivă mai multă cânepă, aceasta poate datorită și modei binefăcătoare în cazul de față, deoarece în ultimii ani ne-a împus portul rochiilor de cânepă în stațiunile de vară.

Relativ la creșterea gândacilor de mătasă n-am avut nici o statistică edificatoare. Referindu-ne numai la județul Gorj, am constatat că în 82% din totalul comunelor se cresc gândaci pentru țesutul maramelor, ce dau acel aer de domnească măreție, sătencilor. Pentru sporirea creșterii gândacilor de mătasă s'ar impune plantarea cu duzi, căci în multe comune — din Gorj chiar — se relatează că s'a împușinat această producție tocmai din lipsa duzilor.

Înviorarea industriei naționale în bună parte ar trebui să fie preocuparea de căpetenie a majorității societății feminine, alături de combaterea luxului, înfrânarea importului de țesături sau de materii prima din străinătate. Astăzi cu ind. feminină se mândresc toate statele, chiar cu asemenea articole, cari comparate cu produsele sătencii române, sunt de parte și în ceace privește simțul artistic, armonia culorilor, finețea, bunul gust. În Elveția de ex. unde până acum câțiva ani nu se lucra, ca ind. casnică decât pentru turiști, astăzi când turismul nu mai e atât de productiv în balanța economică, găsim un nou capitol ce sporește bogăția internă numit „Industria casnică a femeilor“.

După ce-am trecut în revistă majoritatea ocupațiilor, cărorora priceperea femeii se poate deda cu toată puterea de muncă, fără să încercăm a propune și mijloacele acestea prin mulțimea lor ca și adaptarea la necesitățile statului nostru, ar forma un capitol cu totul separat, se cade să ne oprim un moment și asupra învățământului practic, bine înțeles cel în directă legătură cu satul.

Din lucrarea Dlui Iosif Gabrea, „Școala Românească“ desprindem tocmai raportul între învățământul teoretic și cel practic de toate gradele. Din absolvenții școlilor primare 75% se îndreaptă spre învățământul teoretic, iar 25% spre cel practic. Pentru ambele procente, fiilor și fiicelor (de săteni, le revine 5,4% pentru școlile teoretice — ca licee — 1,5% pentru școlile practice precum școli de meserii, profesionale, comerciale, iar pentru învățământul agricol numai 0,2%, pentru băeți cât și pentru fete. Cu toate că de obicei se dă puțină atenție datelor statistice, totuși în cazul de față ele sunt elocvente. Proporția în multe state între cele 2 ramuri ale învățământului e chiar inversă în primul rând e cel practic, apoi cel teoretic.

Avem pentru toată țara 17 școli de economie casnică pentru fete, cu durata pe trei ani, înființate mai mult prin centre mai însemnate, fără a fi capitale județene, sunt urmate de fii-

cele sătenilor chiaburi. Cursurile sunt parte teoretice, parte practice, aceleași pentru întreg întinsul țării.

Până în 1933, au absolvit asemenea cursuri 802 eleve, iar pt. stat costul unei absolvente a fost de peste 37.000 lei, cu toate că acest învățământ nu-i gratuit. Tot pt. fetă, avem o singură școală de horticultură — ored particulară la Grozăvești, în județul Ilfov. În cece privește necesitatea înființării astor fel de școli cerute tot mai mult de populație, s'a vorbit cu ocazia tratării horticulturii. Învățământului agricol pentru femei, existent în mai toate țările, nu-i putem dedica nimic. Săteanca noastră, care muncește alături de soț, nefiind inițiată pentru o muncă mai rațională, e mereu împovărată de multiple griji și aspre nevoi va dori pentru copiii săi o viață mai ușoară, iar ca realizare e credință că numai școlile teoretice sunt bune, deoarece persistă greșita socoteală că numai absolvirea liceului asigură o existență mai ușoară în dauna școlilor practice, în special a celor agricole. Ideea că absolvirea școlilor de agricultură se încheie cu profesimea întoarcerii la munca câmpului, deci după părinți continuarea și pentru copii a aceleași soarte. Flapt concret al acestei stări existent în înțelegerea stăeanului e că în 1929, legiferându-se ca absolvenții școlilor de agricultură, să nu mai aibă dreptul de-a ocupa funcțiuni la stat, imediat urmează depopularea, iar cele 42 de școli inferioare de agricultură toate pentru băieți au trebuit parte desființate și din această cauză astăzi nu avem decât 23 școli inferioare de agricultură, dar cu extrem de puțini elevi. Ori învățământul agricol este de cea mai mare importanță, căci e primul semnal al ridicării satului. S'ar impune ca acest învățământ să fie gratuit, practic. Marele promotor al învățământului agricol, belgianul de Vuyst îl cere cât mai puțin cârtătur, să redea cât mai mult atmosfera rurală, iar singura condiție cred pentru țara noastră ar fi, ca elevii să fie fii și fiice de cultivatori săteni.

Pentru cei ce n'ar putea urma la asemenea școli, pentru femei și pentru bărbați trebuiesc înființate cât mai multe cursuri ambulante, a căror durată e destul de mică, de obicei între 7—28 zile. Pentru tineret sunt necesare școlile de iarnă cu durata mai lungă, cari nu necesită mari capitaluri de investiții, nici nu depărtează pe copii de părinți, și nici nu-i răpesc în timpul muncilor agricole. În țări, cum e Cehoslovacia, asemenea școli au dat rezultate foarte bune, iar numărul acestora de 818 în 1937, cu secții pentru fete și cu mai multe eleve decât elevi, a mers totdeauna sporind. Și la noi s'au introdus școlile de iarnă pentru băieți deocamdată 21 la număr în 1932, cu 605 elevi pe atunci.

Sășii din Ardeal, au cursuri organizate de Uniunea Regională din Sibiu, care suportă plata învățătorilor și învățătoarelor, iar sătenii cer ce anume să li se predea, plătesc întreținerea, transportul învățătorilor, materialul pt. cursuri.

În genere în ceace privește învățământul agricol, trebuie să accentuăm, nu cunoștințele multe sunt necesare, ci cunoștințe temeinice ca să se treacă imediat la realizări. Trebuie întărită conștiința valorii de om a valorii de om muncitor, pentru sine, pentru folosul și binele său în primul rând.

Străduințelor mai mult sau mai puțin îmbucurătoare ale Statului pt. promovarea interesului celor de peste 80% din locuitori, li se adaugă și inițiativa. În ceace privește ridicarea culturală și practică a satelor în 1934, în cursul verii primele echipe studențești ale Fundațiilor Regale se fixau în diferite puncte ale țării pentru durata unei vacanțe propovăduind cultura sănătății, a minții, a sufletului și a muncii pt. ca în 1935 numărul echipelor să crească la 24. La orice început multe greutăți au fost de învins și probabil mai sunt, căci tradiția seculară, rutina sunt încă atot stăpânitoare. În Ardeal sub auspiciile Astei se țin de câțiva ani cursuri cu durată variabilă pentru săteni, iar pt. sătence s'au înființat în 1935 primele școli la Brașov și Oradea. Apoi școala normală de fete din Gherla, Reuniunea femeilor din Beiuș, deasemenea în anul acesta, au făcut încercări. La fel în vechiul Regat. În primul rând asociația gospodinelor de câțiva ani organizează cursuri prin diferite comune, apoi școlile țărănești de fete din jud. Muscel. Cele mai complete cursuri de iarnă s'au ținut în 2 comune din Ilfov între 15 Oct. 1935—1 Martie 1936. Edificațiile și emoționantă deși foarte scurtă a fost vorbirea unui sătean la absolvirea cursurilor din Ilfov. Acum ne este casa curată și veselă, ți-e mai mare dragul să stai în ea, iar pentru masă și cea mai mică fărâmiță se întrebuintează.“

Doamnelor și Domnilor, din cele expuse dacă nu se poate constata o situație generală, fidelă, a aspectului economiei noastre sătești ca și o pregătire generală, fidelă, acestrei economii în legătură cu activitatea ce săteanca prestează, totuși se poate desprinde o stare de lucruri existentă ce o poate fi călăuzită, îndreptată și cu timpul schimbată, deoarece în agricultură ca în niciun alt domeniu progresul e lent, se desăvârșește în etape.

Suferința agriculturii în împrejurările specifice sub cari trăește astăzi, trebuie să fie suferința țării, a o prelungi înseamnă să contribuim la agonie. Secția de economie rurală de pe lângă Inst. de cercetări agricole pe 1934—35 ne arată că venitul realizat de gospodăriile sătești e inferior consumului. Ca rezultat asistăm la micșorarea averii satelor, — ori economia ne spune că, bogăția statelor o constituie averea particulară, — micșorare cauzată fie de vânzarea inventarului agricol, fie a averii imobiliare, fie că se contractează noi împrumuturi. În alte gospodării n'a fost socotită munca depusă, ori nici munca nu trebuie să fie factor de producție gratuit.

Indemnul să fie pornit odată cu măsurile luate și pentru celalalte ramuri, căci numai armonizarea între toți factorii de producție înseamnă progres economic. Trebuie procedee

simple, dar edificatoare, căci viața țărănească se întemeiază pe obiceiuri înrădăcinate, trebuie trezită dorința unei activități individuale, care să servească de exemplu și stimulent.

Săteanul și săteanca trebuie ambicioși, fără a fi jigniți, împărtășiți apoi cu binefacerile civilizației. E necesar să le înfrumusețăm viața, dându-le locuințe igienice, iar interiorul adaptat cerințelor progresului, fără a-i schimba specificul. Întorcerea la natură, deziderat al timpului, trebuie întretesută cu o viață mai omenească.

De graba, seriozitatea și înțelepciunea cu care se va rezolva problema satului, depinde ridicarea neamului, prestigiul și bunul renume al țării.

Femeia gospodină, femeia economică, femeia legată de glia strămoșească presimte că dela munca ce-o va rândui atâr-nă îmbunătățirea traiului, după cum altădată a întrezărit ridicarea țării, cântând vlăstarelor din leagăn, isprăvile strămoșilor. „Indreptarea — spune prof. Mehedinți — începe dela vatra părintească, mântuirea vine dela mamă, pentrucă ea întru-nește 2 factori: munca și iubirea.“

MARIA MATEESCU

C R O N I C A

Importanța economică a Brăilei din cele mai vechi timpuri până azi

ISTORIC. Trecutul orașului Brăila se pierde în negura vremurilor. Așezat la răspântie de drumuri despărțitoare a trei provincii nu se știe dacă trăiește viața lui, sau este continuarea altor așezări omonești.

Năvălirile barbare din epoca migrațiunii popoarelor au mistuit în flăcări prădălnice urmele oricărui trecut, pe care nimeni până acum nu s'a însărcinat să-l desgroape din tainițele acestui frământat pământ, care se încăpățânează a ni le da la iveală, — ca un reproș, — înainte de a căuta noi să i le smulgem.

EPOCA TRACO-GETICA. Grecul Herodot ne arată, că pământul acesta a fost locuit de Traci cu cinci secole mai înainte de Cristos.

Puternice colonii de negustori greci împânziau malul Mării Negre. Dintre acestea se amintește de Histria, care cea dintâiu a explodat regiunea Dunării.

Se amintește apoi de negustorii milosieni de la Tyros, cari căutau mierea și ceara, cari au făcut multă vreme fala țărilor românești și a Moldovei, apoi pește, grâu și piei pentru Bizanț, după cum ne asigură Polibiu, ei aduceau în schimb untdelemn și vin dulce în amphore și alte produse orientale brute ori fabricate.

Brăila zace sub așternutul tăcerii.

EPOCA ROMANA. Nu ne-au rămas urme nici din epoca romană deși își face apariția în Sciția minoră dobrogeană, încă de prin anul 25 înainte de Christos.

„Astfel pe încetul și cetățile eline de la Prut și Dunăre și regalitățile barbare de la Sciți și Traci i se substituie *ordo romanus*, rânduiala neînduplecată a Romei. Regiunile acestea își pierdură pentru întâiași dată caracterul lor local și individual pentru a intra în vasta mișcare comercială a lumii europene organizată de Romani! ¹⁾

EPOCA NAVALIRII BARBARILOR. Starea de înflorire a acestor ținuturi n'a durat mult. Apariția hunilor prin a. 370 după Christos și a celorlalte seminții barbare zdruncină imperiul roman — în decadență — și o nouă lume îi ia locul pe aceste țărâmurii.

Mișcarea popoarelor din această epocă urmează vechile drumuri de negoț, iar acolo unde au lipsit, găsim mai târziu o încercare a Ungurilor, de a tăia „peste această Cumanie, rău apărată, un drum de comerț către *Dundrea de jos* și către tot răsăritul, către noul câmp de activitate al corăbierilor îndrăzneți din Veneția“. ²⁾

COMERȚUL DIN SEC. XI—XIV. Attalitate arată, că, în Sec. XI erau numeroase orașe pe malul acestui fluviu, ceea ce denotă o stare de înflorire economică și comercială.

În Sec. XII sub domnia Comnenilor, Dunărea de jos cunoaște o nouă epocă de prosperitate. Genovezii și Venețienii cari au întemeiat ori dezvoltat numeroase colonii pe malul mării, întrețin legături comerciale cu porturile dunărene Licostormo-Chilia și Vicina între Tulcea și Isaceea și puternica colonie de schimb a produselor orientale, Caffa din Crimeia. În

¹⁾ Vezi N. Iorga: Istoria Comerțului românesc, pag. 18.

²⁾ Ibid., pag. 30.

susul Dunării au pătruns până la Calafat, de origină italiană — unde au avut un șantier și un puternic centru de aprovizionare.

Instăpânirea turcilor în Balcani după 1360 aduce oarecare ordine și liniște, la adăpostul cărora negoțul s'a putut menține și desvolta în aceste ținuturi. Mai cu seamă, că drumul sârbesc pentru care s'au dat nenunțate și sângeroase lupte, n'a putut fi cucerit decât pe la anul 1500.

Lupta turcilor pentru stăpânirea acestui drum și nesiguranta din sec. XIV. al puternicelor centre comerciale Tana și Caffa de pe malul nordic al Mării Negre, au contribuit la o rapidă și neașteptată dezvoltare a porturilor Vicina și Brăila.

Așezarea sașilor în Transilvania, la Sibin, Brașov și Bistrița, coincide cu încercarea ungarilor de a tăia — după anul 1200 — drumul de negoț peste Carpați la Dunărea de Jos.

Micul sat de pescari, Brăila, pe care îl găsim pentru prima dată pomenit în Istorie, face legătura între Apus — pe uscat — și Răsărit — pe apă.

COMERTUL BRAILEAN DIN SEC. XIV ȘI XV. Este greu de presupus, că Brăila să fi fost un mic și necunoscut sat de pescari, înconjurat de atâtea centre însemnate cari înfloreau pe malul dunărean. Așezarea lui geografică ne face să credem, că a fost un centru comercial, însemnat la început prin negoțul de pește și mai târziu a celorlalte produse.

La 28 Junie 1358 brașovenii dobândesc dela Ludovic, regele Ungariei „dreptul de depozit în legătură de afaceri comerciale cu Țările Dunării de Jos și sud-estul Europei, pentru produsele Ardealului și Galiției, obținând și invoirea regală de a putea face drumul Brăilei între Buzău și Prahova, adică dela vărsarea Ialomiței, până la vărsarea Siretului în Dunăre.”³⁾ Se dau asigurări, de a trece liberi și siguri „cu mărfurile și orice lucruri ale voastre”.

Privilegiul brașovenilor se întărește de Vlaicu Vodă prin tratatul de comerț din 20 Ianuarie 1368, pe motivul, că „acești vecini și amici prea iubiți ai săi, se bucurau din vremuri vechi de aceste privilegii.”⁴⁾

În acelaș timp Regele poruncește, ca nimeni să nu vă împiedice — peste datoria lui, în această trecere”.

Mircea cel Bătrân confirmă la anul 1413 privilegiile acestui tratat, și stabilește și tariful de tranzit în „legăturile de negoț cu Brașovul.”⁵⁾

„Relațiunile comerciale ale Țării Românești cu Brașovul, întotdeauna foarte dese și strânse, sunt foarte vechi. Ele încep în epoca de consolidare a voevodatului, ajung la culmea dezvoltării lor în sec. 14 și 15 și slăbesc în secolul 16, când vechei stăpâniri a Apusului se substituie definitiv puternica împărăție turcească.”⁶⁾

În baza tratatului de comerț încheiat de Vlaicu Vodă, Vama Slatinei este înlocuită cu Vama Dunării, pentru a favoriza ridicarea Brăilei în dauna altor vaduri — mărfurile intrate pe acest drum sunt scutite de dări.

Urmările lui au fost din cele mai fericite. În afară de drumurile Brașovului se deschid și altele spre Brăila.

Sate și târguri se ridică și înfloreșc în lungul acestor drumuri. Buzăul, Târgșor, (Novum Forum) Gherghăța, Târgul dela Floci se ridică ca însemnate centre de cărăuși și târguri locale, cu excepția Târgului dela Floci unde Mocanii stăpânitori ai Bărăganului, desfăceau lâna în mari cantități.

Desvoltarea acestor târguri se datorește negustorilor sași veniți din Brașov spre Brăila și grecilor cari porneau din Brăila spre Ardeal.

Documentele săsești ale Brașovului amintesc și de negustorii români

³⁾ N. Iorga: Brașovul și Români, pag. 6.

⁴⁾ I. Bogdan: Documente și registre, privitoare la relațiile Țării Românești cu Brașovul și Ungaria, pag. 3.

⁵⁾ N. Iorga: Extras din analele Academiei Române S. II.

⁶⁾ N. G. V. Gologan Tom XXI Trecentul Comerțului Românesc din Brașov.

care făceau negoț în Brăila din sec. 15 și 16: Nicula, Aldea, Filip, Bucur, Stoica, Domuncuș, probabil negustori de pește.

Schimbul de produse care se făcea la Brăila, privește în primul rând peștele, apoi mierea, ceara, vite, piei și lână la export, piper, șofran și „alte feluri de specii“ (băcăni) la import. Se mai aduce mătase, tebenca, bumbac, țesături de păr de cămilă și de capră, piper și tămâie. Brașovenii aduc în schimb postavuri, fierărie, unelte, ceară topită și altele.

Mărfurile aduse de brașoveni nu erau destinate numai consumului local, ci mai cu seamă exportului în porturile levantine, apoi Smirna și Egipt.

Despre comerțul de tranzit ce îl făceau brașovenii prin portul Brăila se pomeneste în actul de privilegiu de la 6 August 1413 dat de Mircea cel Bătrân. Se permite trecerea mărfurilor și postavului prin Brăila, spre „regiunile marițime“. Avantagiile acordate de Vlaicu Vodă se anulează însă, căci se impune negustorilor brașoveni să plătească 3% dare pentru toate mărfurile aduse și duse în și din Brăila. Se precizează chiar, că pentru maza de pește se plătește 18 ducați vamă adică un perper.

OCUPAȚIA TURCEASCA. — Pericada de înflorire a comerțului Brăilean datorită în mare parte și crucelatelor, cari făcură din Dunăre, cea mai înfloritoare cale comercială a Europei cu Orientul, se încheie la 1540 odată cu ocupația turcească, care transformă Brăila în cetate, raia turcească și *scheid*.

COMERȚUL DIN SEC. XIX. — Alungarea turcilor și trecerea stăpânirii românești asupra Brăilei, la 1829 coincide cu marile curente de idei politice, sociale și naționale al căror isvor trebuie căutat în marea revoluție franceză și cu consolidarea și afirmarea tot mai pronunțată a micilor principate dunărene.

Dacă factorii politici au statornicit importanța stăpânirii gurilor Dunării, ceace a contribuit mai mult la importanța și dezvoltarea ei sub raport economic, a fost fără îndoială aplicarea mașinilor cu aburi la vapoare.

În anul 1829 se pun baze la Viena a Primei Societăți de Navigațiune cu aburi pe Dunăre.

În 1830 firma constructoare Andrews și Prichard pune în circulație vaporul Franz I, având 60 Hp.

În 1834 vaporul Argo face curse pe Dunărea de jos, în porturile românești, iar primul vas cu aburi, Maria Dorotheia, străbate în 1838 gurile Dunării pentru Constantinopol.

Pentru a sublinia importanța dezvoltării acestui trafic — căruia i s'a dat și un puternic substrat politic, — e demn de amintit, că Societatea dispunea după 24 de ani, — la 1853 de un (para de 64 de vapoare.

În acest timp rivalitatea austro-rusă se accentuiază tot mai mult.

Rusia devine la 1829 după ocuparea Brăilei, stăpâna aproape exclusivă a gurilor Dunării.

Art. 5 al tratatului din Adrianopole prevede libertatea absolută a comerțului principatelor române. Astfel după trei secole de încâtușare, comerțul românesc își recâștigă libertatea.

Libertatea aceasta e aproape iluzorie însă, căci împotmolirile tot mai dese în canalul Sulinei, o compromit.

Administrația rusească care avea dublul interes:

1. să diminueze importanța Dunării și

2. să dirijeze spre porturile sale, în special spre Odessa comerțul de tranzit și de schimb al produselor orientale cu cele occidentale, se desinteresează de navigabilitatea gurilor Dunării astfel, că aluviunile reducă adâncimea canalului Sulina în 1844 dela 11 picioare la 7 picioare, în 1854, făcând aproape imposibilă circulația vaselor chiar cele mai mici, cum erau cele englezești din Marea Ionică.

Desvoltarea economică și în special industrială a Angliei, i-a impus căutarea de debușee pentru produsele sale industriale și în acelaș timp surse de aprovizionare cu materii prime și produse alimentare,

Exploataările făcute între anii 1830—1840 s'au oprit din primul moment asupra micilor state din bazinul Dunărean.

Bogăția și posibilitățile acestor State au sporit însemnătatea economică și comercială a Dunării.

„Astfel se precizează conștiința interesului european la gurile Dunării, care devini plămada din care avea să iasă și să se organizeze o concordanță a intereselor mondiale la Dunăre și Marea Neagră.“⁷⁾

„Acestui fapt al existenței unui interes mondial comercial la gurile Dunării se datorește în mare parte *consolidarea politică a Regatului Român*, cărui Europa i-a încredințat paza acestui mare interes.“⁸⁾

Antagonismului Austro-Rus pentru stăpânirea gurilor Dunării îi pune capăt războiul Crimeei din 1853.

Tratatul dela Paris din 1856 stabilește un regim internațional la gurile lor și altul riveran pentru partea fluvială, regim care după numeroase modificări, se menține și astăzi sub forma Comisiunii Europene a Dunării.

Dacă comerțul Brăilei s'a putut desvolta și lua un nou avânt, trecerea gurilor Dunării în posesia internațională a Comisiunii Europene a Dunării, a avut o covârșitoare importanță asupra dezvoltării economice a principatelor române. Putem afirma chiar, că acest fapt a contribuit la avântul economic pe care l-a luat Țara Românească în epoca modernă. Sau după fericita expresie a dlui C. I. Băicoianu „înlesnirile pe care le-a procurat comerțului lucrările comisiunii Europene Dunărene, au influențat profund, ba chiar am putea zice, au revoluționat întreaga stare economică a României.“⁹⁾

Intinselor pășuni de altă dată și terenurilor sterile, le au locul, tot mai mult terenurile cultivate, prin mijlocirea cărora comerțul de grâu românesc se face cunoscut peste hotare, atrăgând atențiunea Apusului, care avea nevoie de produsele noastre și care găsea aici un admirabil de-bușeu pentru produsele lui.

În mai puțin de patru decenii suprafața cultivată a țării sporește cu 53,8%. Lanurile bogate ale holdelor, cari acoperă țara dela un capăt la altul, iau locul buruienilor, prin energia înfrățită cu pământul a viteilor, cari trec dela starea quasi sălbatecă în care creșteau, în jugul destelenitor al bogățiilor materiale, și prin ele, a celor morale ale țării.

Lucrările executate de Comisiune, dau rezultate remarcabile, pe cari le vom putea judeca din cifrele de mai jos. (Detalii date de Sir Stoches, delegatul Angliei în Comisiunea Europeană a Dunării.)

Adâncimea minimă a brațului Sulina a evoluat astfel:

In 1856	—	—	—	—	—	2,74 m.
In 1861	—	—	—	—	—	3,12 m.
In 1870	—	—	—	—	—	4,96 m.
In 1870	—	—	—	—	—	4,96 m.
In 1880	—	—	—	—	—	3,56 m.
In 1890	—	—	—	—	—	5,03 m.
In 1900	—	—	—	—	—	5,41 m.
In 1911	—	—	—	—	—	7,50 m.

adâncime, care cu excepții sezoniere se menține și astăzi.

Efectul adâncirii canalului maritim dela Sulina la Brăila, care devine cap de linie fluvialo-maritim, precum și acela al dezvoltării vaselor cu aburi, îl vedem în statistica de mai jos:

Tonaajul vaselor intrate în Dunăre se urcă dela media de 170 tone în 1847 la 1974 tone în anul 1930.

Numărul vaselor cu pânze scade în acest timp dela 14.239 în 1865 la 10 în 1930, pe când al celor de abur crește proporțional cu tonaajul, dela

⁷⁾ C. I. Băicoianu: Dunărea, pag. 51.

⁸⁾ C. I. Băicoianu: Dunărea, pag. 26.

⁹⁾ „Dunărea“, pag. 10 T.

146 vase în 1847 la 3733 în 1930. Media anuală a tonajului se urcă dela 277.741 tone în 1847—1850 la 1.477.853 tone în anii 1926—1930.

Distanța străbătută în acest timp o subliniază apoi tonajul vaselor, care trece dela 300 la 12.000 tone.

Dacă România a văzut ridicându-i-se traficului dela 179 milioane în 1860 la 1261 milioane în 1911, aceasta se datorește în cea mai mare parte lucrărilor Comisiunii Europene la gurile Dunării. Aceste lucrări au facilitat exportul României, de așa manieră, că a putut să lupte contra țărilor concurente și de a desvolta comerțul său, ceea ce a avut drept consecință dezvoltarea importului său¹⁰⁾, iar mai departe:

„Cea mai mare parte a comerțului românesc se face pe mare și mai cu seamă prin gurile Dunării. Această cale a înlesnit României accesul la comerțul mondial și tot ea a îngăduit României să desvolte legăturile sale cu țările de mare producție industrială și a salvat-o de pericolul dependenței absolute față de țările Europei Centrale, în care fatal ar fi căzut“.

Dacă acestea au fost consecințele de ordin economic, datori suntem să recunoaștem, că cele de ordin politic n'au fost lipsite de importanța lor. Regimul internațional al gurilor Dunării a pus capăt conflictelor pentru stăpânirea lor și a stabilit astfel o epocă de liniște, de muncă și civilizație, la adăpostul cărora am putut realiza marea operă de consolidare și dezvoltare a Statului Român.

Schimbarea structurii economiei noastre agricole și rapida dezvoltare pe care am luat-o, ne-a determinat să organizăm porturile noastre, potrivit marilor cerințe ale economiei naționale.

MODERNIZAREA PORTULUI BRAILA. — Din acest punct de vedere Brăila prezenta toate avantajile pentru o bună organizare a portului pentru exportul de cereale.

Cap de linie fluvialo-maritim, este locul de întâlnire al micilor vase ce vin încărcate din sudul fluviului, din țară și țările bazinului dunărean, cu vasele maritime de mare tonaj, care primesc și duc în largul lumii aceste produse.

Acestui avantaj se adaugă cele de ordin local.

Așezată la îmbinarea celor două brațe, înlesnește circulația nestânjenită a nemăsuratelor vase mici și mari, fluviale și maritime, și îi oferă loc de adăpost natural, pentru toată această flotă în contra deplasării ghețurilor în iernile grele.

Platforma largă din fața portului, legată de oraș prin opt vaduri asigură circulația mărfurilor de pe uscat și îi dau posibilitatea să construiască magazii necesare care să primească mărfurile venite din toate regiunile țării.

Din acest moment, Brăila își pierde cu totul caracterul său inițial de port pescăresc și se transformă în cel mai mare port al țării pentru exportul produselor agricole.

La 1865 ia ființă Camera de Comerț.

Trei ani mai târziu, la 1868, se concesionează construcția liniei ferate ce avea să lege Brăila, pe uscat, cu Galații și Bucureștii.

În 1906 se construiesc docurile și se înzestreză cu utilajul modern de care dispune astăzi.

Să aruncăm o scurtă privire asupra situației și înzestrării portului.

UTILAJUL PORTULUI BRAILA.¹¹⁾ — Așezarea excepțional de favorabilă a portului și utilajul ce i s'a dat a pus Brăila în fericita situație de a fi cel mai însemnat centru de export de cereale al țării.

Grânele bogatului șes dunărean, Banat, Ardeal și Moldova de sus, se concentrează pe uscat și pe apă la Brăila de unde iau apoi calea mării spre Continent.

¹⁰⁾ Le Danube et les Intérêts économiques de L'Europe, pag. 29—30.

¹¹⁾ Vezi Ing. Paul Demetriad: Outillage de Braila, 1931. Ministerul Industriei și Comerțului: Raport. Statistic de mișcarea porturilor pe anul 1931.

Tot aici, după cum am văzut, se concentrează și cerealele venite din țările bazinului dunărean, pentru a fi exportate în tranzit.

Portul cuprinde trei părți distincte: 1. Docurile; 2. portul propriu zis și 3. Ghecetul.

DOCURILE. — Au o suprafață de circa 58½ ha., din cari 8½ ha. cuprinde bazinul docurilor, iar restul de 50 ha. formează o zonă închisă pentru depozitarea mărfurilor în tranzit.

Pe platformă s'a rezervat o suprafață de circa 6 ha. pentru depozitarea mărfurilor.

Bazinul docurilor în adâncime constantă de 5,50 m. dispune de un chei de 2288 m. din cari 1450 m. în interiorul lui, iar restul de 838 m. se întinde dealungul Dunării.

Docurile dispun de 19 dane: 11 în interiorul bazinului și 8 pe Dunărea.

Trei dane, din interior sunt înzestrate cu patru macarale de câte 2½—3 tonă forță pentru descărcarea cărbunilor și mărfurilor generale.

Magaziile din incintă sunt destinate depozitării cerealelor (silozurile) și mărfurilor generale.

Silozurile aparțin Administrațiunii Docurilor. Dispun de 336 silozuri cu o capacitate de circa 26.000 tone cereale grele sau 22.000 tone cereale diverse.

Sunt deservite de instalațiuni mecanice automate, având o capacitate de câte 100 vagoane zilnic la încărcare și descărcare. Mai dispune de instalațiuni de curățire cu un debit de 340 tone zilnic.

Antrepozitele din incinta docurilor aparțin — în parte — acestei Administrațiunii, restul, Societăților streine de navigațiune.

Suprafața clădită a celor dintâi este 6.568 m. p., pe când cele particulare au o suprafață de 2.479 m. p.

Magazii de construcție vechie sunt lipsite de utilaj modern.

Deosebit, incinta docurilor mai cuprinde:

7 rezervoare aparținând Soc. petrolifere Concordia, pentru combustibil lichid, destinat aprovizionării vapoarelor.

Capacitatea lor este de 19.000 m. c., iar cea de încărcare pe vapoare de 60 tone pe oră.

Un rezervoriu metalic de 3820 mc. colectează pentru export melasa adusă de la fabricile de zahăr din țară și bazinul dunărean.

Încărcarea se face de o pompă cu 90 mc. capacitate pe oră.

Utilajul tehnic de care dispun docurile se compune din:

1. Instalația automată de încărcarea și descărcarea cerealelor în silozuri, cu o capacitate de câte 100 vagoane zilnic;

2. O macara electrică de 5 tone putere, pentru descărcatul cărbunilor;

3. O macara electrică de 9 tonă putere;

4. Patru macarale de 2½—3 tone.

5. Șase elevatoare plutitoare cu o capacitate de 80—180 tone oră pentru transbordarea cerealelor din șlepuri în vapoare;

6. Două remorchere de 100 și 230 Hp. înzestrate cu aparate de salvare.

PORTUL PROPRIU ZIS. — Are o lungime de 5150 m. din cari 2591 m. amenajată cu parcuri zidite și pontoane, iar restul de 2559 m. maluri acostabile, naturale.

Dispune de 15 dane maritime, respectiv 8 dane maritime și 14 fluviale.

Suprafața cheurilor are 312000 mp. din cari:

160.000 mp.	pavată,
100.000 „	nepavată,
25.000 „	drumuri pavate.

Liniile ferate au o lungime de 12,4 km. pe platforma cheurilor și 10½ km. între magazii și docuri și sunt racordate la rețeaua CFR. în legătură cu gara.

Capacitatea liniilor ferate este de circa 600 vagoane pentru liniile dintre magazii și docuri.

Soselele din port au o lungime de 4600 m. din cari 2100 m. dealungul platformei zidite și 2500 m. pe platforma naturală.

Magaziile din port aparțin Statului și particularilor.

Sunt în totul 144 magazii cu o suprafață clădită de 72.426 mp. din cari 1.576 mp. proprietatea Statului și restul de 70.850 mp. proprietatea particulară. Ele sunt în imediata apropiere a portului și servesc la depozitarea cerealelor. Capacitatea de înmagazinare a lor este de 15000 vagoana. Sunt lipsite de orice utilaj tehnic. Totuși au un avantaj: dealungul lor duc liniile ferate, astfel că, încărcarea—descărcarea cerealelor se face cu ușurință.

Utilajul tehnic al portului se compune exclusiv din aparate flotante:

32 elevatoare aparținând armatorilor particulari, având o capacitate de 4200 tone pe oră;

1 macara flotantă cu o capacitate de 40 tone;

1 doc flotant pentru vase, cu o deplasare de 120 tone;

1 atelier flotant de reparațiuni cu o macara de 40 tone;

Deosebit, mai sunt înscrise la Căpitănia Portului Brăila:

6 drage cu un tonaj net de 562 tone;

4 pontoane flotante;

8 ateliere de reparațiuni — șantiere — deservesc necesitățile portului.

De utilaj tehnic terestru, nu dispune.

Încărcarea cerealelor de pe uscat — de mică importanță — se face cu brațele. Restul se trece prin docuri.

Iernarea vaselor se face în bazinul docurilor, Ghecet și punctul numit Popa Vasile, adăposturi sigure de furtuni, ghețuri și curenți.

GHECETUL. — Deși e situat pe malul dobrogean, face parte integrantă din portul Brăila. Situat la îmbucătura celor două brațe ale Dunării, în fața bazinului docurilor, servește la iernarea vaselor — șlepuri — remorchere — ale portului Brăila.

Linia de adăpostirea se întinde pe o distanță de 4000 m. pe ambele maluri ale Dunării vechi.

Dispune de un atelier particular de reparațiuni.

Este locul să amintim câteva cuvinte și asupra muncii manuale, prin mijlocirea căreia se desăvârșește activitatea portului.

Brăila dispune de circa 4000 de muncitori, din cari 3000 permanenți și 1000 flotanți în epoca de mare activitate.

Muncitorii permanenți sunt repartizați pe specialități: 150 dokeri, 350 elevatoriști, 100 rujari, 800 muncitori manuali; la cereale, 400 asistenți și 1200 căruțași.

Munca în port este bine organizată și îndrumată de Biroul Muncii.

Se repartizează echitabil și în epocile de stagnare, ea se face prin rotație.

Regulamentele și tarifele înlătură discuțiunile sterile și conflictele de muncă.

Totalul vaselor marinei comerciale de mare și fluviu este de:

1143 vase, având o forță de 90.864 Hp. și o capacitate de încărcare de 529.784 tone.

Parcul de vase naționale pe care îl deține portul Brăila, față de toate celelalte porturi în număr de 24 este de 37%.

Desprindem din Statistica traficului vaselor fluviale și maritime, că încărcământul vaselor fluviale intrate coincide în general cu acela al vaselor maritime plecate.

Cu alte cuvinte, marfa adusă din susul Dunării a și fost exportată. Diferențele ce constatăm reprezintă mărfurile scutate în magazine, șlepuri sau silozuri, cari au fost exportate anul următor.

În alți ani, eșirile au fost mai importante decât intrările. Diferența o explicăm cu mărfurile intrate pe uscat, încărcate pe vapoare și exportate.

EXPORTUL PRIN PORTUL BRAILA. — Toate sosirile în portul Brăila sunt în strânsă legătură cu exportul făcut prin acest port.

Traficul comerțului exterior prin portul Brăila după Statistica comerțului exterior:

Participarea portului Brăila la comerțul exterior al țării e destul de însemnată. Importul se dezvoltă în ultimii ani grație importului de

materii prime grele, ca: minereuri, fier brut și semifabricat, ce se face pentru industria indigenă.

Importul mărfurilor generale și al coloniabilelor este de minimă importanță, el revenind porturilor Constanța și Galați.

Participația pe care o ia portul Brăila la exportul țării, este de mai mică importanță.

După războiu, această participație variază între 5—13% în comparație cu exportul total al țării. Aprigă concurență fac produsele petrolifere a căror producție și export a luat considerabilă dezvoltare, după războiu.

Ce departe ne apară epoca când exportul țării se întemeia aproape exclusiv pe comerțul de cereale. Astfel, exportul nostru de cereale în comparație cu exportul general a fost de ¹²⁾:

Anii	CANTITĂȚI			VALORI		
	Total	Cereale	% din total	Total	Cereale	% din total
	Tone	Tone		Lei	Lei	
1880	1,324.090	1,162.541	87,80	219,918,878	167,799,823	76,65
1881	1,536.227	1,382.761	88,85	206,518,317	157,256.757	76,15
1882	1,809.542	1,623.718	89,74	244,730.199	197,920.416	80,87
1883	1,603.482	1,383.681	86,29	220,650.279	172,557.012	78,20
1884	1,323.783	1,107.119	83,63	184,115.542	136,181.614	73,97
1885	1,797.170	1,538.874	85,63	247,968.201	188,711.105	76,10

Comparația statistică a celor două tablouri ne arată adâncă modificare a structurii noastre economice și distanța străbătută de dezvoltarea comerțului nostru exterior.

Dacă participarea portului Brăila la exportul general al țării pare destul de neînsemnată, să vedem în schimb care este participarea lui la exportul de cereale. Cifrele de mai jos ne vor arăta această participare:

Anii	Exportul de cereale al Țării Tone	Exportul de cereale al portului Brăila Tone
1911	4,017.767	1,167.698
1912	2,940.536	618.872
1913	3,129.874	669.317
1920	983.042	275.696
1921	1,538.856	371.527
1922	1,212.372	327.861
1923	1,868.400	404.283
1924	1,430.300	304.928
1925	912.700	570.592
1926	1,885.500	787.483
1927	3,083.600	722.296
1928	1,030.700	294.091
1929	1,775.100	655.058
1930	3,007.200	1,236.887
1931	3,525.900	916.542
1932	2,848.300	752.456
1933	2,014.300	675.182
1934	1,071.612	399.215
1935	1,252.298	522.020

¹²⁾ C. C. Băicoianu: Istoria Politicii noastre monetare și a Băncii Naționale, vol. III, pag. 14—15.

Examinând acest tablou, vedem, că participarea Brăilei la exportul de cereale al țării, își menține și astăzi toată importanța sa, cota de participare urcându-se până la 62% în 1925.

Dar mai reținem un fapt, care nu trebuie să scape observațiunei noastre.

Exportul de cereale al țării scade dela 4.017.767 tone în 1911 la 983.042 tone în 1920, primul an de aplicare practică a reformei agrare. Mai târziu, după anul 1927 producția începe să-și revină; exportul crește, dar nu mai recăștigă proporțiile avute înainte de reforma agrară. Să nădăjduim, că culturalizarea masselor desrobite de iobăgia, de o parte economică, de cealaltă economică și politică, va coincide cu culturalizarea exploatării pământului pentru a putea smulge naturii toate bogățiile cu care ne-a înzestrat.

TRANZITUL. — Paralel cu comerțul exterior național, portul Brăila ia parte activă și la comerțul exterior al țărilor din bazinul dunărean: Bulgaria, Iugoslavia, Ungaria și mai puțin Cehoslovacia pentru care face un intens trafic de tranzit atât la import cât și la export.

Acest trafic reese din cifrele de mai jos:

Export în tranzit

Anii	Tone	Anii	Tone
1906	27.425	1932	183.905
1912	120.634	1933	756.080
1922	24.396	1934	422.339
1928	87.350	1935	38.145
1930	292.775		

Pentru importul de tranzit efectuat prin Brăila, putem da următoarele cifre pe anii 1932—1935:

Anii	Tone cereale	Tone diverse	Total tone
1932	10.528	41.667	52.194
1933	69.110	62.795	131.905
1934	495	77.435	77.928
1935	—	—	180.923

Comerțul de tranzit desfășurat pe acești ultimi 4 ani, se înfățișează deci astfel:

Anii	Export tone	Import tone	Total tone
1932	183.905	52.194	236.099
1933	756.080	131.905	887.985
1934	422.330	77.928	500.258
1934	38.145	180.923	219.068

Examinând cifrele comerțului de tranzit la import și export, constatăm perspectivele largi pe care le are acest trafic prin portul Brăila, prin calitatea ce deține de cap de linie fluvio-maritimă.

Exportul de tranzit al țărilor dunărene se rezumă azi în cea mai mare parte la exportul de cereale, mai puțin mărfuri generale manufacturate.

Importul de tranzit pe care îl facem pentru aceste țări, se reduce și el la articolele de masă: fier vechiu, fier brut, minereu, smoală, etc.

Restul produselor ne este acaparat de celelalte porturi concurente: Fiume, Trieste, Hamburg, Bremen, Danzig și în timpul din urmă portul Iugoslav Susak. Concurența acestui port poate fi accentuată după legarea celor două maluri ale Dunării prin calea ferată proiectată.

Pentru exportul de cereale, suntem îndreptățiți să credem, că vom putea păstra întâietatea. Natural, atât cât permite excedentul de export al țărilor interesate.

Credința noastră o întemeiem pe faptul, că acest articol de mare masă, produs chiar pe malul Dunării va prefera întotdeauna calea lesnicioasă și ieftină a transportului fluvial, și apoi, Brăila este perfect utilă pentru exportul cerealelor, debitul elevatorilor ei, ridicându-se la importanta cifră de 4.200 tone, respectiv 420 vagoane la oră.

Pentru restul articolelor de export-import-tranzit, nu suntem utilizați, astfel că se preferă Brăilei porturile Adriaticei și ale Mării Nordice. Astăzi când toate Statele maritime fac o politică bine definită pentru atragerea comerțului de tranzit, noi nu le opunem nici o politică, sau mai exact una rău înțeleasă.

Ținem cu orice preț să concentrăm comerțul de tranzit la Constanța, îndrumând mărfurile generale venite din susul Dunării — via Giurgiu — la Constanța, când atât de simplă și naturală ar fi calea Dunării la Brăila.

Problema dezvoltării comerțului de tranzit trebuie să ne preocupe din întregul punct de vedere: 1. Economic-valutar. 2. Politic. 3. Social.

Din punct de vedere economic valutar poate avea covârșitoare importanță acest trafic: creșterea de industrii de export, dezvoltarea șantierelor și în fine a comerțului local.

Sub raport valutar, comerțul de tranzit poate aduce un însemnat aport balanței plăților noastre externe.

Privind problema tranzitului sub prisma de vedere politică, ne gândim în primul moment la o dezvoltare a traficului nostru cu țările aliate din bazinul dunărean: Iugoslavia și Cehoslovacia apoi cu Polonia.

Un slab început s'a făcut cu tariful de tranzit al micii înțelegerii și Polono-Român. Avantagiile acestui tarif sunt însă neaparente atât din cauza concurenței străine, cât și mai ales din cauze locale.

O dezvoltare a tranzitului, întemeiată pe amintitele considerațiuni economice și politice, ar crea avantajii, fără îndoială și restului statelor dunărene, care nu caută astăzi decât rentabilitate pentru comerțul lor.

Dezvoltarea comerțului de tranzit va avea și însemnate repercusiuni de ordin social. Ne gândim în primul rând la miile de muncitori ai portului, cari pot găsi întrebuințarea renumeratorie cel puțin 8—9 luni pe an. Existența lor nu va mai fi legată de producția și exportul unilateral al cerealelor.

O variată și continuă întrebuințare a muncitorimii desleagă spinoasa problemă a somajului cu pericolele sociale pe cari le fermentează.

Posibilitățile de dezvoltare ale comerțului de tranzit ni le indică poziția geografică și structura economică a statelor cari fac uz de acest comerț. Țări continentale și în cea mai mare parte producătoare de materii prime, nu se pot menține decât printr'un activ schimb de produse, la prefuri pe concurență pentru că în lupta lor de existență să nu iese pauperizate și înfrânte.

Ceeace au reușit să facă porturile concurente de tranzit cu mari sacrificii, noi putem realiza cu ușurință, pentru că puținele sacrificii ce ne reclamă utilizarea și o precisă politică de tranzit, va fi cu prisosință acoperit, în scurt timp, de însemnatele avantajii ce ne asigură.

Soluțiunile ce propunem pentru dezvoltarea comerțului de tranzit prin portul Brăila, singurul port dunărean, care întrunește toate avantajile pentru dezvoltarea acestui trafic, ni le indică țările concurente; utilizarea portului pentru transbordul mărfurilor generale de import-export, crearea de zone libere cel puțin de antrepozite generale după modelul celor străine, dezvoltarea flotei fluvialo-maritime pentru a putea

asigura tarife combinate neîntrerupte, punerea de acord a tarifelor feroviare cu ansamblul condițiilor generale, tarife speciale de muncă pentru comerțul de tranzit și în fine, pentru actualele împrejurări, se impun și avantajii de ordin valutar.

O ultimă cerință, reclamată cu tot mai multă insistență de comerțul dunărean, este asigurarea navigabilității de iarnă a Dunării și chiar a celei de noapte pentru intensificarea traficului.

Cumpărarea a trei-patru spărgătoare de gheață pot asigura navigabilitatea de iarnă. Pierderile cari le suferă comerțul dunărean, din această cauză le putem imagina, dacă ținem seama, că dela 1837 până la 1933, adică în 96 de ani, Dunărea a fost înghețată 75 de ani, dând o medie generală de îngheț de 38 zile, respectiv 49 zile, cu variațiuni dela 0—101 zile, durata maximă de îngheț din iarna anului 1880. Media aceasta e sporită de perioada de tranziție și de faptul că oficial navigabilitatea este suspendată dela 15 Decembrie la 15 Martie a fiecărui an.

Politica de tranzit a țărilor concurente trebuie să ne fie îndrumar, iar jertfele lor, pilduitoare.

Cu drept cuvânt se spune, că porturile maritime sunt plămâni prin cari respiră o țară. Porturile maritime ale Dunării, mai cu osebire Brăila, nu sunt numai plămâni ai țării noastre, ci a celor șase state riverane al căror pământ este udat pe o distanță de 2855 km. din cari 2599 km. navigabili.

Să facem din Dunăre, ale cărei guri le stăpânim geograficește, ceea ce marele patriot Vintilă Brătianu o voia cu fanatică patimă:

„Azi gurile unui fluviu internațional ieșind la marea liberă nu sunt complet folosite, decât dacă ele devin adevărate întreprize ale întregului bazin“. Aci trebuie să se facă schimbul mărfurilor între vasele maritime de capacitate mare și sosite cu mărfurile speciale ale țărilor depărtate și cele fluviale sau vagoanele sosite din interior. Acest schimb pe un fluviu ce scaldă mai multe țări, nu se face ca altă dată printr'o simplă transbordare în porturile dela gurile fluviilor; s'au stabilit aci întreprize de așteptare și creditare, industrii de transformare și asortare pentru a trimite mai departe marfa cerută de fiecare Stat importator.

Pentru a alimenta mai puternic și mai regulat aceste schimburi, linii de navigație maritimă trebuie să formeze prelungirea traficului fluvial spre țările depărtate.

Față de un plan atât de vast, iată, de ce chiar pentru acțiunea ei interioară, România trebuie să aibă o politică de Stat continuă și bine hotărâtă pentru utilizarea cât mai rodnică a Dunării¹³⁾.

Problemele puse așteaptă și astăzi deslegarea.

Inițiativa particulară din cele două principale porturi maritime ale Dunării, Brăila și Galați luptă și face sacrificii pentru punerea în valoare a Dunării.

Acțiunii ei trebuie să se alăture Statul cu toată forța lui morală și materială pentru realizarea cât mai integrală a testamentului politic al defunctului Vintilă Brătianu: „România trebuie să aibă o politică de Stat continuă și bine hotărâtă pentru utilizarea cât mai rodnică a Dunării.“

Brăila, care face legătură între continent și mare, luptă și așteaptă încrezătoare realizarea integrală a acestui testament, al cărei legatară universală este.

LUCIAN CIORANU,

Directorul Băncii Naționale a României.
Sucursala Brăila.

¹³⁾ Din prefața volumului Dunărean, de dl. C. I. Băicoianu.

O aniversare ardeleană

În ziua de 5 Mai (23 Aprilie stil vechiu) s'au împlinit 70 de ani dela constituirea legală a celei dintâi reuniuni de meseriași români în Ardeal: *Reuniunea sodalilor români din Sibiu*. Faptul merită să ia atențiunea noastră de câteva momente și să se învrednicească de unele considerațiuni în revista aceasta de observație social-economică ardeleană, pentru conducerea căreia directorul nostru, dl. prof. G. Moroianu, pune tot sufletul său și toată puterea sa de jertfă personală. Atențiunea noastră este cu atât mai necesară, cu cât ni-se pare că noi Ardeleni de astăzi suntem prea puțin atenți față de evenimentele pe care bătrânii noștri le-au așezat la temelia libertății noastre. Suntem stăpâniți încă de bucuria închisă a libertății. Nu suntem încă destul de conștienți de drepturile noastre. Nu cunoaștem poate deajuns piedecile și îngrădirile, care s'au așezat veacuri de-a rândul în calea progresului nostru. Nu ne cunoaștem deajuns istoria. Într-o vreme în care se discută cu atâta ardoare și cu atâta subtilitate în argumentație problema primatului muncii noastre naționale și a românizării profesiunilor de toate categoriile în țara noastră întregită, noi Ardeleni, făcând abstracție de o seamă de personalități ardelene, nu ne găsim, așa cum ar trebui, între cei dintâi luptători pentru reintegrarea deplină în drepturile noastre firești, pentru corectarea liniilor de viață forțate în trecut¹⁾.

Remarcând împlinirea a 70 de ani de viață a celei dintâi reuniuni de meseriași români în Ardeal, vrem să desprindem câteva din problemele de viață care se puneau în trecutul nostru ardelenesc. Viața Reuniunii sodalilor români dela Ibiu se confundă cu o seamă din aceste probleme și se leagă de altele mai vechi. Desvelindu-le, nu facem decât să ne luminăm problemele de astăzi.

Reuniunea dela Sibiu s'a constituit, după aproape 20 de ani dela ridicarea iobăgiei ardelene, într-o vreme în care meșteșugarii români în Ardeal în general și chiar în Sibiu prezentau o foarte mică însemnătate numerică. Se desvoltară între Români ardeleni meșteșugurile încă din vremuri străbune, în ciuda tuturor piedecilor, a legăturilor de glie mai ales, pe care li le impunea regimul feudalismului economic ardelean. Prinseseră meseriile Românilor ardeleni, în multe locuri chiar, forme organizate de bresle cu drepturi. Pe alocurea se manifestau viguros sub forma industriei casnice avansate. Politica de promovare a industriei Austriei în Ardeal și de întrerupere concomitentă a vechilor și fireștilor legături economice ardelene cu Țara Românească, politică inaugurată cu amploare în jumătatea întâia a veacului al XVIII-lea, a nimicuit însă multe meșteșuguri și indeletniciri industriale românești și a opăcit și desvoltarea celor mai bine organizate dintre meseriile profesate de Români²⁾. La această politică de ordin general s'a adăugat însă, cu tot mai multă importanță, politica locală a breslelor cu privilegii, care în unele orașe erau exclusiv ungurești și săsești, oprind pe de-o parte desfacerea produselor meseriașilor români neînregistrați în bresle și neingăduind, pe de altă parte, pătrunderea elementelor românești în organizațiile de breslă. Cu toate aceste condiții, Români și-au putut grupa în reuniunea înființată în anul 1867 în cetatea săsească a Sibiului un număr de 28 sodali și 2 meșteri.

1) Congresul confederației asociațiilor profesioniștilor intelectuali ținut la București în ziua de 16 Mai a. c., în care s'a discutat cu o argumentare juridică superioară problema drepturilor românești, nu s'a putut bucura de nici o argumentare adusă de vre-un ardelean din noianul de argumente pe care le oferă istoria acestei provincii.

2) În studiul nostru *Politica economică ungurească și desvoltarea burgheziei române în Ardeal*, publicat în această revistă, Nr. 3-4 din 1936, am desvoltat această problemă.

Reuniunea s'a înființat și organizat din inițiativa preotului și profesorului Nicolae Cristea, dela Seminarul „Andrelan” din Sibiu¹⁾.

Scopul Reuniunii a fost „de a îmbărbăta pe meseriașii noștri, de a-i îndemna la muncă sârguincioasă, de a insista pentru îmbrățișarea de către cât mai mulți a acestei cariere, de a ocroti la sânul său pe puținii meseriași ce se aflau în oraș. A pune temelile clasei de mijloc”²⁾.

Reuniunea este întemeiată pe principiul „ajutorului împrumutat” — cum este el numit în termenii timpului sau al ajutorului reciproc, cum s'aș numi el astăzi.

Ea întemeiază și întreține coruri, biblioteci, organizează serbări cu producții teatrale și cu dansuri și cântece românești, organizează expoziții, etc.

Importanța organizației se poate vedea din datele pe care ni le-a lăsat cu privire la dezvoltarea ei.

Iată progresul numeric al membrilor Reuniunii în primii ei doisprezece ani³⁾:

1867	30	membri
1868	30	”
1869	30	”
1870	37	”
1871	38	”
1872	54	”
1873	53	”
1874	71	”
1875	107	”
1876	105	”
1877	52	”
1878	46	”

În anul 1870 cei 37 membri se împart pe profesii astfel: tipografi 6, pantofari 10, cizmari 3, măsari 3, petrari 1, lăcățari 1, pardositori 3, compactori 1, cojocari 1, argășitori 1, croitori 1, zidari 1, agricultori 1, grădinari 1, curelari 1, măcelari 1, ceasornicari 1.

În 1876, când numărul membrilor este înmulțit aproape de trei ori față de 1870, meseriași membri se împart astfel după felul meseriei: tipografi 5, tapițeri 2, lăcățari 2, pantofari 24, cizmari 8, compactori 1, măsari 16, croitori 10, arămari 1, pardositori 4, pălărieri 3, pietrari 3, cojocari 6, bărdăși 3, zidari 2, grădinari 2, cofetari 1, pielari 2, șăpcari 3, curelari 4, rotari 2, pânzari 1.

Așa cum se poate vedea din această analiză a meseriilor după felurile lor, Românii activează în toate felurile de meserii și progresaază în fiecare dintre ele. Faptul ne dovedește că nu se pune o problemă a aptitudinilor Românilor pentru vreo categorie de meserii.

Ceeace este izbitor în șirul numerelor de mai sus, este scăderea bruscă a numărului membrilor reuniunii între anii 1876 și 1877. Cu privire la această scădere sunt pline de înțeles explicațiile pe care le dă vrednicul ei președinte Nicolae Cristea în raportul de activitate pentru șirul de ani dat mai sus.

¹⁾ Nicolae Cristea s'a născut în 14/26 Octombrie 1834 în Ocna Sibiului, din părinți agricultori. Pe lângă împlinirea funcțiunii de profesor la seminarul teologic și pedagogic, el a fost și publicist, apoi redactor la „Telegraful Român”. A condus efectiv Reuniunea sodalilor timp de 30 de ani, în calitate de președinte al ei. În 1897, când Reuniunea împlinea 30 de ani de viață, cerând să i-se dea un tovarăș de conducere, a putut să rostească aceste frumoase cuvinte: „Am contribuit la înființarea Reuniunii; am îmbătrânit alături de dânsa”. El a rămas „președinte onorari pe viață” al Reuniunii, iar președinte activ a fost ales Victor Tordășanu.

²⁾ *Anuarul Reuniunii Sodalilor Români din Sibiu, 1867—1899*, Sibiu, 1900, p. 3.

³⁾ *Ibid.*, p. 10—12.

„Cifrele acestea — spune raportul — arată o fluctuațiune suitoare și coroboritoare a numărului membrilor, fluctuațiune, care își are cauzele sale mai mare parte în starea cea deplorabilă a industriei din patria noastră și cu deosebire din localitatea în care ne aflăm. Și încât putem și încât nu putem băga vină cauzelor externe, că ar fi pricinuit fluctuațiunea, rămâne că cifrele acestea, așa cum se înfățișează, vorbesc foarte răspicat, ele dovedește că a fost lipsă de înființarea reuniunii.

„Așa este, cifrele acestea vorbesc foarte răspicat, însă și mai răspicat combinate cu scopul arătat în statutele Reuniunii și cu mijloacele arătate acolo ca necesare spre atingerea scopului, cifrele acestea ne spun și ne admonestază, că a sta numai la începutul făcut este atât cât a merge înapoi“¹⁾.

În anii următori se întărește din nou reuniunea, ajungând iar la numărul de 100 membri în 1883, iar apoi, după alte 2—3 fluctuațiuni, ajunge la 124 membri în 1898, 137 membri în 1899 și 142 membri în 1900²⁾. Progresul sa vădește și mai puternic, apreciind că în 1988 dintre cei 137 membri 36 erau *măestri*, 99 *sodali* și 2 *privați*.

În această perioadă, în 1892, cu prilejul împlinirii a 25 ani de viață, Reuniunea a organizat o expoziție jubilară. Expoziția a avut concursul a 69 de expozanți români, cu 172 de obiecte expuse.

Situl acesta de progrese și realizări dovedește, că în această ultimă parte a veacului trecut viața românească din Areal pornise, cu toată pregătirea necesară, o nouă luptă pentru emanciparea sa economică și politică. Pornise lupta prin solidarizarea și organizarea forțelor sale. Desigur, acțiunea se desfășura încet și rezultatele ei erau modeste. Ea se desfășura însă și cu ea se căleau odată mai mult forțele neamului. Spiritul nefericit din timpul nefericitelor privilegiu — cum îl califică organizatorul sodalilor români din Sibiu — a dănuit în forme diverse în tot timpul acestei noi perioade. Prin crăpăturile acestui spirit însă, a izbucnit viața românească, cu tot mai multă putere, căutându-și drum nou. După reuniunea dela Sibiu s'au înființat în Ardeal reuniuni noi în jurul Sibiului mai întâi, apoi altele mai departe, tot mai multe, până au umplut Ardealul. În toată acțiunea lor, aceste reuniuni au fost completate de creditul românesc din Ardeal, care, în același timp, se organiza și se întărea și el cu zor.

*

Astăzi Sibiul are vreo 300 de meseriași patroni români³⁾. Viața românească și-a recăpătat curs liber spre normalizare și dezvoltare. Pentru recăpătarea acestui curs, Nicolae Cristea și Victor Tordășian și-au dat contribuția lor.

Dej, Mai 1937.

AL. BĂRBAT.

CONFERINȚE

O profesiune nouă

Dl. Dr. Petru Drăgănescu-Brateș, secretarul general al Consiliului Superior al Corpului Contabililor Autorizați și Experti, a ținut la Camera de Comerț și Industrie și Corpul Contabililor din Chișinău o interesantă conferință în care a arătat rolul contabililor autorizați și experți în economia națională modernă.

¹⁾ Ibid., p. 12.

²⁾ Ibid., p. 104—5.

³⁾ În 1935 erau în Sibiu 282 meseriași patroni români. Iulian Dumitru, *Indreptarul comerțului și al industriei românești din Sibiu*, Sibiu, 1935, p. 7—51.

D-a sa a relevat că în împrejurările de astăzi în care specula s'a accentuat și dă de gândit guvernanților țării, se pune cu tărie chestiunea prețului de cost și de vânzare pentru ca publicul să nu fie spoliat și scumpetea să nu se mai accentueze.

Revine contabililor autorizați și experților contabili rolul de a stabili cu precizie în diferite împrejurări aceste prețuri, aplicând cele de beneficiu stabilite prin Consiliul de Miniștri, așa în cât comerțianții să nu cadă în contravenție, iar publicul să fie liniștit.

O colaborare strânsă între Camerele de Comerți și Industrie și Corpul Contabililor se impune astăzi mai mult ca ori când.

Vorbitorul face comparație cu organizația experților contabili din alte țări ca: America, Anglia, Germania și Olanda, în cari această profesiune este ajunsă la cea mai desăvârșită considerație în opinia publică.

La noi organizația Corpului Contabililor datează numai de 16 ani, mulțumită legii pe care ne-a dat-o Dl. profesor Gr. L. Trancu-Iași, primul Ministru al Muncii în România și totuși s'a afirmat cu multă tărie fiind chemată acum să îndeplinească un însemnat rol social.

Monografia economică a satului Palasul Mare din județul Constanța

Satul Palasul Mare, a fost creat pe la începutul veacului al XVIII-lea, de către un bey, a cărui origină pare a fi grecească, anume *Caragea bey*. Acest bey și-a așezat conacurile sale pe marginea lacului Siut-ghiol, fiind astfel în imediata apropiere a apei, care în Dobrogea stepoasă, constituie elementul principal necesar creșterii vitelor.

Astăzi satul s'a mărit, evoluând treptat și are următoarele vecinătăți:

La nord se mărginește cu lacul Siut-ghiol.

La sud cu municipiul Constanța, de care îl desparte circa 6 km.

La răsărit străbătând cu barca 1 km. pe lacul Siut-ghiol, oricine are prilejul să admire cea mai bună stațiune balneară dela Marea Neagră; Mamaia.

La apus se mărginește cu șoseaua județeană Tulcea—Constanța.

Pentru a reveni la felul cum a evoluat satul, și pentru ca să putem studia mai bine, scurtul istoric al acestei evoluții, e necesar să împărțim timpul dela 1800 și până azi în 3 perioade.

Prima perioadă dela 1800 până la 1852.

Dela 1852 până la 1878 a doua perioadă și

A treia perioadă dela 1878 până în zilele noastre. Paralel cu studierea istorică a acestor perioade, vom căuta să vedem, care au fost faptele economice ce au dat țăranilor posibilitatea de trai în această comună.

Prima perioadă, care începe pe la 1800, data când s'a stabilit Caragea bey, prin aceste locuri și până la 1852, prezintă din punct de vedere economic o importanță minimă. Creșterea vitelor era pe vremea aceia singura ocupație, care însă din cauza comerțului aproape inexistent, era foarte puțin rentabilă. Probabil, că tocmai faptul acesta l'a determinat pe bey să construiască o moară de vânt, care din uinmul (zeciuială), ce lua pentru măcinat, aducea un venit sigur. Agricultura se făcea numai pentru nevoile casei, iar locuitorii erau foarte rari. Prin stepa dobrogeană trebuia să străbați zeci de kilometri pentru a da de un sat, unde câteva cocioabe mizerabile erau strânse lângă grajdurile și acareturile beyului. Nelipsita geamie dădea un aspect pur oriental acestor case, fiind aproape uitată epoca în care Mircea cel Bătrân stăpânise aceste meleaguri.

Un astfel de aspect prezenta și satul Palasul Mare. Singura caracteristică, care dă o notă nouă, fiind aceia, că în loc de turci, populațiunea de aici era un amestec de turci cu refugiații tătari din Crimeia. Acești

tătari s'au refugiat aci din Crimeia, pentrucă li-se făcea persecuții de ordin religios de către Rusia. Ocupațiunea acestor tătari era plugăria, însă uneltele primitive și felul cum lucrau pământul, făcea ca produsul obținut să fie insuficient chiar hranei lor. Deaceia, după cum și mai sus spuncam, epoca aceasta primă prezintă foarte puțină importanță economică.

Epoca a II-a până la 1878 prezintă mai ales din punct de vedere economic o importanță foarte mare și iată de ce:

Intre ruși și turci începuse încă dela anul 1852 un război. Armatele aliato ale englezilor și francezilor interveniră la 1853 în favoarea turcilor, pentrucă pericolul slav periclită interesele comerciale în Orient ale englezilor și francezilor. Un corp din această armată debarcă la Constanța și fură cantonate pe malul lacului Siut-ghiol, în imediata vecinătate a satului. Ciurma, care începu să secere soldații acestui corp de armată, făcu victime numeroase și în sat. Populația îngrozită de acest flagel fugi părăsind satul și avutul lor. Abia după 10 ani, pe la 1863, începură urmașii celor muriți de ciură să se reîntoarcă la vetrele lor.

Pe ruinele vechi, începură încercări timide de construcții noi, un nou sat se clădea: era Palasul Mare, pe care îl cunoaștem noi astăzi.

Fertilitatea terenului de lângă lac atrase noi elemente. Bogăția lacului în pește face ca lipoveni să vină în număr mare vara la pescuit, contribuind astfel la dezvoltarea economică a satului.

La 1877 declarându-se alipirea Dobrogei, Constanța sub îngrijirea regelui Carol I, începe dezvoltarea ei. Odată cu Constanța satul Palasul Mare capătă un nou avânt în dezvoltarea lui.

Privind amândouă epocile la un loc, vedem că stăpânirea turcească a făcut ca situația economică a satului să fie staționară. Faptul acesta se datorește turcilor care neglijau comerțul, căruia îi dădeau puțină importanță.

Epoca a III-a, care începe la 1878, a avut asupra satului Palasul Mare o importanță capitală. În adevăr, în această perioadă de stăpânire românească, satul a progresat foarte mult în direcția economică. Românii din ținutul Bârsei, atrași fiind de terenul prielnic creșterii oilor, vin cu turmele lor și se stabilesc în Dobrogea.

Lacul Siut-ghiol dând din belșug apa necesară creșterii oilor, a făcut ca foarte mulți din acești români să se stabilească în satul Palasul Mare. Produsele de la oi ca brânză, lână, lapte etc. le plasau pe piața Constanței, unde prin măsurile luate de înțeleptul rege Carol I, aveau câțaro.

Rușii care veniseră și ei atrași de bogăția lacului în parte, găsesc pe piața Constanței un debușeu foarte prielnic desfacerii vânatului lor.

Stabilirea a doi mari moșieri în sat, face ca și plugarii să înceapă agricultura mai rațional.

Pe preț de nimica au cumpărat de la tătari și turci suprafețe întinse de pământ, cu capitaluri mari obținute de la diferite instituții de credit au început agricultura în stil mare și au reușit în încercările lor.

Cam aceasta a fost situația economică a satului până la războiul mondial, însă pentru ca să ne dăm seama și să vedem care ar fi metodele economice de îndreptare pe viitor, a acestei comuni e necesară o studiere mai amănunțită a perioadei de după războiul mondial.

După războiul mondial, a început să fie aplicată mare reformă agrară și anume, împroprietărirea țăranilor cu loturi, variind după suficiența terenului, până la circa 5 ha.

Prin împroprietărirea țăranilor din com. Palasul Mare, lovitura ce s'a dat agriculturii, a fost foarte puternică. Cei împroprietăriți neavând uneltele și vite, lucrează insuficient pământul și deci produsele scad în calitate și cantitate.

Imprumuturile nechibzuite și pentru nevoi străine, agriculturii face ca mulți din cei împroprietăriți să-și închirieze și mai târziu să-și vândă terenul. Ternurile au fost vândute câtorva avocați din Constanța, ce nu au nimic cu agricultura și care au închiriat pământul lor câtorva arendași.

Aceasta este — ofarte sumar — situația țăranilor plugari din satul Palasul Mare.

Scurtul rezumat istoric și economic, cred că a fost suficient pentru ca oricine să-și poată face o părere, de felul cum a evoluat satul meu.

Cu acest rezumat, terminând partea introductivă, trecem la esențialul acestei monografii economice, pe care în limita posibilităților mă voi forța să o fac cât mai aproape de indicațiile date de dl. prof. univ. G. Moroianu.

Numărul populației este de 1365 suflete compuse din 370 familii. Repartizarea locuitorilor pe națiuni ar fi cam următoarea:

Români	300 loc. dând un procent de	21,97
Germani	690 „ „ „ „ „	50,54
Turci și tătari	218 „ „ „ „ „	15,97
Țigani	122 „ „ „ „ „	8,97
Bulgari	20 „ „ „ „ „	1,46
Alte națiuni	15 „ „ „ „ „	1,09
Total	1365 suflete	100

Cei mai mulți sunt Germani, care au venit aici aduși de reg. Carol I, în calitate de coloniști, spre a da exemplu gospadarilor noștri. După datele căpătate, au fost colnizați pe la 1898, vre-o 15 familii germane. Înmulțirea s'a făcut mai ales după războiul mondial, când Germani din celelalte centre vin atrași de vecinătatea orașului.

Ca număr, după Germani vin Români, care s'au stabilit aici mai ales în timpul construirii portului Constanța.

Turci și tătari sunt cea mai veche populație, în ultimul timp ei au început să emigreze în Turcia.

Starea economică a satului se prezintă astfel.

Avem 3 proprietari mari, care dețin în total	1300 ha.
7 proprietari, care dețin câte 25—30 ha.	200 ha.
100 proprietari, care dețin câte 5—10 ha.	700 ha.
40 proprietari, care dețin câte 1—5 ha.	150 ha.
Islazul pentru pășune al comunei	500 ha.

Total 2850 ha.

Acest teren a fost cultivat în anul agricol 1935—1936, după datele oficiale ale primăriei, în felul următor:

Orz	s'a cultivat pe supraf. de	1058 ha.
Ovăz	„ „ „ „ „	229 ha.
Grâu	„ „ „ „ „	144 ha.
Porumb	„ „ „ „ „	427 ha.
Dughie	„ „ „ „ „	150 ha.
In	„ „ „ „ „	10 ha.
Mei	„ „ „ „ „	10 ha.
Fasole	„ „ „ „ „	20 ha.
Ceapă	„ „ „ „ „	6 ha.
Cartofi	„ „ „ „ „	7 ha.
Varză	„ „ „ „ „	3 ha.
Vii pe rod	„ „ „ „ „	21 ha.
Vii fără de rod	„ „ „ „ „	15 ha.
Bostane	„ „ „ „ „	80 ha.
Total:	2180 ha.	

Restul de pământ a fost lăsat ca islaz pentru oi și vite mai mari.

Fasolea soia nu se cultivă pe raza acestei comuni.

Uneltele agricole utilizate în anul agricol 1935—36, tot după statistica primăriei sunt:

Pluguri cu o brazdă	— — — — —	147
Pluguri cu 2 brazde	— — — — —	32
Tractoare	— — — — —	3
Semănătoare	— — — — —	10
Borane	— — — — —	38
Borane	— — — — —	17
Rărite	— — — — —	15
Prășitoare	— — — — —	18
Secerătoare	— — — — —	17
Vânturătoare	— — — — —	9
Mașini de treerat	— — — — —	2

Vite de muncă sunt: 197 cai și 20 boi.

Din datele de mai sus ne dăm seama imediat că uneltele agricole sunt insuficiente și insuficiența aceasta face ca produsele agricole obținute să fie de calitate inferioară.

Mai avem în sat un număr de 203 vaci de lapte, care prin produsele ce furnizează, dă posibilități de trai la o mulțime de oameni.

Oi avem 1200, care deasemenea sunt un venit sigur.

Ziua de lucru a muncitorului se plătește cu 50 lei fără hrană.

Starea culturală

În sat avem 2 școli, una română cu 2 posturi de învățători și cu o conducătoare de grădiniță de copii, frecventată de 120 copii. Frecvența o cam slabă, cauza spuna dl. director al școlii, se datorește minoritarilor, care nu-și trimit copii la școală. Mai este o școală confesională germană cu un post și cu 40 elevi.

Comuna nu are cămin cultural.

Biserici sau case de rugăciuni avem după cum urmează:

Una casă de rugăciuni și în prezent din fondurile ce s'au strâns se clădește o biserică ortodoxă. Preotul e bugetar.

O biserică catolică, preotul e plătit de catolicii din sat și o biserică baptistă.

O casă de rugăciuni protestantă.

O geamie turcească.

În sat există o mulțime de analfabeți, în ultimul timp prin măsurile energice ce s'au luat, se observă o scădere a numărului analfabeților.

Starea sanitară

Din cauza vecinătății lacului unde sunt tântari, în sat sunt foarte mulți bolnavi de friguri. După statistica autorităților sanitare, în anul 1936 au fost 380 bolnavi. S'au luat măsuri trimitând un agent sanitar, care dă chinină în mod gratuit bolnavilor.

Tot în legătură cu starea sanitară, este și natalitatea; în sat s'au născut în anul 1936 un număr de 66, dintre care au murit 36 persoane, cei mai mulți în primele săptămâni după naștere, cauza probabil că e proasta îngrijire.

Căsătorii sunt în anul 1936 unsprezece.

Divorțați nu sunt deloc.

Concubinajul face ravagii în sat, atacând bunele moravuri, sunt 70 familii care trăiesc în concubinaj. Autoritățile ar trebui să ia măsuri.

Industria, meserii și ferme și comerț

De o industrie nu poate fi vorba în sat, cel mult am putea aminti de uzina de apă „Caragea Dermen“, care alimentează orașul Constanța cu apă. Această uzină are un debit de 6000 m³ în 12 ore.

Meseriași avem 2: un turc, care are atelier mecanic; un german, care are atelier de ferărie.

Relativ la ferme putem zice că sunt 2.

1. Ferma dlui ministru al armatei Gral Paul Angelescu, care prin sacrificiile bănești ce a făcut, a dat un exemplu frumos țăranilor.

2. Ferma dlui General Butunoiu.

Comerțul se prezintă astfel:

Avem 4 magazine de coloniale. Patronii sunt 3 germani și un român. Avem 2 cărciumi, patronii sunt amândoi bulgari.

Din 3 cafenele, câte sunt în sat, 2 sunt românești și una e turcească.

În această ultimă parte, după ce am cunoscut toată situație economică a satului, voi căuta să dau, după concepția mea proprie, câteva norme de îndreptare a stării economice a satului meu. Părerile mele sunt, că numai prin o colaborare a tuturor locuitorilor, prin crearea de cooperative s'ar putea face ceva, și iată cum:

Cooperative s'ar putea crea în sat în mai multe direcții și anume:

a) Cooperativă pentru valorificarea laptelui și a lânii.

b) Cooperativă pentru vânzarea articolelor de coloniale și manufactură.

c) Un sindicat al muncitorilor cu brațele și cu căruțele pentru valorificare muncii lor.

Pentru ca să ne dăm seama de importanța cooperativelor, să luăm exemplul creerii unei cooperative pentru valorificarea laptelui și lânii. În comună am spus, că sunt 203 vaci de lapte și 1200 oi. Socotind 8 litri lapte de vacă în medie zilnică, avem 1624 l. lapte zilnic înmulțit cu 365 zile, avem 592.760 litri lapte anual.

Acest lapte e cumpărat de lăptari la prețul de 3 lei litrul și revândut de ei la prețul fixat de primăria Constanța de 8 lei litrul, deci ei au un câștig de 5 lei la litru fără ca să pună o muncă prea mare. Câștigul anual al acestor lăptari e de 2.963.600 lei, împărțit la 203 vaci, care produc laptele, avem 14.600 lei de fiecare vacă, deci încă de 2 ori prețul vacii, la acești bani crescătorul ar putea să-și înmulțească numărul animalelor și să le dea o hrană mai bună. Numai crearea unei cooperative ar da posibilitatea crescătorului să-și valorifice produsele la adevărată lor valoare. Oile prin lâna lor dau un profit și mai mare, totuși a ceeaș speculă se face și cu ele de către negustorii ce nu sunt — cel puțin — români.

Românizarea și ridicarea vieții economice a satului Palasul Mare, nu se poate face decât prin orientarea tuturor activităților către cooperative. Învățătorii și preotul din sat, care au un oarecare prestigiu, ar trebui ca pe lângă ocupațiunile lor să se pogoare în mijlocul locuitorilor și să propage ideea cooperatistă.

Am căutat să stau de vorbă cu locuitori din sat, și sunt așa de dezorientați de speculă, încât o încercare de a crea o cooperativă, ar da greș. Numai cultivarea lor pentru ideea cooperatistă și însuflarea credinței în această idee ar putea da mai târziu roade.

Toți cei ce au creat cooperative, au făcut mai întâi să biruiască ideea cooperatistă, tot așa vom proceda și noi.

Cooperativele sunt tot atâtea comori, care nu așteaptă decât o mână harnică și o minte ageră ca să le descopere.

Cei ce vor înflorierea economică a satului, ar trebui să aibe o singură deviză: „COOPERATISMUL“.

FLOREA DTRU

Monografia comunei Fodora, județul Cluj

Comuna Fodora este situată pe malul stâng al văii Borșa, la o distanță de circa 30 km. de Cluj.

În partea de R. a comunei se ridică dealurile Măciunei și Bărcului. Luând în considerare așezarea comunei, putem anticipa că, ocupația principală a locuitorilor este agricultura. Ca majoritatea satelor din Ardeal, Fodora are la rândul ei un mic istoric.

Numele comunei derivă dela cuvântul „Fodor“, numele unui conte (magnat) ungar, care pe vremea dominației Austro-Maghiare stăpânea întreagă regiune.

Este foarte interesant cum a luat naștere această comună.

Din povestirile bătrânilor am dedus că strămoșii actualilor locuitori ai Fodorei erau haiduci, forțați a practica această meserie din cauză că pământul le-a fost luat de magnatii unguri. Imprejurimile împădurite au format un admirabil adăpost natural pentru ascunderea pradei făcute din jefuirile la drumul mare. De remarcat că aceste escapade nu formau una dintre sursele de existență principale, deoarece urmele de arbori fructifere selbăteciți ca persicul, vița de vie etc., ne dovedește că au fost și gospodării. Condițiile istorice vitrege precum și solul puțin fertil îi determina să jefuiască la drumul mare, retrăgându-se pe urmă în pădure. Așezarea din mijlocul pădurii avea aspectul unui sat sărăcăcios, numit adăpost mic.

Mai târziu prin despădurire, aceste adăposturi nu mai ofereau un ascunziș sigur și deaceia și locuitorii din adăpostul mic au trebuit să-și lase acest mijloc de existență rentabil, dar puțin onest.

Lipsa, ia constrâns să se coboare în vecinătatea curții Boerului numit Fodor, integrându-se mai târziu cu toți curții boerului. Muncile agricole erau făcute de către ei ca jeleri. Numele satului derivă tot dela curțile boerești Fodor, întâi Fodorfalva, astăzi Fodora. O parte din dealul Băcăului, care înconjoară Fodora, poartă numele de „Lupta Castăi“, unde români erau executați de către unguri prin strangulare.

Astăzi comuna Fodora are în total 787 de locuitori, dintre cari 539 români de religie greco-catolică, 240 maghiari reformați și 8 evrei.

În ceiace privește ocupația de căpetenie a locuitorilor am spus mai înainte că agricultura primează. Dovadă este tabloul de mai jos:

Arături	— — — — —	928 jugăre	—	1295 Stg.
Fânați	— — — — —	250 jugăre	—	1006 Stg.
Grădini	— — — — —	58 jugăre	—	1141 Stg.
Pășuni	— — — — —	313 jugăre	—	1547 Stg.
Păduri	— — — — —	554 jugăre	—	437 Stg.
Pământ ne productibil	— — — — —	106 jugăre	—	411 Stg.

Total 2212 jugăre și 5937 Stängen, care formează suprafața comunei.

Dintre ocupațiile auxiliare se remarcă creșterea vitelor și a păsărilor conform datelor ce urmează:

Vite cornute mari	— — —	258
Vite cornute mici	— — —	7
Cai	— — —	20
Oi, mari	— — —	628
Oi, mici	— — —	60
Porci (scroafe)	— — —	28
Porci (castrați)	— — —	62
Găini	— — —	596
Gâște	— — —	8
Rațe	— — —	14
Curci	— — —	5
Stupi (familii)	— — —	40

Pentru valorificarea produselor agricole și a derivatelor a luat ființă o cooperativă, dar care nefiind bazată pe principii cooperatiste sănătoase, a dat faliment.

În prezent desfacerea produselor se face în orașele apropiate, în special în Cluj, iar o parte în comună. De remarcat e cum se desfac produsele în sat. Există în Fodora — ca în aproape toate satele — un comerciant din păcate evreu.

Acesta adună de la țărani pe un preț derizoriu, laptele, ouă, fasolea, pasărilă etc., fără a da contravaloarea în bani, ci în marfă. Astfel el câștigă și de la produsele țărănești și de la marfă. Țăranii deși își dau seama de acest fapt totuși se lasă exploatați, fiindcă ei spun, că decât se le ducă la oraș, plătind vamă, mai bine le vând în sat.

Unii poate își pun întrebarea: de ce nu se găsește un comerciant român să-și deschidă o prăvălie în acest sat? Astfel ar câștiga un român și nu un străin. Este poate păcatul românului. El privește cu ochii răi îmbogățirea unui consătean de acelaș sânge cu el. Aci citez un caz: Într-o comună de lângă Fodora, a cărei nume î-mi scapă, țărani au venit în Cluj cu căruțele și au adus un comerciant evreu pentru a-le deschide o prăvălie.

Interesându-mă mai deaproape de acest caz, am aflat acest dureros răspuns: „Apăi l'or adus aci pă Jădanul ăsta ca nu cumva să-și facă avere unul dela ei din sat.“ Aci se vede lipsa de educație a țăranelor noștri, care orbit de invidie pentru ce a altuia, mai bine se vinde unor venetici.

Pentru a vă putea edifica într-o mică măsură asupra felului cum exploatează acest comerciant, amintesc doar laptele.

Cumpără laptele de la țărani cu 2 lei l. bineînțeles prin troc. Din acest lapte el scoate unt și brânză, iar zărul îl vinde din nou țăranului, care-l întrebuințează la îngrășarea porcilor.

Pentru a împiedeca această speculă, un țăran și-a luat angajamentul de-a strânge și a aduce el laptele la oraș, plătindu-l cu 3,50 lei l., dar se lovește însă de două impedimente:

a) Nu poate să strângă mult lapte pentru că majoritatea țăranilor sunt datori la acest evreu și sunt nevoiți să-l ducă tot lui și

b) Reaua credință a receptorului, care nu-și dă seama de menirea lui, cedând locul intereselor colective, interesului personal.

Astfel fiind convertit de evreu, caută să-l împuie pe român cu taxe sub pretextul că ar avea o lăptărie, în realitate el nu face altceva decât să adune laptele din sat și să-l aducă la oraș.

Alte produse animale sunt: pieile mucegăite și lâna. Pieile mucegăite sunt piei de miel de culoarea mucegaiului, cari fiind foarte rare se vând în sat cu câte 500—600 lei, iar la oraș cu 800—1000 lei. Aceste piei formează un câștig destul de important pentru locuitorii acestei comuni.

Lâna se prelucerează în industria casnică, confecționându-se sumănică, suman pentru bărbați, iar pentru femei sumană, năframuri, covoare și cearceafuri, etc.

Cerealele ce se cultivă mai mult, sunt: grâul, porumbul și orzul. Rotația numită în sat fordulău, se face din grâu, porumb și plante furajere. Amendamente se fac cu îngrășăminte naturale. S'a încercat și cu îngrășăminte artificială, dar nefiind bine preparate, au compromis recolta, astfel că țărani refuză să-le mai întrebuințeze.

Pădurile ce se află în această regiune, sunt exploitate de către firma „Transilvania“.

Viața socială: Locuitorii Fodorei trăiesc în deplină armonie. Distracția lor este „vergelul“, o petrecere la care iau parte numai persoanele căsătorite. Aceștia se întâlnesc în casa unuia dintre ei, aducându-și fiecare de mâncare și de beut. Gazda angajează muzica, astfel într-o armonie și într-o atmosferă de dispoziție generală își petrec cu toți până'n zori.

Fodorenii sunt foarte credincioși, ceea ce îi și face ca în fiecare an de Sf. Maria Mare, aproape întreg satul împreună cu preotul merg în pelerinaj la mănăstirea Nicula de lângă Gherla.

Pentru îngrijirea sanitară a satului există la o depărtare de 2 km. în comuna Așchileul Mare un dispensar de unde vine în fiecare zi agentul sanitar, iar de două ori pe săptămână medicul pentru a face inspecție în privința igienei.

Un mare neajuns este că nu există în apropiere nici un medic veterinar pentru o putea înlătura cât îi stă în putință diferitele boale, cari

bântuie între animale, mai ales primăvara și vara, cauzând pagube însemnate.

Educația tineretului se face în două școli: una de stat cu 95 elevi, pe lângă care există o bucătărie, unde fetițele de 10—13 ani învață să pregătească, pentruca țăranul să aibă o bucătărie bună și igienică, care îl lipsește.

Iar a doua școală e cea ungurească cu 45 elevi.

Viața politică în acest sat este condusă de către cărciumar, care prin influența lui, adică mai bine zis prin tăria alcoolului îndreaptă țăranul, unde vrea el.

În concluzie, Fodora este o comună destul de bogată în raport cu cele din jurul ei, dar pentru a ajunge la o prosperitate i-se cer următoarele:

a) O educație pentru a produce intensiv. b) Înființarea unei cooperative de desfacere organizată pe principii cooperatiste sănătoase și c) O educație a economisirii banului, care îi lipsește țăranului din această comună cu desăvârșire.

SULUȚIU MIRCEA.

Monografia comunei Țepeș-Vodă Județul Constanța

Situată pe șoseaua Constanța—Hârșova la o depărtare de 41 kilometri de mare și 8 kilometri de Dunăre, această comună a luat locul satului turcesc Klor-cisme, compus numai din 20—30 familii.

Primii locuitori care s'au așezat aici, i-au fost mocanii, (oerii), cari au venit cu turmele lor prin anul 1879, din jud. Brașov (Săcele); Voicu și Niță Moțoiu, precum și V. Tipuriță din Jud. Sibiu, iar în anul 1882 au fost colonizați aici familii din Jud. Brăila.

În prezent comuna are 196 fumuri cu 1132 suflete, toți români, afară de un grec cu pașaport, care are o fabrică de cărămizi și țigle și 3 familii turcești rămase în comună, restul de 28 au emigrat în Turcia, în ultimii doi ani. În ultimii ani, 80% din musulmani au plecat, vânzându-și pământul locuitorilor, iar o parte din Cadrilater l'au vândut Statului.

Țepeș Vadă este o comună agricolă, cum sunt de altfel toate satele din Dobrogea.

Suprafața în ha. este de 5860, dintre care 3481 ha. ale locuitorilor, 1559 ha. boeresti repartizate la 5 familii moștenitoare — care au început să dea rezultate nesatisfăcătoare, din cauza neglijenței — iar restul de 460 ha. sunt izlaz comunal.

Fiecare locuitor are pământ propriu maximum 120 ha, minimum 20 ha., pe care îl lucrează, — unii din ei lucrează și pământul boerese pe care îl iau în dijmă.

Majoritatea muncii se face cu animale, în ultimul timp văzând locuitorii avantajul mașinilor, s'au cumpărat în comună 5 tractoare pentru arat, dintre cari 2 boeresti, iar restul s'au asociat mai mulți locuitori, cumpărându-le în comun.

Deasemenea sunt 2 mașini de treerat, cumpărate tot în comun.

Dacă s'ar introduce mașinile agricole, pământul s'ar lucra mai bine și randamentul ar fi mai mare.

Plantele, care se cultivă pe o scară foarte întinsă, sunt:

Orzul cu o recoltă de 1000—1500 kgr. la ha. Ovăzul cu o recoltă de 850—900 kgr. la ha. Proumbul cu o recoltă de 1200—1500 kgr. la ha. Mazărea cu o recoltă de 1200—1400 kgr. la ha. Inul cu o recoltă de 700—800 kgr. la ha.

Din cauza neajunsurilor țăranii își vând recolta imediat după treerat, fiind speculați de marii cerealiști, cari în majoritatea lor sunt: greci, armeni și evrei.

În afară de aceste cereale se mai cultivă pe o scară mai mică rapița și floarea soarelui, iar pentru nutreț se cultivă dughie, iarbă de sudan, și fie.

Din anul 1933 se cultivă soia, într'un mod foarte avantajos pentru țărani. Primesc, primăvara, când fac și un contract cu o societate germană, sămânța pe care o seamănă și pe care de fapt o înapoiază toamna. Unele primesc cu un preț foarte redus, iar toamna societatea cumpără recolta cu 5—6 lei kgr. după cum e prevăzut în contract, în fiecare comună fiind un om plătit, care se îngrijește de recoltă.

Aceasta semănătură, are un dezavantaj: anume acela de a sărăci pământul. Dacă cultura s'ar face mai rațional, ar avea un radament mult mai mare.

Creșterea animalelor, care ar putea fi de mare folos, este neglijată, — oamenii ținând numai vite de muncă: cai, care sunt de rasă foarte bună, boi și vaci, oile în ultimul s'au înmulțit extrem de mult, locuitorii posedând în total 22 mii capete, dintră care opt mii aparțin marilor proprietari. Creșterea porcilor, o ocupație foarte rentabilă neglijată, fiecare ținând numai pentru casă.

Instituțiile cele mai importante sunt: numai o singură Biserică, pe care oamenii o cercetează cam rar, preferând să meargă la cârciumă.

O școală primară, cu 6 învățători, la 118 elevi. Sălile de clasă sunt mici. Satul are și un cămin cultural, înființat de intelectualii satului, care are o frumoasă bibliotecă și o farmacie, condusă de unul din învățători. Dela războiu încoace și până acum au fost dați la școlile secundare peste 80 de copii, dintră cari sunt licențiați 16, învățători 8, preoți 3, iar în prezent 24 elevi și 7 studenți. O parte din ei au făcut 3 clase de liceu, nemaî putând urma din cauza crizei, s'au întors iarăși la plug.

Sun 2 cârciumi, care merg foarte bine, 3 prăvălii de coloniale, având articole necesare țaranului. În sat sunt 7 meseriași, 3 fierari, 2 tâmplari și 2 cizmari, toți români.

Avem în sat o singură bancă populară, înființată înainte de războiu, având în prezent un capital de 300.000 lei, — ea a fost de mare folos, făcând împrumuturi oamenilor.

Din punct de vedere al curățeniei, este superior comunelor vecine. La fel este și cultura pământului și situația materială, datorită mai ales faptului, că sunt mai mulți ardeleni (mocani, care se deosebesc de ceilalți oameni, și învățătorului, care și-a făcut din plin datoria de sfătuitor și îndrumător al sătenilor).

În comună ar fi de mare folos o cooperativă, care să se ocupe cu cumpărarea și vânzarea cerealelor și a lănei, care în prezent sunt adunate de diferiți intermediari greci, armeni și evrei.

În ultimul timp aceste produse — cel puțin în parte — se vând prin banca federală, Constanța.

COJOCARU ANTON.

RECENZII-BIBLIOGRAFIE

„Știință și Credință“ de G. G. Longinescu

Cunoscutul director al revistei *Natura*, marele învățat chimist G. G. Longinescu, ne face un dar neprețuit. A adunat într'un volum articolele ce a publicat timp de trei ani (1932—1934) pentru răspândirea în părțile largi ale poporului a dragostei de știință, de credință și de patrie.

De peste treizeci de ani, generațiile tinere culte din România se adapă la isvorul neseecat și cristalin de știință și de dragoste de neam, care e opera profesorului Longinescu, răspândită în „*Natura*” și în alte reviste, precum și în volumele: *Cronici Științifice* (3 volume), la Radio București, *Aerul lichid*, *De vorbă cu un strop de apă*, *Vrăjitorul din Menlo Park*. Inflăcărea sa pentru tot ce e românesc, cinstit, pentru orice muncă îndârjită în folosul obștesc, smerenia drept credinciosului care știe că nimică nu e trainic fără voia lui Dumnezeu, asprimea cu care vestejește abaterile dela linia dreaptă, au fost pentru zeii de mii dintre noi, îndreptare în viață. Ii suntem recunoscători marelui suflet al profesorului G. G. Longinescu pentru pietrele solide pe care le-a pus în clădirea sufletului nostru, prin scrierile sale citate mai sus.

Învățăutul G. G. Longinescu e unul din fruntașii științei dela noi. Autor al unor legi chimice, care-i poartă numele în știința universală, profesor neintrecut, cu atât mai extraordinar cu cât e lipsit de darul vederei de aproape treizeci de ani, Dl. Longinescu ne-a îmbogățit literatura chimică românească cu minunate cărți, ca: *Analiza calitativă*, *Analiza cantitativă*, *Chimie și Mineralogie* (17 ediții). Cursul său de *Chimie Neorganică* dela Universitatea din București e mereu refăcut și finit la curent cu ultimele descoperiri din lumea întreagă, o adevărată mină de învățăminte pentru chimiștii români. Au apărut până acum 19 ediții ale acestui curs magistral.

Cartea cea mai nouă a profesoru-

lui Longinescu a apărut zilele acestea și are titlul: „*Știință și Credință*“. E o carte minunată, pe care nu te înduri s'o lași din mână până nu o citești în întregime. Sunt multe pagini pe care le recitești cu adâncă plăcere și emoție.

Primul articol începe așa de duios „Ajută-mă, Doamne, să scriu știință pentru neamul românesc. Fă, Doamne, ca scrisul meu să fie pe înțelesul tuturor și du-l până în satele cele mai mici din țara mea iubită“.

O parte din articole sunt consacrate unor mari personalități științifice sau culturale: P. Poni, Dr. C. Istrati, N. Iorga, Edison, Solvay. Se găsec apoi studii pe înțelesul tuturor despre *Chimie*, *Aer lichid*, *Oxigen*, *Iod*, *Fosfor*, etc.; într'o serie de articole se povestește trecutul științific al Românilor. Multe articole sunt pline de sfaturi excelente pentru buna creștere, pentru munca cinstită, etc. Prof. Longinescu e un foarte bun, cunoscător al caracterului românesc. De exemplu, ne dă o caracterizare minunată: „Noi nu suntem ca arecul de ceasornic, care se desface clipă cu clipă. Așa sunt neamurile din Apus, care muncesc zi cu zi, fără întrerupere. Noi Românii n'am avut niciodată tihnă îndestul ca să muncim pe îndelete. ... Românul e ca dinamita. Stă cartușul de dinamită de nici nu bănuiești ce putere mare îi ascunsă în el, dar, când i-ai dat foc cu capsa de aprindere, atunci să te păzești dacă mai ai vreme de fugit. Sfărâmă și dărâmă tot ce întâlnește și isprăvește totul cât te-ai șterge la ochi. Așa suntem noi. Pe când se credea Neamțul mai tare la Mărășești, atunci s'au desbrăcat flăcăii ca la coasă. Și i-au cosit pe Nemți, ori mai bine zis i-au descusut până i-au rupt“.

Toată cartea D-lui G. G. Longinescu e scrisă în acest stil plăcut. La sfârșit, o trilogie mișcătoare: *Tata*, *Mama*, *Bădița Fanu* (prof. S. G. Longinescu, romanistul). Sunt acolo

multe date însemnate pentru viața culturală a noastră.

Cartea e admirabil prezentată de tipografia Copuzeanu. E o adevărată plăcere s'o ai în mână și din punct de vedere tehnic. Coperta, în patru culori, de pictorul V. Bălan, întărește acest simțământ de plăcere.

O carte bună, care ar trebui citită în toate colțurile țării pentru ca „să intre gândurile autorului în văgăunile întunecate și reci din mintea și sufletul a milioane de Români!

PETRE SERGESCU.

Octavian Prie: Agricultura țărănească în Ardeal. Contribuțiuni la organizarea hotarului țărănesc, Cluj, Tip. Ardealul, 1937, Pag. 31, prețul lei 20

Problemele agrare cu aplicație practică la cerințele economiei noastre naționale, ocupă — în ultimul timp — tot mai mult loc în cadrul cercetărilor social-economice.

Dl. Prof. Octavian Prie, Rectorul Academiei de Inalte Studii Comerciale și Industriale „Regele Carol al II-lea” Cluj, a scos cartea cu titlul de mai sus, abordând problema organizării hotarului țărănesc cu aplicare la satele din Ardeal, din cadrul cărora sunt excluse satele de munte și de șes. Această delimitare precisă a problemei este necesară, pentru că astfel se poate observa specificul agriculturii satelor din Ardeal și problemele acestei agriculturii în legătură directă cu organizația economică a satului.

Iată fizionomia agricolă a satelor din Ardeal: „...sate necomasate, unde lucrarea pământului se face în trei hotare, amăsurat obiceiului vechiu; sate comasate, unde pământurile fiecărui proprietar au fost defalcate într'un singur lot și predate proprietarului pentru a le folosi în liberă voe; sate cu împroprietăriți din Reforma agrară; și sate de munte și de șes” (pag. 5).

În timpurile vechi structura proprietății unui sat se prezenta astfel: a) vatra satului; b) locul de arătură; c) fânețele; d) pășunile; e) pădurile; f) prisoasele și locurile pustii. Fiecare din aceste compartimente își aveau destinația precisă și satul era organizat solidar pentru a trage foloasele de pe acest pământ. Cu timpul s'au pus noi probleme în legătură cu organizarea hotarului satului și am ajuns azi să avem sate comasate și sate necomasate.

Dl. Prof. Octavian Prie analizează în continuare agricultura în satele necomasate. Cultura aici se face în

trei hotare: un hotar sămănat cu porumb, unul cu grâu și altul rămâne ogor. Prin acest sistem de cultură se asigură bonitatea și puterea de producție a pământului, pentru că pământul agricol din Ardeal (regiunea geografică a dealurilor) nu suportă o cultură încontinuu, evită posibilitatea de a se forma proprietăți mari, iar când o regiune a satului este supusă secetei sau inundațiilor, țărănul își are asigurat minimul de existență în alt hotar. În afară de pășunea comună, ogorul este o pășună importantă mai ales pentru oi. În sistemul satelor necomasate se păstrează „spiritul de solidaritate și conștiință cetățenească, care pătrunde pe fiecare plugar, că hotarul ei al tuturor pe care are datoria fiecare să-l apere și îngrijească în întregime ca să aducă folos pentru toți sătenii”. Această conștiință colectivă → pe care nu trebuie s'o distrugem, ci s'o cultivăm — derivă din acel obicei al pământului, care era și este încă lege nescrisă, care stă la baza organizației noastre agrare țărănești.

Trecând la problema agricolă a satelor comasate, dl. prof. Octavian Prie arată, că acest sistem s'a introdus prin anii optzeci ai veacului al XIX. Autorul arată urmările rele ale comasării, care a distrus economia de vite, a suprimat ogorul, a îngreunat munca țărănească, țărănul nu mai poate fi ferit de intemperțiile ce dristrug recolta dintr'o parte a satului, pentru că aici își are toate sămănăturile. Prin comasare s'a creat proletariatul agricol și mai ales s'a dat posibilitate ca satele să se decentralizeze, prin faptul, că gospodăriile sătești s'au lăsat pe întreg hotarul. Un fapt care trebuie să ne îngrijoreze pe toți este acela a dispa-

riției conștiinței sătești și a creerii — prin comasare — a unui spirit individualist la țărani. Intrând în amănuntul acestei chestiuni, trebuie să avem în vedere faptul că România nu este o țară așa de industrială ca să absoarbă surplusul de populație ce-l va da satul, când se va pune și la noi mai acut problema majoratului în agricultură. În conștiință noi trebuie să orientăm organizarea satelor noastre în așa fel ca spiritul social să ușureze organizarea economică agricolă a satului pe baze cooperatiste. În acel caz proprietatea va fi individuală, însă munca se va face în comun cu ajutorul mașinilor, iar satul întreg va beneficia de produsul câmpului. Pentru o astfel de organizare, situația satului necomasat oferă o situație prielnică. Dacă facem comasare, distrugem baza de plecare: spiritul de asociere.

Este adevărat, că și comasarea își are avantajile ei economice foarte mult apreciate, dar noi trebuie să ne gândim să orientăm agricultura pe drumul cel mai bun.

În continuare dl. prof. Octavian Prie arată încercările țărănilor de a reface hotarul trienal în satele, unde s'a făcut comasarea și insistă — în linia mari — asupra legii privitoare la încurajarea și organizarea agriculturii din 22 Martie 1937, unde —

deja — se discută și se reglementează problema majoratului în agricultură. D-lui combate comasarea pentru Ardeal, încheind cartea cu următoarea concluzie: „Organizarea agriculturii în satele ardelenesti se va putea face numai în trei hotare egale, cu trei loturi de fiecare proprietar, împărțite câte un lot la fiecare hotar ca în felul acesta să se poată menține rotația de trei în agricultura satului“. . . . „Fiecare sat prezintă o unitate economică, cu un patrimoniu, de a se sprijini reciproc, a se apăra și a se ocroti sub puterea obicelui și pământului, peste care nu se poate trece“.

Cartea d-lui Rector Oct. Prie ne arată varietatea de probleme, ce se pun în legătură cu organizarea hotarului țărănesc în satele de dealuri din Ardeal și mai ales soluția care se impune în această chestiune atât de dificilă. Ca încheiere la această dare de seamă asupra acestei prețioase cărți, trebuie să amintesc faptul că nu trebuie să cădem în gresala de a crea în țăranul nostru în spirit individualist și refractar comunității, tocmai acum când alte state, ca Germania, Italia, Rusia, St. Unite, să luptă din greu ca să creeze un spirit social, spirit de grup în clasele lor țărănești, pentru a organiza mai temeinic agricultura lor.

Augustin Tătaru.

G. Popa-Lisseanu: Date privitoare la maghiarizarea Românilor.

Eđitura ziarului „Universul“, București, 1937

G. D. profesor E. Popa-Lisseanu, distinsul cercetător al stărilor și problemelor românești din Secuime, care, prin coloanele ziarului „Universul“, mai ales, a provocat și a întreținut la noi în ultimul timp un interes tot mai mare pentru regiunea secuiază și problema reromânzării Românilor maghiarizați, a pus la îndemâna publicului românesc, într-o înmănușiere deosebit de prețioasă, articolele de mare valoare istorică, pe care le publicase rând pe rând cu privire la această problemă. Lucrarea, așa cum constată însuși autorul în prefața ei, trebuie apreciată și ca o completare a cărții „Secuții și secuizarea Românilor“, de care d-sa ne-a dat-o în românește și, însoțită de două hărți, a publi-

cat-o și în limba franceză și a tradus-o și în ungurește pentru Româniile secuizate, care și-au pierdut graiul părintesc.

Lucrarea, de care ne ocupăm aici, cuprinde, împreună cu introducerea, 20 de articole, într'un volum de aproape 100 de pagini.

În primele articole (Numele de Ardeal, Urme de sate românești lângă lacul Balaton, Vechi sate românești în Pannonia, Ungaria milenară), se aduc unele dovezi noi, foarte importante, despre continuitatea elementului roman în Dacia și Pannonia.

Documentele vechi, din anii 1055, 1159, 1211, 1258, privind viața din împrejurimile lacului Balaton, conțin o multime de localități și moșii române sau slavo-române și nume de

persoane. In document din anul 1055, de pildă, reproduș în colecția G. Fejér (Codex Diplomaticus Hungariae), vorbind despre o mănăstire fondată de regele Andrei I pe peninsula Tihan, de lângă lacul Balaton, se găseșe numite moșiile Ursa, moșia Petra, satul Mikola, muntele Coache, Rodoan, Vicu, villa Popi, calea Baluvana și Babu Humca și altele. Se găseșe deasemenea o mulțime de nume de persoane: Albeus, Micu, Vidu, Nuhu, Foca, Radu, Florian, Gelu, Bob, Buna și altele. Tot în împrejurimile lacului Balaton se găseșe mai multe sate, odinioară sate românești, numite Olaszfalu (satul Vlașilor). Ele sunt în număr de șase și toate ne sunt atestate de documente de o valoare neîndoelnică.

Satele acestea sunt cuprinșe astăzi în județele Veszprém, Tolna și Vas.

Fără îndoială, mulți dintre Români — aceștia din ținutul Veszprém se vor fi maghiarizat cu timpul în masa cuceritorilor.

„Acești Romani — spune d. prof. Popa-Lisseanu, — se găseau peste tot locul în fosta Ungarie, atât în ținuturile Pannonia, cât și în cele ale Daciei, și ei reprezintă continuitatea romană în apus, după cum Daco-romanii reprezintă continuitatea romană din răsărit. Acest element roman a fost desmoștenit de Unguri, pentru totdeauna din Pannonia, în mod vremelnic, din Ardeal“ (p. 19).

Alte două articole (Originea baronilor Iosica și Un mare general ungur fiu de român: Czetz János), se ocupă de maghiarizarea Românilor prin încuseriri, nobilitări și alte forme încurajate de Unguri mai târziu.

A treia grupă de articole se ocupă în special de secuzarea Românilor, „blocul secucesc, diferitele păreri și teorii asupra originii Secuilor și metodele felurite întrebunțate de Unguri pentru maghiarizarea Românilor.

Autorul, depășind în această parte argumentele istorice cu privire la drepturile noastre asupra teritoriului Ardealului și constatând că, de când au intrat în conștiința popoarelor principalele wilsoniene, *realitățile* au o valoare mult mai mare, dovedește, că ceea ce se numește „bloc secucesc“ este „o legendă inventată, pusă în serviciul maghiarismului“.

„În realitate nu există — spune d.

prof. G. Popa-Lisseanu — un bloc secucesc și cu atât mai puțin o țară a Secuilor, *Terra Siculorum*, și nu mai printr'o măsluire a adevărului și numai printr'o mistificare a opiniei publice internaționale au ajuns Ungurii să prezinte pe Secuii ca formând în mijlocul Românilor un bloc separat“ (p. 35).

„Blocul secucesc“ este format într'o măsură foarte mare din România secuzată. Statisticile ungurești au înglobat pe Români, interesat, între Secui. Ele n'au vrut să ție seamă de originea etnică a populației pe care o inseriau. În loc să constate originea etnică a locuitorilor, ele au inseris limba vorbită de locuitori. Și cum în Ardeal, în afară de unele regiuni, în care n'a putut să pătrundă elementul maghiar, România, după întronarea dualismului austro-ungar, din 1867, au început să îndruga câteva vorbe ungurești, au fost trecuți în statistică, chiar cu copiii lor din fașă, ca Unguri. Așa se explică, de pildă, că în comuna Mikoufalú (Mikoufalú), de lângă băile Malnaș, jud. Trei-Scaune, statistica ungurească oficială din 1910 înscrie 1570 locuitori în total, dintre care Maghiari 1557, Germani 2, Români 6 (șase), Evrei și alții 5. Pe de altă parte, aceeași statistică, pentru aceeași comună, constată 504 romano-catolici, 133 reformați, 5 evanghelici, 4 unitari, 6 mozaici și 918 ortodocși. Aceasta înseamnă 918 Români, ci nu 6, deoarece Secuii n'au fost niciodată de confesiunea ortodoxă. Dealtfel, și numele unor Secui, preținși secui de baștină, indică obârșia românească: Nyegrea, Șorban. ș. a.

D. prof. Popa-Lisseanu corectează apoi, descripții care ne dau informații foarte prețioase asupra numărului populației românești din Ungaria, în comparație cu statisticile oficiale ungurești din anii 1868 și 1910. Din această cercetare comparativă, d. prof. G. Popa-Lisseanu face constatarea, că „nu există nici o singură comună din întreaga regiune secuiască, în care să nu fi existat sau să nu existe și locuitori români“.

În ce privește originea Secuilor, d. prof. Popa-Lisseanu adoptă părerea, admisă de istoriografia ungurească dinainte de războiu, că *Secuii sunt Unguri colonizați pentru paza hotarului* (p. 47—58).

Părțile care se ocupă de proprie-

tatea secuiască și composesoratele secuești, prezintă pe lângă interesul pentru problema maghiarizării pe care o pune și o lămură autorul, și un interes special economico-juridic. Din acest p. d. v., autorul ne dă câteva informații prețioase, privind vechea alcătuire a proprietății la noi, citând pe poetul Horatius, economistul roman Hyginus și alții.

În ce privește metodele de maghiarizare, autorul dă deasemenea informații pline de interes. Proprietatea noastră, biserica noastră și școala noastră au format principalele obiective atacate de Unguri pentru slăbirea rezistenței noastre naționale. În toată Secuimea, noi Românii n'aveam nici o școală secundară sau profesională, pe când Ungurii aveau 10 licee, 15 școli civile, 4 școli normale, 2 școli profesionale, 20 de ucenici, 2 de agricultură, și 2 conservatoare, în total 55.

Școli primare noi aveam în total 27, iar Ungurii aveau 430.

D. prof. G. Popa-Lisseanu, în concluzie, se întreabă unde este *reparația trecutului*. Răspunsul este negativ.

Către sfârșit, d-se spune următoarele:

„Pentru unitatea statului nostru cea mai grea problemă, în Ardeal, este problema secuiască. Căci, pe când în celelalte părți ale țării, Ungurii trăesc izolați și n'au un suport

demografic, n'au sate care se alimenteze sucreșcența orașelor, în Secuime s'a înjghebat, prin împrejurările vitrege ale veacurilor anterioare, alături de populațiunea orașelor, într-o foarte mare parte maghiarizate, sate întregi secuești, cari au să contribuie la întărirea orașelor ce în definitiv, tot ele, au rolul principal în conducerea țării.

Iar dacă ajungem, prin dovezi de tot felul, la constatarea că nu există un bloc secuiască, că nu există o masă compactă secuiască, ci că în mod factice ni se prezintă un ținut secuesc, care nu este un ținut secuesc, o țară secuiască, avem datoria să facem să iasă la iveală adevărul adevărat și să ne unim eforturile ca elementul românesc maghiarizat să fie salvat dela pieire și prin aceasta să salyăm însăși unitatea statului nostru“ (p. 86—87).

Noi amintim aici, că distinsul cercetător al problemei noastre secuești a propus odată și o soluție practică pentru deslegarea acestei probleme: înființarea unui comisariat al Secuilor, cu rolul de a realiza o pricepută și stăruitoare acțiune de lămurire în rândul confracților pierduți și de a urmări îndeaproape, prin toate mijloacele moderne, reinvierea lor națională.

Este în această propunere un mare imperativ pentru Statul nostru național!

Dr. Al. Bărbat.

Ioan N. Țuțuianu: *Mijloacele folosite de Ungaria pentru desnaționalizarea Românilor*. Editura ziarului „Universul“, București, 1937

Lucrarea d-lui Ioan N. Țuțuianu aduce câteva informații prețioase în aceeași problemă a maghiarizării Românilor în timpul stăpânirii străine în Ardeal. Ea este publicată în editura ziarului „Universul“ și se bucură de o frumoasă prefață a dlui Romulus Seișanu.

Informațiile pe care ni le dă d. Țuțuianu, sunt culese din regiunea secuiască, ele privind în special *practica falsificatoare a Ungurilor*, în întocmirea actelor administrative de stare civilă în special, și metodele de maghiarizare întrebuintate în școală, în biserică și în viața economică.

Găsim în cartea dlui Țuțuianu pu-

blicate câteva extrase din registrul stării civile al comunei Lueta, jud. Odorhei. Se dovedește prin aceste extrase din anii 1896—1915, că administrația ungurească era foarte vigilentă în a înregistra, conform cu interesele cele mai draconice ale statului maghiar, datele civile privitoare la noii născuți. Din părinți greco-catolici se nășteau în mod obișnuit, conform înregistrărilor ungurești, copii de religie romano-catolică. Copiii Românilor erau împinși cu tot dinadinsul spre biserica ungurească și spre școala ungurească, prin urmare, spre maghiarizare.

D. Țuțuianu publică și o mulțime de alte documente ungurești, privind

maghiarizarea Românilor din Secuime: ordine școlare, administrative, etc. Legile ardeleni în vigoare atunci, care erau și ele atât de apă-sătoare pentru Românii ardeleni, prevedeau, totuși, foarte puțin din ceea-ce se aplica prin dispozițiile arbitra-re pornite dela autoritățile ungu-rești.

Cartea dlui Tuțuianu ne arată și condițiile în care era organizat Co-misariatul special al Secuilor (Székely Kirendeltség), înființat în 1902, cu sediul în Tg.-Mureș.

Comisariatul era organizat cu cinci secțiuni mari:

1. Secțiunea economică, cu subsec-

țiunile agriculturii, industriei și co-merțului.

2. Secțiunea propagandei.

3. Secțiunea culturală, cu subsec-țiunile învățământului și confesiuni-lor.

4. Secțiunea de studii, statistică și documentare.

5. Secțiunea publicisticii.

Organizarea ar putea fi împrumu-tată întocmai de comisariatul spe-cial, care se impune și astăzi în Se-cuime. Atât doar, că un asemenea comisariat, pus în slujba intereselor românești, n'ar fi nevoie să-și întee-meizeze activitatea pe minciună și pe falsuri. Al. B.

Pierre Lucius: *Le declin du capitalisme*. Ed. Payot, Paris, 1933

În această carte autorul discută cauzele crizei și pune întrebarea da-că această criză este ca cele obisnuite sau este cauzată de schimbările e-pocii. Unii, printre cari și Dl. Edu-ard Julia, susține, că criza actuală deși prezintă anumite deosebiri de cele anterioare, fundamental e iden-tică cu ele. Dl. Jaques Rueff e de altă părere. Pentru că cititorul să-și poată da mai bine seamă de situația adevărată, autorul descrie situația țării bătute de criză.

Statele Unite, ca toate republicile comerciale, sunt guvernate de o au-tarhie bănească. Președintele este ales cu sprijinul financiar al bogăta-șilor, pentru susținerea intereselor lor. În caz de criză, oligarhia, al că-rei supus o președintele, e personal pusă în cauză în camera reprezen-tanților. Senatorii și deputații sunt și ei sub presiunea oligarhiei. Pen-tru a putea înțelege experiența Hoo-ver, căreia îi se datorește o bună parte a desordinei, trebuie să ținem socoteală de cele spuse de Dl. André Siegfried: „Marea producție preconizează o concepție de viață a cărui scop e producția“ (p. 29). Această experiență urmărirea majorarea puterii de cumpărare a muncitorimii prin creșterea salariului, menținând pre-țul produselor fabricate, limitând imigrația, dezvoltând întreținerea mașinilor și producând în masse mari. Rezultatul acestei experiențe a fost un deuseu intern aproape sta-tionar și cantități tot mai mari de produse fabricate aruncate pe piață. Americanii crescuți în cultul mași-

nilor, stăpâni pe mașini, au ajuns stăpâni de ele. Numărul șomerilor tehnici, în 1929 a ajuns de 3 milioana. Oligarhia americană n'a ținut seamă de avertismentele sosite din diferite părți și pentru a masca realitatea au recurs la inflație. Majori-tatea capitalului de inflație a luat drumul dela Wall Street, astfel Sta-tete Unite au devenit o casă imensă de joc. Rezultatul era crahul prea bine cunoscut de toți.

Desordinea americană a avut re-percursiuni asupra întregii lumi:

Inflația americană a produs o creș-tere enormă a consumației. Popula-ția americană reprezintă 6% din po-pulația mondială, iar consumația re-prezenta 30-50%. În urma creșterii consumației prețul materiilor prime s'a urcat pe toate piețele lumii, ceea-ce în urma deflației brusce a paraliz-at tranzacțiile mondiale.

După cum autoritățile financiare americane măreau sau rețineau cre-ditul, abundența sau strămtorarea domina toată lumea.

Altă urmare a fost risipa germană.

Economistii liberali spun că „lais-ser-faire“-ul trebuie luat în conside-rare nu de masa muncitorilor, ci de stat, al cărei intervenție poate aduce nenorociri. Pentru ca Statele Unite să se conformeze acestui prin-cipiu trebuie să scape de sub tutela oligarhiei pasionate de câștig.

Imperiul Britanic se găsește într-o situație cam penibilă, pe de-o parte datorită greutăților politice, economice și sociale ce slăbesc metropola, pe de altă parte dominioanele încep să-și

desvolte și să-și manifeste spiritul lor de independență. Situația Angliei s'a agravat mult în urma unei politici care a menținut salariile la un nivel incompatibil cu noile condițiuni ale industriei engleze. Salariile sunt fixate de industriile protejate, adică de cele exersate de stat sau colectivități publice. După nivelul acestor salarii se ajustează și salariile industriei libere. S'au mai făcut abuzuri cu asigurarea contra șomajului. Pe când veniturile s'au diminuat, aceste asigurări s'au dublat așa că muncitorii nu mai insistau să găsească de lucru, ci preferau să fie înțreținuți de stat. Cheltuielile publice și sociale progresau înspăimântător, antrenând mărirea impozitelor.

Pe când suporta consecințele financiare ale desordinei politice inerente parlamentarismului, Anglia a asistat la declinul comerțului său exterior și a influenței sale financiare. Țările cari altădată exportau în Anglia materiile priane și importau de acolo produse fabricate, și-au creat o industrie proprie. Apoi și formula lui Amery „liber schimb imperial“, a devenit „preferință imperială“. Balanța comercială mereu deficitară, falimentul Kredit-Anstalt-ului din Viena, situația precară a întregii Europe Centrale, unde Anglia era angajată cu mari capitaluri, atrag căderea lirei sterline. Situația mai este încurcată și cu părăsirea etalonului aur.

Epoca de mare prosperitate a Europei din voacul trecut a fost marcată de o mare creștere a populației, care creștere a fost mai accentuată în Germania, ca apoi în 1930 să se reducă dela 26,9% la 17,5% (p. 69). Dar și acest procent e prea mare față de debușeele germane mereu descrescânde, pierzându-se echilibrul între numărul populației și mijloacele de existență. Germania imperialistă a mai fost marcată de o schimbare profundă în structura socială, care a adus dispariția clasei mijlocii, ceace constituia cea mai mare pierdere a Germaniei.

Pentru a câștiga simpatia masselor, partidele de stânga și centrul catolic se întreceau în luarea măsurilor de asistență publică și asigurare socială, dând naștere la nenumărate abuzuri. Salariile au fost menținute la un nivel înalt pe când industria lucra cu pierdere.

Progresul socialismului de stat în Germania a mai fost caracterizat prin progresul capitalismului de stat, atât în întreprinderi industriale și comerciale, cât și bancare. Socialismul de stat german, care a adus industriei mari prejudicii, provocând un „hausse“ al salariilor, căuta totodată s'o ajute prin împrumuturi contractate în străinătate, dând iluzia prosperității. Urmând sistemul de „raționalizare“, creat în vederea de bușeele mondiale, s'a mărit tabăra șomerilor și capitalurile imobilizate pierdute. Împrumuturile străine, pe cari se baza industria germană, s'au sfârșit cu crahul din 1929. Pentru a atenua situația, guvernul german a decretat un moratoriu general al datorțiilor, după care bursele și băncile au fost închise.

Desechilibrul economic a provocat și cel intelectual și moral. A apărut nihilismul ca o consecință a subiectivismului german, dând întâietate instinctului față de inteligență. Situația e foarte bine caracterizată de devisa unei societăți de gimnastică, care zice: „Gimnastica e adevărata cultură a spiritului“ (p. 83). Decadența spiritului a fost acompaniată de cea morală. D. Verneuil zice: „Mai mult ca oriunde, în Germania e familia mai atinsă“.

Să vedem, care e situația în Europa Centrală: „Mai totdeauna ar ajunge de a lua contrarul doctrinei ce inspiră politica guvernelor și orientatorilor opiniei publice pentru a se găsi îndrumați pe cale cea bună“ (p. 186). O idee foarte răspândită și foarte sănătoasă răspândită în veacul XIX, e unirea statelor europene. În practică însă, se asistă la o disociere a Europei Centrale. Obstacolele ce s'au pus în calea unei uniuni sunt tot atât de mari ca cele politice. Pentru restabilirea echilibrului, d. Briand a făcut un plan împărțind țările din Europa în două categorii: țări industriale și țări agrare, cari se completează. Ca idee e bun, dar are defectul de a nu fi ținut seamă de realitatea lucrurilor. În Europa nu există țări pur industriale sau pur agricole, ci majoritatea statelor au o economie complexă. Cât privește situația țărilor agrare europene, jurnalul iugoslav „Politica“ spune că criza e datorată culturii cu mașini din apusul Americii: afluxul produselor cu preț de cost mic care

înăbușe produsele cu preț de cost mai ridicat.

În Franța, autorul descrie în special situația monetară și politica lui Poincaré, care a dus la dictatură financiară. Experiența lui Poincaré n'a fost terminată. Din tot programul său a adus la îndeplinire numai stabilizarea monetară. Reforma administrativă, prima condiție pentru reducerea cheltuielilor publice și întronarea autorității statului, a fost începută, apoi abandonată, dl. Poincaré nedispunând de libertate oamplectă. În 1928 partidele sociale susținând că nu mai amenință recăderea în desordine financiară, cer reînnoirea la un regim de complexă libertate. Slăbiciunea politică și îndrăzneala oligarhiei sindicale au făcut ca cheltuielile publice să crească într'un timp de criză generală. Din 1928 până în 1932 cheltuielile publice au crescut cu 25%, care creștere a fost datorită ruinării statului parlamentar și dezvoltării socialismului de stat sub presiunea sindicatelor. Problema echilibrului bugetar se confunda în Franța cu cel economic. S'ar fi putut face un echilibru în finanțe printr'o transformare administrativă, dar parlamentarii nedispunând de libertate de acțiune, trebuie să asiste la decăderea statului. În Franța s'a ajuns la socializarea capitalurilor, statul devenind bancher, apoi și cel mai mare asigurător, făcând concurență inițiativei libere.

D. Pierre Lucius are marele merit de a privi lucrurile foarte obiectiv. Observă că capitalismul e într'un impas, capitalul întorcându-se în contra capitalismului. Observă că am ajuns la punctul de despărțire a două epoci și sistemul capitalist trebuie transformat după necesitățile noilor condiții. Foarte nimerită este

comparația ce o face între economie și mecanică: mecanica analitică spune, că un corp nu-și poate schimba starea de mișcare în care se află. Mecanica rațională spune că condițiile ideale prevăzute de mecanica analitică nu prea sunt aplicabile, deoarece corpul e înpins spre repaus de frecare ce o întâmpină întotdeauna.

Privind lucrurile cu mare claritate, observă adevăratele motive ale crizei actuale. Mecanizarea producției care a mărit prețul de producție cu „cheltuielile fixe“ formată de amortismentele mașinilor: Salariile fiind deja foarte reduse, aceste cheltuieli scad venitul capitalistului. Capitalistul este dispus să producă cu un preț de vânzare cât de scăzut pentru a putea scoate cel puțin cheltuielile fixe.

Autorul nu dă putere nelimitată „laisser-faire“-ului și spune că nu e voie ca la stabilirea prețurilor să se lase jocul liber a legilor economice deoarece acest lucru ar duce la un haos nemaipomenit.

Statul poate și chiar trebuie să intervină în unele cazuri pentru a provoca sau înlătura o circumstanță economică, numai ca acest stat trebuie să aibă în vedere interesele colectivității și nu numai a unei clase protejate. Statele liberale sunt în cea mai mare desordine. Primul lucru de făcut e restaurarea statului. Prin această restaurare s'ar putea elimina poate și criza de încredere, acest factor grav al situației actuale.

Ne rămâne să urmărim, să studiem experiențele ce statele fac în această direcție, pentru a putea aplica și la noi sistemul mai compatibil cu spiritul poporului și cu cerințele circumstanțelor economice.

E. R.

Dr. N. G. V. Gologan: 1936 Economic, cu considerațiuni speciale asupra circumscripției și activității Camerei de Comerț și de Industrie din Brașov. Tip. „Unirea“, Brașov, 1937, pag. 236.

Di dr. N. G. V. Gologan, secretarul general al Camerei de Comerț și de Industrie din Brașov, este cunoscut în publicistica noastră economică atât prin prețioasele sale cercetări, privitoare la trecutul comerțului românesc din Brașov, cât și prin

publicațiile anuale apărute sub forma unor dări de seamă ale Camerei de Comerț și de Industrie din Brașov, publicații care niciodată nu s'au mulțumit să fie simple „dări de seamă“, ci adevărate studii privind viața economică internațională, națio-

nală și cea specială a circumscripției de activitate a instituției pe care o servește.

Noua lucrare a d-lui Gologan, care a apărut la Brașov, în condițiuni tehnice deosebit de bune, se leagă organic de șirul de lucrări anuale pe care d-sa obișnuște să ni le dea.

Lucrarea cuprinde următoarele părți:

1. Anul 1936 internațional economic.

2. Viața economică a României în anul 1936.

3. Comerțul și industria din circumscripția Camerei în anul 1936.

4. Activitatea Camerei de Comerț și de Industrie din Brașov în anul 1936.

5. Darea de seamă asupra gestiunii exercițiului financiar 1936—37.

În partea întâia, d. Gologan constată o înviorare a economiei internaționale. Învierea însă — spune d-sa — nu se datorește unor cauze firești. Nici revenirea la libertatea schimbului, nici restabilirea încrederii nu s'au ivit în 1936. Gospodăriile populației se desvoltă în anul 1936 numai sub îndemnul și sub înfrăurirea necesității pregătirii de război (p. 5—7). Este adevărat, totuși, că îmbunătățirea constatată este progresivă și încă foarte însemnată în anul 1936 față de anul 1935. Se manifestă și tendința de a se reduce dezechilibrul intern al prețurilor. „Imprajuriile locale“ au contribuit mai mult decât faptele economice internaționale la desfășurarea fenomenului în acest sens îmbunătățitor. Pentru documentarea acestei părți se dau tablouri cu indicii producției internaționale, numărul șomerilor, schimburile internaționale și mișcarea prețurilor.

În partea doua, privind viața economică a României în anul 1936, se arată care au fost factorii principali ai progresului în acest an. Se arată, în această ordine, recolta deosebit de bună, calitativ și cantitativ, apoi, decongestionarea de stocuri a pieței internaționale și îmbunătățirea prețurilor. Se dau tablouri privind producția agricolă și industrială a țării și comerțul nostru exterior. Tot în această parte se arată preocupările pentru refacerea creditului.

Partea treia se ocupă în special de situația economică din circumscripția Camerei de Comerț din Brașov,

cuprinzând județele Brașov, Făgăraș, Târnava-Mare și Trei-Scaune. Se dau tablouri privind producția agricolă în aceste județe, prețurile pe piața Brașovului și exportul de animale realizat prin sindicatul exportatorilor din Brașov. Se constată un spor însemnat al exportului de animale, de porci mai ales, din această circumscripție în Cehoslovacia, în Austria și în Germania.

Partea patra, privind activitatea Camerei în anul 1936, ne arată bugetul de venituri al camerei, utilizarea acestui buget și diferitele preocupări manifestate în cursul anului.

În această parte ni-se dă și situația numerică a membrilor Camerei, pe naționalități și pe secțiuni profesionale, conform listelor electorale. Totalul alegătorilor circumscripției se distribuie pe naționalități astfel: Români 33,5%, Sași 33,5%, Unguri 23,9%, Evrei 9,1% Români sunt dominanți în toate secțiunile și categoriile profesionale în județul Făgăraș, deținând 68,3% din totalul membrilor din acest județ. Poate tocmai constatarea acestei majorități românești în județul Făgăraș ne prilejuește gândul de a cere o mai mare atenție a Camerei de Comerț din Brașov pentru economia acestui județ. Ni se pare că preocupările cercetătoare și sprijinitoare ale Camerei nu se întind cu destulă putere și în această parte a circumscripției ei de activitate. Camera a pus odată problema navigației Oltului, problema care dacă s'ar soluționa, ar aduce binofaceri mari pentru întreaga regiune și ar deschide și Făgărașul. E păcat că problema s'a închis și am dori să fie răscolită de d. dr. Gologan. Ar mai fi mult de făcut pentru acest ținut și în ce privește comunicația în vederea desvoltării turismului. Dar aceste deziderate, se înțelege, nu vor să-și facă loc ca observații asupra cărții d-lui dr. Gologan. Sunt răscolite de problemele puse de d-sa și de informațiile ce ni le dă. Ne servim doar de acest prilej ca să i le transmitem.

Ultima parte a lucrării d-lui Gologan este o frumoasă prezentare a lucrărilor privind gestiunea Camerei în exercițiul financiar 1936—37.

Ținem să mai apreciem aici și faptul că lucrarea cuprinde și câteva fotografii alese din Brașov și împrejurimi.

Dr. Al. Bărbat.

Lipták László: *Magyar agrárpolitika az új idők tükrében*
 (Politica agrară maghiară în oglinda timpurilor actuale)
 Ed. Atheneum, Budapest 1935. Pag. 276.

În cartea această se vorbește despre problema politicii agrare actuale a Ungariei. Ordinea ideilor scriitorului referitor la politica agrară a statului vecin sunt următoarele: În politica agrară este contra unei reforme agrare; standardul de viață a țaranului din Ungaria se poate ridica numai printr'o rentabilitate mai mare a muncii. Pentru rentabilitatea muncii, proprietatea mare dă un mai bun teren și mai mare posibilitate, decât proprietatea mică. Din această cauză nu e permisă că moșiile mari să fie împărțite în proprietăți mici. Împărțirea socială dreaptă, adică împărțirea proprietăților mari nu poate înălța buna stare a țării, căci aceasta e numai gruparea nouă a averilor existente. Viața locuitorilor poate fi înfrumusețată și plăcută numai prin sporirea veniturilor naționale, deoarece din veniturile mari, tuturor le vine mai mult. Cu împărțirea moșiilor mari putem ajunge numai la înzestrarea unor bucăți de pământ la cei angajați și stabiliți pe neșia aceea unde lucrează și după care trăiesc, însă cu aceasta nu încetează proletariatul agricol, căci nici proprietățile mari nu ar da destul de mare suprafață la posedarea pământului lucrătorilor agrari lipsiți de pământ. În schimb dacă sporim producțiunea proprietăților mici și mari, mai bine îi putem ajuta cu pâine pe cei care lucrează și sunt pe acele moșii. După părerea autorului, această problemă este sprâjinită și de interesul politicii raționale, legată de înmulțirea naturală a populației. Înmulțirea cea mai mare se observă la servitorii agrari, mai mică se constată la lucrătorii agricoli și înmulțirea mai mică, decât acestea se constată la proprietarii mici. Autorul n'are speranță în ce privește ajungerea producției medii a proprietarilor mici în comparație cu producția medie a proprietarilor mari, căci nici-o înălțare oarecare a învățământului profesional agrar nu poate concura cu pregătirile tehnice organizate pe baze științifice a proprietarilor mari. Pe

lângă acestea lucrările cele mai importante ca: aratul adânc, îngrășarea pământului, semănarea, exploatarea energiei de muncă, etc. nu pot fi făcute în mod satisfăcător. Până când nu se vor înălța proprietățile vechi, care n'au mijloace bune de producție, până atunci nu e nevoie de proprietăți mici. Trebuie să renunțăm cu totul la faptul de a putea rezolva exclusiv marile probleme naționale maghiare prin politică agrară, deoarece șomajul, ridicarea consumației interne, nu se pot soluționa numai prin dezvoltarea agriculturii. La aceasta e nevoie și de înțelegerea industrializării. Ungaria e țară cu o deasă populație (96 loc. pe km²), care dacă vrea să progreseze și să se întărească, nu poate trăi numai din agricultură. Însă socotind și vremea de criză, în Ungaria, totuși agricultura dă teren mai sigur în ce privește puțința de-a trăi, decât orice altă ocupație. Autorul însuși argumentele mai ales contra reformei radicale agrare a lui Matolsy Matei și restrânge colonizarea lucrătorilor de pământ, mai ales asupra fânetelor și pășunilor, care se pot ara.

Pentru ajutorarea proprietarilor mici aduce propuneri, pe de-o parte măsuri de politică de producție, pe de altă parte de tehnică de producție, astfel ușurarea comasării, comasarea spontană, cooperarea, sistematizarea administratorilor agricoli sătești, arenzile mici, mecanizarea aratului și semănăturii, îngrășarea rațională a pământului. Pentru ajutorarea lucrătorilor agricoli după el e necesar întinderea și a premieiere cultivării intensive, construirea drumurilor și vicinalilor, ridicarea salariilor muncitorilor, cari au mai mulți copii, încurajarea clădirii caselor de muncitoare, egalarea plății.

Cartea lui Lipták se ocupă de mai multe ori cu colonizarea, în primul rând el aderă la o colonizare cu tendințe sociale, înțelegând prin aceasta că proprietarul agrar să fie ajutat de a ajunge la stabilimentul propriu, la curtea agricolă în Ungaria, ceea ce în esență e identică cu o re-

formă agrară parțială. Nu e nici contra colonizării proprietarilor mici — înțelegând prin aceasta predarea a 30 de jugări de pământ pentru proprietarii, care dispun de unelte agricole și de capitaluri circulare. Consimțo și la aceea că pământul necesar va fi câștigat din proprietatea instituțiilor de credit, apoi prin exercitarea preemțiunii de stat, ba mai mult, îl pot câștiga prin plățirea cu pământ în locul impozitelor neplătite pe moșiile mari. Toate aceste paleative în politica agrară a Ungariei sunt crâmpetele dintr-o reformă agrară necesară.

Ideea principală a lui Lipták fiind ideea înșivărită și producția cât mai mare, e cu totul natural că problema creditului este privită ca un mijloc necesar în dezvoltarea producției.

Recunoaște însă că agricultura stă fără sprijin în compartimentul circulației, însă pe de alte parte tratează cu mare optimism pretențiunile noi ale creditului de agricultură și formele acestuia. Lipták revind la viitor garantează că prin neșchimbarea prețului, agricultura va fi rentabilă. În capitolul politicii financiare și agrare interpretează interesant datele „Statistikzeitung“ (Adostatsztika), date publicului de către Wekerle Alexandru jun.

Această carte o putem caracteriza — în linii mari — ca o reacțiune contra acelor categorii de scrieri ai scriitorilor, care aparțin generației tinere, care doresc să clădească politica maghiară agrară de azi pe reforma agrară radicală.

K. I.

Fritz Echterhoff: *Wirtschaftliche Selbstversorgung*. Edit. Friedrich Deuticke, Leipzig und Wien, anul 1935. Pag. 124.

Cartea lui Echterhoff apare ca a patra publicație a „Cercetărilor social-economice“ de sub conducerea profesorului O. Spann și se ocupă cu problemele atât de mult discutate a autarhiei, autorul socotind aceasta ca cea mai importantă problemă de politică economică actuală. Echterhoff tratează problema aceasta prin prisma corporatistă, fiind și el partizan al școlii universaliste. Lucrarea se divide în trei părți: a) istoria, respectiv evoluția doctrinei; b) teoria însăși și c) partea practică.

În prima parte autorul urmărește să caute o bază istorică a afirmațiilor sale din cele două părți (teoria însăși și partea practică), tratând școlile — respectiv sistemele economice — după importanța acestora pentru problema ce studiază, adică caută să documenteze că și în trecut diferitele sisteme economice au adoptat regiuni în care se găsesc urme bine-observate de politică autarhică. Astfel la *corporațiile medievale* singurul mijloc salvator s'a crezut în aplicarea totală a autarhiei. *Mercantilismul* iesă deja din cadrul acestor preocupări și în loc să caute propășirea și dezvoltarea forțelor productive și în loc să ajute armonizarea ramurilor de economia națională, încearcă să obțină o balanță din ce în ce mai favorabilă. Are și mercanti-

lismul ceva de seamă pentru problema autarhiei, căci prin politica lui industrială și demografică a adus o importanță contribuție în domeniul îmbogățirii și a consolidării interne a statelor. Sistemul fizioerat unilateral, apoi școala clasică, liberală, găsindu-le fără legătură cu economia organică, nu le tratează. Se ocupă însă de reprezentanții școlii romantice: Müller, Baader, apoi cu filosoful Fichte și cu F. List. Aminteste tangențial pe Thünen, școala istorică și marxismul. La Müller găsește deja toată teoria autarhiei: Economia e un total component din părți distinctibile, dar cu legături armonice și perfect organice între ele, care numai atunci sunt complete, dacă fiecare parte componentă s'a dezvoltat până la gradul de autarhie. Iar Baader spune: Scopul oricărei politici economice trebuie să fie autarhia economică a popoului. Fichte cere intervenția statului în toate manifestările vieții economice și o politică de independență și izolare economică cât mai perfectă față de străinătate. List se încadrează mai puțin în sistemul preconizat de autor, căci la List izolarea economică și dezvoltarea forțelor productive e numai mijloc, scopul final fiind liberul schimb.

Partea teoretică poate chiar prea scurtă pentru tratarea problemei o

clădește pe acea diferențiere esențială ce există între concepțiile individual-liberale și universalismul, nu numai în chestiunile de politică economică, dar și în privința concepției despre stat. „Statul, societatea și economia — spune autorul — se contopesc într-o unitate (Ganzheit). Unitatea aceasta este divizibilă și găsește înlăptuire practică în clădirea organică componentă a membrilor (ceea ce nu-i altceva decât societatea însăși). Membrii sunt aci în relațiuni subordonate, dar fiecare trebuie să aibă viața și activitatea lui independentă, căci numai în așa fel ei pot împlini menirea în serviciul totalității. Dealtfel: mijloacele reușirii și înlăptuirii economice autarhice practice sunt: dreptul și apoi politica de credit, ifiscală, financiară și vamală a statului. Dreptul e un mijloc economic de fondare sau de transformare, având prioritate față de subiectul economic. Este deci un capital cu funcțiuni superioare. Pe teren financiar trebuie asigurat un rol mai important capitalului național. Capitalul național avid de profit, periclitează independența economică și influența acestuia trebuie redusă la minim. Cât privește creditul, acesta numai în formă etatizată, sau organizată corporatică poate servi scopurile autarhice. Acordarea de credite după metode capitaliste ruinează structura economică a țării, de aceea camăta în economia universalistă nu este ceva esențial. Totuși politica financiară și vamală nu pot să aibe scopuri pur fiscale, ei ele trebuie să servească și crearea de noi ramuri economice servind astfel scopurile autarhiei.

Autorul reproșează liberalismului, că a cauzat mizeria muncitorilor, ceea ce nu se poate remedia, decât pe cale de organizare corporativă a statului. În politica demografică combatte legea lui Malthus. Dă mare atenție agriculturii și crede că e singurul domeniu unde autarhia s'ar putea realiza în mod total. Crizele marelor industrii — spune autorul — vor putea fi înlăturate prin descențializare sistematică. Orașele mari trebuiesc înlocuite prin colonizări diluate (cu pop. rară), unde mese-

riile și micile industrii, apoi agricultura și grădinaritul, pot produce tot ceea ce este necesar. Politica de consum trebuie să fie în serviciul desfacerii produselor naționale și tot aceasta va dicta producția de surrogate necesare în locul produselor străine, a căror importare se interzice. Economia monetară trebuie să se transforme complet. Pentru finanțarea marelui industrii să se fondeze bănci speciale pe baze corporatiste, iar pentru ajutorarea unităților economice inferioare se pot înființa bănci independente, particulare, înglobate însă în masa corporatistă.

Problema lui Echterhoff nu este o chestiune nouă, căci politica economică de după războiu a și realizat în oarecare măsură autarhia. Totuși găsim în lucrarea sa două trăsături caracteristice:

Prima este, că privește problema prin prisma economiei corporative. Autorul este partizan înfocat al școlii universaliste a lui Othmar Spann și atât în partea teoretică, cât și acolo unde tratează problema în vederea aplicării, ei practice, nu se îndepărtează de concepțiile școlii universaliste.

A doua trăsătură valoroasă și caracteristică a cărții este, că tratează chestiunea cu o obiectivitate rară și nu discută problema în mod abstract.

Viața economică de azi arată, că în ce măsură politica de autarhie este favorabilă din punct de vedere al dezvoltării economice a națiunii, chiar în aceeași măsură este desavantajoasă din punctul de vedere al economiei mondiale. Autorul este partizanul acestei tendințe. Vrea să diminueze nu numai industria mare, dar și comerțul exagerat. În toate domeniile vrea să abandoneze ceea ce este dimensiune mare, în orice ramură a activității economice. Se pune întrebarea, dacă viața economică evolutivă va suporta această dirijare retrogradă.

Cartea lui Echterhoff se integrează perfect în categoria celor cari cer o politică economică autarhică numai pentru a justifica teoria corporatistă.

B. E.

Fritz Nomenbruch: *Die dynamische Wirtschaft*. Zentralverlag der N. S. D. A. P. Franz Eher Nachf. München, 1936.

Interesanta carte a lui Fritz Nomenbruch asupra economiei dinamice are 295 pagini și este împărțită în 2 părți; prima parte este intitulată: „Economia sub regimul național-socialist“ (*Die Wirtschaft unter dem Nationalsozialismus*) și a doua parte: „Trăsături speciale ale politicii economice național-socialiste“ (*Einzelzüge der nationalsozialistischen Wirtschaftspolitik*).

Ocupându-mă mai alse de partea întâiu a cărții, care are 6 capitole, voiu insista asupra economiei sub regimul național-socialist.

În capitolul întâiu „Revoluția naționalistă și economia“, autorul arată deosebiri fundamentale între economia capitalistă, comunistă și cea național-socialistă. Economia capitalistă este o economie abstractă, care stă deasupra poporului și în care factorul muncă este pus pe planul al doilea. Național-socialismul însă inversează această relație între economie și popor. Munca e pusă pe primul plan. Poporul devine posesorul economiei. Această posesie este numai una: sufletească, spirituală și nu o posesie materială, cum pretinde comunismul.

În capitolul „Naționalismul și teoria“, Nomenbruch analizează teoriile economice și arată pentru ce național-socialismul n'a adoptat nici o teorie economică. El condamnă toate teoriile economice ca unilaterale, pentrucă atribuie poporului numai un rol pasiv. O teorie într'adevăr bună, poate să fie dedusă numai de o economie bine organizată. Această economie lipsește deocamdată național-socialismului. Dacă un guvern se bazează pe o teorie (ex. comunismul), el servește numai acestei teorii în loc să servească poporului. Național-socialismul este însă în primul rând pentru popor. Ca să se poată forma liber, național-socialismul renunță la orice teorie economică.

O economie trebuie să fie creată prin viața practică și nu prin spirit. Dar aceasta necesită timp și național-socialismul, după părerea autorului, are acest timp necesar, adică poate aștepta pentru că este legat de popor.

„Faptele politicii economice“ este

titlul capitolului al treilea. Capitalismul s'a dovedit în cel mai înalt grad nepractic. El n'a fost decât un sistem de doctrine nepractice de ex.: diviziunea internațională a muncii, întâietatea capitalului, jocul liber al forțelor și altele. Capitalismul liberalist privește economia ca un sistem universal, adică privește caracterul veșniciei.

La fel susține și comunismul, însă în mod mai energic, că omul ar fi subordonat economiei și că istoria nu cunoaște decât luptele de clase. Deosebirea între comunism și capitalism este numai după gradul lor de adversitate față de puterea de creație. Național-socialismul însă nu cunoaște nici un sistem universal. Teul politicii economice național-socialiste este numai binele poporului. Naționalismul nu crede nici într'o diviziune internațională a muncii, nici în întâietatea capitalului și nici în jocul liber al forțelor. Politica economică național-socialistă în loc să realizeze o oarecare teorie, rezolvă probleme practice. Ceace este practic, corespunde și binelui poporului. O economie este practică, când folosește toate energiile de producție.

Instituțiuni capitaliste există natural și azi în Germania, dar ele sunt puse pe o bază nouă.

În capitolul IV „Das Schöpferische Wachstum“ autorul arată că evoluția nouă este în legătură cu schimbarea la care au fost supuși oamenii în ultima vreme. Se observă o trecere dela personalitatea kantiană, la omul egoist și de aici la personalitatea național-socialistă. La această evoluție corespunde evoluția Prusiei în Germania wilhelmină și apoi în Germania național-socialistă.

Problemele actuale ale economiei vor fi rezolvate, când se vor ajunge următoarele trei scopuri:

1. Economia să fie neapărat practică, adică trebuie să dea tuturor energiilor de producție posibilitatea de desvoltare.

2. Economia să fie liberă, ca să poată servi mai bine poporului.

3. Nu numai economia, ci chiar și omul în economie să fie liber. Spiritul de inițiativă să se poată desvolta

liber, fără să se depărteze de baza morală.

În capitolul V. „Politica morală“ (Die sittliche Politik), autorul spune, că economia viitorului nu va fi opera unui singur individ, ci ea va fi, dacă vrea să-și ajungă scopul, creația tuturor. Se poate ajunge la această economie nouă dacă se acționează din imboldul suprapersonal. Aceasta este posibil, prin 3 moduri:

1. Prin modul cum concepe un național-socialist Germania de astăzi, el devine suprapersonal.

2. Prin privirea obiectivă a ordinelor. Privirea pur obiectivă este suprapersonală și nu cunoaște nici-un fel de interese. În modul cum se prezintă această privire obiectivă se manifestă spiritul rasei.

3. Porunca de a acționa cinstit

Statul în economie este ultimul capitol. Aici autorul arată, că la început, capitalismul a fost un sistem care a funcționat perfect de bine, deoarece interesele tuturor se îndreptau într-o singură direcție. Aceasta însă s'a schimbat prin progresele tehnice. Dacă până acum numai munca a creat bunăstare, de aici înainte intervine specula, care permite în timpul cel mai scurt crearea de mari bogății. Technica este mijlocul care favorizează specula. Capitalismul a ajuns prin speculă ceea ce este astăzi. Aici Statul trebuie să intervină și să aplaneze conflictele, cari se ivesc între interesele diferitelor grupuri componente ale societății. Prin rolul acesta de mijlocitor Statul își pierde foarte mult din caracterul său de Stat și devine o creație himerică.

Statul național-socialist se arată însă superior faptelor economice. Sunt mai multe posibilități de a se arăta superior faptelor economice.

Una este prin crearea de obiceiuri. Se știe că azi se fac mari jertfe în Germania. Dacă aceste jertfe s'ar repeta uri timp mai îndelungat și în mod regulat, ele nu s'ar mai simți și s'ar transforma în obiceiuri. Obiceiul îl execută toată lumea și Statul este scutit de a face vre-o lege. Comunismul nu cunoaște obiceiuri, ci numai legi. Dacă de ex. participarea la beneficiu a lucrătorilor a devenit odată obiceiul structura economiei va apare deja mult schimbată.

Politica economică a național-socialismului nu este decât o consecință a politicii generale. Se poate întâmpla ca măsurile luate de această politică economică să nu fie privite de critici, ca cele mai bune, dar aceasta nu importă.

Câmpul de acțiune a politicii economice național-socialiste actuale, se întinde asupra greșelilor sistemului capitalist.

Politica economică național-socialistă are trei dimensiuni, pe când celelalte economii au numai două dimensiuni, a treia fiind timpul. Național-socialismul lasă să lucreze timpul pentru el.

Politica economică național-socialistă apelând la energiile viei din popor, ia ființă o economie națională, care corespunde firii poporului german.

Cartea aceasta poate fi considerată drept răspuns la întrebarea care și-au pus-o cu siguranță mulți, cum își închipuie național-socialismul economia?

Apoi găsim enunțate principiile după care să se conducă politica economică național-socialistă. O importanță deosebită atribuie autorul factorului rasă.

Scrisul cărții este foarte greu și chiar autorul spune într'un loc că această carte va pare prea mistică.

I. M.

**INTREPRINDERILE
FORESTIERE ROMÂNE S. A.
BUCUREȘTI**

Reprezentanța generală pentru vânzări :

Comerțul Lemnului S. A. București

Calea Dorobanților Nr. 168

P R O D U C E :

Cherestea de brad // Lemne de foc // Lemne de mine

DEPOZITE: Poieni, județul Cluj. Cluj, Strada Negru
Vodă Nr. 2. Oradea. Ținca (Bihor), Ghierla
(Someș). Sân-Nicolau (Timiș).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

**INTREPRINDERILE
FORESTIERE ROMÂNE S. A.
BUCUREȘTI**

Représentation générale pour la vente :

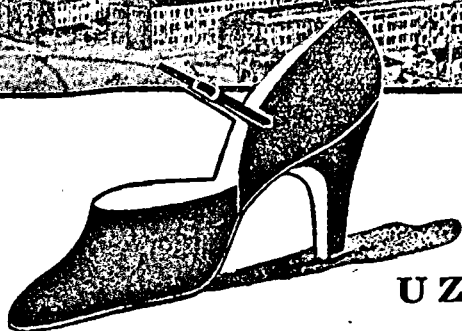
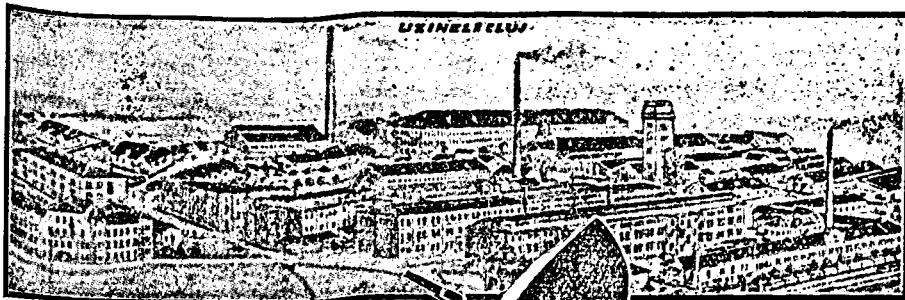
Comerțul Lemnului S. A. Bucarest

Calea Dorobanților Nr. 168

P R O D U I T S :

**Scierie de sapin // Bois de chauffage
Bois de construction pour mine**

DÉPOTS : Poieni, département de Cluj. No. 3 Rue Negru
Vodă, Cluj. Agăș, département de Bacău.

UZINELE

DERMATA

Fabrici de pielărie și încălțăminte S. A. Cluj!
 Grande maison d'exportation de cuires et de chaussures

Depozite de vânzare pentru încălțăminte în:

Regat, Basarabia, Bucovina

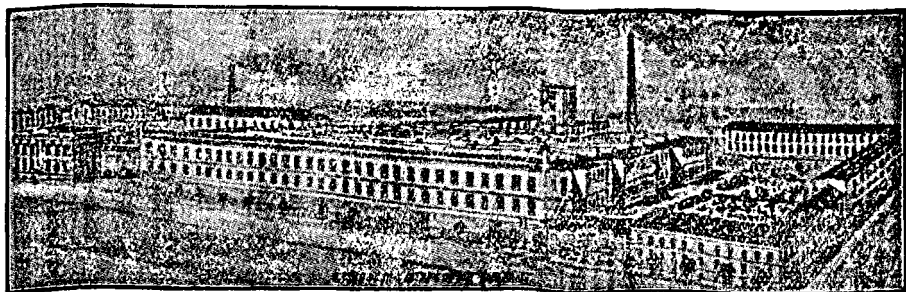
Transilvania

București,
 Bălti,
 Brăila,
 Bozău,
 Bacău,
 Caracal,
 Cernăuți,
 Craiova,
 Cetatea-Albă,
 Chișinău,

Constanța,
 Focșani,
 Galați,
 Iași,
 Ploești,
 Roman,
 Pitești,
 Târgu-Jiu,
 Tornu-Severin,

Alba-Iulia,
 Bistrița,
 Careii-Mari,
 Deva,
 Dej,
 Gheorgheni,
 Jimbalea,
 Lupeni,
 Lugoj,
 Odorheiu,

Oradea,
 Petroșani,
 Sighet,
 Sibiu,
 Satu-Mare,
 Sănnicolaul-Mare,
 Târgu-Mureș,
 Timișoara,
 Turda

Popp & Bunescu

Casă fondată în 1900.

Manufactură en gros și en détail

București

Centrala: Strada Șepcari Nr. 4.

Sucursale:

Str. Bărăției 2, Str. Bărăției 22, Calea Griviței 117.

BCU Cluj / University Library Cluj
VINDEM CU CELE MAI CONVENABILE PREȚURI

Popp & Bunescu

Maison fondée en 1900.

Manufacture en gros et en détail

Bucarest

Magasin central: strada Șepcari 4.

Succursales:

Str. Bărăției 2, Str. Bărăției 22, Calea Griviței 117.

Industria Sârmei S. A.

Cluj, Str. Iuliu Maniu No. 25.

Producem:

Fier de beton, Fier laminat în colaci, Cuie de tot felul, splinturi. Sârmă de fier albă, arsă, arămită, Sârmă zincată (galvanizată), Sârmă ghimpată-zincată, Sârmă de oțel, Arcuri pentru mobile, Agrafe de birou, sârme pentru saci.

Uzinele Electrice Cluj S. A.

==== IN REGIE MIXTĂ =====

oferim abonaților mari înlesniri de plată la procurarea aparatelor electrice din Expoziția noastră permanentă

U. E. C.

Strada Memorandului No. 27

Dorim să vă bucurați și Dv. de binefacerea, comoditatea și plăcerea care vă procură întrebuințarea aparatelor electrice în gospodăria Dv. Ele servesc la :

Luminat,
Incălzitul apei,
Incălzitul camerilor
Gătit, Răcit, Ventilare,
Curățitul covoarelor,
Curățitul parchetelor, Spălat și călcat,
Ingrijirea sănătății și a frumuseței, etc., etc., etc.